ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

פסח מצה ומרור | עמ' ב
שלש עבודות הפסח - משיח, גאולה וגולה

בדיקה, בעור ובטול חמץ | עמ' ו
פנימיות ההלכה

דמותו של שלמה המלך (אנגלית) | עמ' טו
שיעור חדש שבט

סיפורי רבי מרדכי מנעסכיז | עמ' לז
ניחום אבלים על שלמה נתיב הי"ד

דבר יום ביומו | עמ' נ
חג הפסח

ניגון כל חמירא | עמ' נב

יוצא לאור לקראת שבת
חג הפסח תשע"ח
חג פסח כשר ושמח לכל עם ישראל!

לקבלת השיעורים: itielgi@pnimi.org.il
לקבלת מסרי הוואצאפ: 0507951105

נקודה מעובדת מהתועדות ו' ניסן ע"ח

פסח מצה ומרור

שלש עבודות הפסח - משיח, גאולה וגולה

פסח מצה ומרור

רַבָּן[א] גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר, כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן, פֶּסַח, מַצָּה, וּמָרוֹר.[ב]

[א]. נרשם על ידי איתיאל גלעדי.

[ב] פסחים פ"י מ"ה. הגדה של פסח.

כ המלים ו-**ע** האותיות של הביטוי מצטיירים ב'צורת חשמל':

ר
ב ן
ג מ ל
י א ל ה
י ה א ו מ
ר כ ל ש ל א
א מ ר ש ל ש ה
ד ב ר י ם א ל
ו ב פ ס ח ל א
י צ א י ד י ח
ו ב ת ו ו א ל
ו ה ן פ ס ח מ
צ ה ו מ ר ו ר

כל הביטוי עולה 3744 – **יג** פעמים **רפח** (**הוי'** פעמים **יב** ברבוע). חמש הפנות: **ר א ה צ ר** = 496 (**אל** במשולש, מספר משוכלל) = **מלכות**. פנימיות המשולש והרבוע = 1249 ואילו החיצוניות = 2495 = "**אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים**". אם נקח 1 (הכולל) מ1249 ונוסיף ל2495 נקבל 1248 ו2496, שלם וחצי, חלוקת הכל, 3744, לשלשה שלישים (כנגד שלשה דברים, פסח לחוד ומצה ומרור לחוד). 1248 = **בטול בלב הפקר בפה בעור במעשה** (ו"פ **יצחק**, ממוצע כל תבה), כמו שנתבאר בהמשך השיעור ממנו נלקחה נקודה זו.

[ג] אותו מכוונים בקבלה בשם השני ב"אנא בכח" – **קר"ע שט"ן**. מספר זה עולה גם **רפח** (המחלק את כל הביטוי, כנ"ל בהערה הקודמת) ועוד **אמת** (שהוא **משיח-גאֻלה-גולה**, כדלקמן בפנים).

שלמות ליל הסדר מתבטאת ב"שלשה דברים אלו" – **פסח-מצה-מרור** (המהווים יחידה בעלת מספר מושלם[ג], **זך** ברבוע, **ט** בחזקת **ג**, **ג** בחזקת **ו**). בפועל ממש, בזמן הזה אין אנו זוכים לקרבן פסח, אכילת מצה היא מדאורייתא ואכילת המרור היא מדרבנן (כל עוד לא אוכלים אותו עם קרבן הפסח). אכן, מיסודות דרך מורנו הבעל שם טוב שכל מצוה קיימת בכל אדם, בכל מקום – גם בזמן הזה ניתן לקיים בפנימיות "פסח מצה ומרור" ולהשלים בכך את הסדר (ויסוד מוסד לכך במאמרו זה של רבן גמליאל, שאמר כי אף בזמן שאין בית יציאת ידי חובה כרוכה באמירת-הזכרת פסח מצה ומרור).

מהם, אם כן, שלשת הדברים בעבודה הפנימית?

מרור – זכרון הגולה

המרור, בפשטות, מטעים ומזכיר את מרירות הגולה – "מרור, על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים". בעת הגאולה עלינו לזכור את הגולה, לא רק על מנת לחוש כיצד יצאנו

"מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה", אלא גם כדי לשמר האיכות הפנימית של הגולה.

כך מסביר מורנו הבעל שם טוב[ד] את דברי דוד המלך "צמאה לך נפשי, כמה לך בשרי, בארץ ציה ועיף בלי מים. כן בקדש חזיתך לראות עֻזך וכבודך"[ה] – הלואי שבזמן הבית אזכה לאותם געגועים שיש לי "בארץ ציה ועיף בלי מים", שבימי הגאולה (שנקראים גם "שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ"[ו]) נזכה לעוצמת מסירות הנפש ולעבודת התשובה שנדרשו מאתנו בגלות.

יתר על כן, הרבי מליובאוויטש מלמד[ז] כי **הגולה** היא-היא חומר הגלם של **הגאולה** וצריך רק להמשיך לתוך **הגולה** את האות **א** כדי להפוך אותה **לגאולה** (בדומה לכך ש-**ציה** – סוד "בארץ ציה ועיף בלי מים" – הוא השרש הדקדוקי של ציון, מקום המקדש, "בקדש חזיתך").

מצה – סוד הגאולה

המצה, המצוה אותה זוכים לקיים בשלמות מדאורייתא גם בזמן הזה, "מיכלא דמהימנותא" ו"מיכלא דאסוותא"[ח], היא-היא סוד הגאולה – "מצה, על שום שנגאלו אבותינו ממצרים".

הראש והסוף של **מצה** – **מה** (סוד שם **מה**) – בגימטריא **גאולה**, וה-**צ** שבאמצע עולה עוד פעמיים **גאולה**, כך שממוצע כל אות במלה **מצה** הוא **גאולה**, 'חזקה' של גאולה[ט]. שלש פעמים **גאולה** רומזות גם לדברי הרבי כי יש שלש דרגות של ה-**א** הנמשכת ל-**גולה** – אלף לשון "אלופו של עולם", אלף לשון אולפנא ("אאלפך חכמה"), **אלף** אותיות **פלא** – שהן בעצם שלש מדרגות-רמות של **גאולה** (והן גופא מתכללות זו בזו בשלש מצות של ליל הסדר).

אליבא דאמת, יש מדרגות רבות של גאולה: פורים נסמך לפסח משום "מסמך גאולה לגאולה"[י], והוא נקרא גאולה אף שבפורים "אכתי עבדי אחשורוש אנן"[יא]; גאולת מצרים – על שמה נקראו כל הגאולות – היא עדיין גאולה שהיו אחריה גלויות ואנו מצפים לגאולה האחרונה, שאין אחריה גלות (שגם היא גופא הולכת ומתפתחת, מ"אתחלתא דגאולה" עד לגאולה האמתית והשלמה); "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים"[יב] ובאמת תתכן גאולה פורתא בכל דור, לעתים לכל עם ישראל ולעתים לקהילה מסוימת או לאדם מסוים (כדוגמת "היוצא מבית האסורים" שהוא אחד מ"ארבעה צריכין להודות"[יב]).

לכן, מצות המצה מתקיימת מדאורייתא גם בזמן הזה – גם היום ישנה גאולה (לעומת זאת, המרור בזמן הזה הוא מדרבנן – בתוך הגולה עצמה, ללא המשכת ה-**א**, לא צריכים 'לזכור' את הגולה מחד, שהרי היא קיימת בפועל, ומאידך קשה, ואולי אף בלתי-רצוי במדת-מה, לזהות את המעלה של הגולה ו'להצדיק' אותה, ורק חכם אמיתי, "הרואה את הנולד"[יג] של "שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ", רואה את המעלה העצמית בגולה, זמן של מסירות נפש על האמונה והתורה, גם עכשו, בזמן הגלות, והיינו סוד

[ד] הוספות לכש"ט (הוצאת קה"ת) אות סד.

[ה] תהלים סג, ב-ג.

[ו] קהלת יב, א. ראה שבת קנא, ב: "אלו ימי המשיח...".

[ז] דבר מלכות פרשות אחו"ק ואמר תשנ"א (וראה באורך מאמר "מגולה לגאולה" בספר מודעות טבעית).

[ח] ראה זח"ב קפג, ב.

[ט] בחלוקה פנימית הרומזת גם לסוד המן שאכלו אבותינו במדבר – "ויאמרו איש אל אחיו **מן** [**צ**, **מה-מה**, סוד ב"פ 'ונחנו **מה**' שנזכרו בפרשת ירידת המן] הוא, כי לא ידעו **מה** הוא" (שמות טז, טו).

[י] מגלה ו, ב.

[יא] שם יד, א.

[יב] ברכות נד, ב.

[יג] אבות פ"ב מ"ט.

דרבנן, שייך לרבנן דווקא, חכמים גדולים הרואים את הנולד).

פסח – סוד המשיח

בעוד המצה מסמלת את הגאולה, הרי שפסח רומז לזהות הגואל – משה רבינו בגאולת מצרים ומשיח צדקנו בגאולה האחרונה (שהרי "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון"[ד]). "פסח, על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים" (לעומת לשון הנפעל במצה – "על שום שנגאלו אבותינו" – כאן מודגש הפועל-הגואל, וכדרך ההגדה 'להצניע' את משה רבינו בסיפור יציאת מצרים, כאשר משה, הגואל בשר-ודם, מפנה מקום להדגשת הקב"ה בגאולה זו, כנודע).

כשם שבכל דור ודור ולכל אדם ואדם ישנה בחינה של גאולה כך בכל דור ודור ישנו "משיח שבדור" ובכל אדם ואדם ישנו ניצוץ משיח, אך ההבדל הוא משמעותי – הגאולה שבכל דור ובכל אדם יכולה להתגלות בפועל, ואילו המשיח שבכל דור ובכל אדם הוא משיח-בכח, עד שנזכה לגילוי המשיח בפועל בשלמות. לכן, בעוד מצות מצה מתקיימת בכל דור, הרי שבזמן הגלות איננו זוכים להקריב את הפסח ואנו ממתינים להקרבתו בשלמות לאחר בנין בית הבחירה על ידי מלך המשיח.

על אף שתתכן מציאות זמנית של גאולה בלי גואל – מצה בלי פסח – כיסופינו הם לגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו (ולאור אפשרות הגאולה בכל דור, גם בלי גילוי של גואל בפועל, מובנת ביותר הדגשתו של הרבי בביטוי "הגאולה האמתית והשלמה [על ידי משיח צדקנו]" – כדי להציל משיבוש הדגשת הגאולה ללא הגואל וק"ו ההסתפקות בה חלילה). לכן גם מודגש ומוכפל הפסח כראש (הכולל) וראשון (בפרטים) בדברי רבן גמליאל –

"כל שלא אמר שלשה דברים אלו **בפסח** לא יצא ידי חובתו, ואלו הן – **פסח** וכו'".

"שלשה דברים אלו" – שלשת הגואלים

אם כן, **פסח-מצה-מרור**, הם בעצם **משיח-גאולה-גולה** – שתי שלישיות המשלימות למשולש של **מח**, כערכו של המשפט בו פתח את חבורו הרמב"ם (שנולד בערב פסח ורמוז בפסוק "**רבות מופתי בארץ מצרים**") "**יסוד היסודות ועמוד החכמות**" (ניתן לקיים בשתי השלישיות גם "גורעין ומוסיפין ודורשין", ולצרף **משיח-גאֲלה-גולה** – ככתיב השגור בתורה ובנביאים[טז], העולה **אמת** – ל"**פסח מצה ומרור**"[טז], ודוק).

"**שלשה דברים** [אלו]" רומזים גם ל**שלשה דְּבָרִים** (מנהיגים) שהיו לעם ישראל ביציאת מצרים – **משה, אהרן ומרים** (חושבנא דדין כחושבנא דדין) – המשקפים בעצמם את שלשת הענינים:

מרים, הנקראת על שם מרירות הגלות שבשיאה נולדה – והיא המרגישה את הגולה ורגישה לכל צער, וגם תוקף הגעגועים והאתערותא דלתתא (בתשובה ומסירות נפש) של הגלות משתקפים בהעלאת המ"נ אותה מסמלת בארה של מרים – היא כנגד המרור, כפשוט.

[ד] ראה שמו"ר ד, ב; זהר ח"א רנג, א.

[טז] ויקרא כה, כד; שם לא; שם מח. ירמיה לב, ז-ח (**גאלה** חסר עולה **טל** – "**הוי' אחד**" – **יוד הא ואו**, כאשר ה-**ו** הנוספת משלימה את ה-**הא** האחרונה בשם **מה**, ודוק). רק במגלת רות (ד, ז) כתיב מלא – "**וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל**" (כל הפסוק עולה **מא** – **אלהים** במ"ס – פעמים **אלהים**; **הגאולה התמורה התעודה** עולה **הוי'** פעמים **אלהי**).

[טז] **משיח-גאֲלה-גולה** (**אמת, כא** ברבוע) ועוד **פסח-מצה-מרור** (**זך** ברבוע) עולה 1170 – **מה** (**גאולה**, סוד שם **מה** – שם הוי' ב"ה במילוי אלפין, בו חוזרת האות **א** ג"פ כנגד **ג** הגאולות הנ"ל) פעמים **הוי'** ב"ה.

אהרן הכהן – שבעינו הטובה מסוגל לצבוע כל מציאות בצבעי גאולה, מקיים בעצמו "מן המקדש לא יצא" ובזכותו עם ישראל כולו חי בתוך ענני כבוד של גאולה – הוא כנגד המצה (וכשם שהמצה מדאורייתא קיימת בכל דור ודור, כך המשכיותו של אהרן קיימת בפועל ובגילוי בשושלת הכהונה).

משה רבינו – הגואל בפועל, "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון", הדוחף את עם ישראל תמיד לפסוח-לדלג קדימה – הוא כנגד הפסח (במדות הלב משה מכוון כנגד ה**נצח**, בגימטריא **פסח**).

שלש השקפות בדרך לגאולה

שלש המדרגות האלה משתלשלות בדורות האחרונים – לקראת הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו – לשלש השקפות בעם ישראל:

בהשקפה החרדית הציפיה היא אך ורק למשיח, ללא כל אפשרות אחרת של גאולה, ועבודת האדם היא (כלשון ההגדה של פסח) "להביא לימות המשיח"[ז].

ההשקפה הדתית-לאומית נוטה להתמקד בתהליך הגאולה – ללא הדגשת דמותו של הגואל – וממילא מזהה כגאולה (או כאתחלתא דגאולה) גם שלבים שונים בתהליך ולא 'מתעקשת' על "הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו" (והיא מצה-ממוצע בין שתי ההשקפות האחרות – וממילא גם נקודת חיכוך, מצה ומריבה... – ועליה להקפיד להיות ממוצע-מחבר, גשר של עליה בקדש, ולא חלילה להיפך).

ההשקפה החילונית – בגרסתה השואפת לתחית-תקומת עם ישראל, כפי הבנתה – מונעת דווקא מתוך הרגשת מרירות הגולה ומתוך הצורך לפתור את 'בעית היהודים'.

[ופלא: שמות שלשת המייצגים השלמים-המתוקנים של שלש ההשקפות בדור האחרון[ח] – הרבי מליובאוויטש, הדוחף הגדול למשיח; הרצי"ה קוק, המתמקד בגאולה; והרב כהנא הי"ד, אשר 'ברר' וייצג באופן תורני את הדחף הלאומי-המציאותי לחוש את מרירות הגולה ולהתקומם מתוכה – **מנחם-מענדל**, **צבי-יהודה**, **מאיר-דוד** עולים בדיוק **פסח-מצה-מרור**!]

[ז] ברכות פ"א מ"ה. נוסח ההגדה של פסח.

[ח] בדור הקודם היו אלו הרבי הריי"צ (ועוד לפניו הרבי הרש"ב), הראי"ה קוק (וראה בארוכה בספר קומי אורי במאמר "מבית שאול לבית דוד" שהרבי הריי"צ והראי"ה קוק הם עצמם בסוד משה ואהרן, מתאים למבואר כאן בפנים) וזאב ז'בוטינסקי (ועוד לפניו חוזה המדינה, בנימין-זאב הרצל). אם כן, ניתן לזהות כאן שלש שלישיות בשלשה דורות (כאשר הראי"ה קוק חי גם במקביל להרצל וגם לז'בוטינסקי ואף התייחס לשניהם – על הרצל הוא נשא את "מספד הדדרמון", שבמקורו מתייחס בחז"ל למשיח בן יוסף, ואת ז'בוטינסקי הוא כינה "שליח אלקים"), כאשר דווקא בציר ה'גולה' – הציר ה'חילוני' – נכרת עליה מהכפירה של הרצל (שדגל בכל התוקף בהפרדת הדת מהמדינה), "רובו רע" של עולם העשיה, ללאומיות החצי-דתית של ז'בוטינסקי (הן ביחס של חבה לדת והן באמירתו ש'יש אלקים' והוא-הוא עם ישראל), "חציו טוב וחציו רע" של עולם היצירה, ועד לנאמנות המוחלטת לתורה של הרב כהנא הי"ד, "רובו טוב" של עולם הבריאה (הרב כהנא הי"ד הושמץ הרבה וסבל 'מרור' בחייו – אף שהמכירים אותו יודעים שכל מעשיו, כולל בעלי דימוי סמל האגרוף הכחני, נבעו מדאגה עמוקה לעם ישראל – כלאה אמנו שהיתה שנואה בשל שרשה בעלמא דאתכסיא, עולם הבריאה, שגרם לה להיות לא-מובנת). העליה הזו, מדור לדור, מכוונת כנגד שלשת העולמות עשיה-יצירה-בריאה – אך האתגר של דורנו הוא להגיע לעולם האצילות, עולם האחדות ש"כולו טוב" ("לא יגורך רע"), בו אין כבר חלוקה וקיטוב בין ההשקפות אלא הכל מאוחד בדמות אחת, מלך המשיח, כמבואר בפנים.

התורה היא "אוריאן תליתאי" – היא צריכה לכלול בצורה מאוזנת ומתוקנת את שלש ההשקפות – כאשר הכל נכלל בדמותו של משה רבינו, נותן התורה (שעל כן "אוריאן תליתאי" נתנה – "לעם תליאתי, בירחא תליתאי" – דווקא "על ידי תליתאי", משה רבינו הכולל עמו את שני אחיו הגדולים ממנו, כפירש"י: "משה תליתאי לבטן, מרים אהרן ומשה"). בסופו של דבר צריכות שלש הדמויות – שבעולם הזה הן נפרדות – להכלל בדמות אחת של מלך המשיח, כאשר "**שלשה דברים אלו**" מהווים ביחד את ה"**תורה חדשה**" של ימות המשיח.

נקודה מעובדת מהתוועדות ו' ניסן ע"ח

בדיקה, בעור ובטול חמץ

פנימיות ההלכה

א. מהות בטול חמץ

"מבטלו בלבו ודיו"

באיסור[א] המצאות חמץ בפסח ברשות האדם נאמר בחומש שמות "שבעת ימים שאֹר לא ימצא בבתיכם"[ב] ו"ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאֹר בכל גְּבֻלֶךָ"[ג]. בנוסף על הלאוין הללו, שנוהגים בשבעת ימי הפסח, ישנה מצות עשה של "אך ביום הראשון תשביתו שאֹר מבתיכם"[ד] המטילה על האדם להשבית את החמץ שברשותו כך שלא יהיה חמץ ברשותו מערב פסח (יד ניסן) לאחר חצות[ה], בזמן הקרבת הפסח.

[א] נרשם על ידי איתיאל גלעדי.

[ב] שמות יב, יט.

[ג] שם יג, ז. ורמז מיוחד לשנה זו: "**לא ימצא**", "**ולא יראה לך... ולא יראה לך**..." – בסדר-מבנה שעל דרך חש-מל-מל – בגימטריא **תשע"ח**. כל שלשת הלשונות הם בפרשת **בא** (= 3, שלם וחצי), פרשת יציאת מצרים. אך יש לציין שגם במשנה תורה (בפרשת ראה, שייך ללא יראה לך) כתוב "ולא יראה לך שאר בכל גבלך שבעת ימים [ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר]", היקש בין איסור חמץ לאיסור "ולא ילין" של קרבן פסח ("**ולא ילין**" = 137 וע"ה = **חמץ**). אם נוסיף ל**תשעח** עוד "**ולא יראה לך**" יעלה הכל 1081 = **תפארת**, משולש 46 (חלק המילוי של שם **עב**, סוד "**הוי' אלהי**"). את מבנה ארבעת הפסוקים יש להקביל לארבע אותיות שם הוי' ב"ה (וכידוע שמשנה תורה הוא בחינת מלכות, **ה** תתאה שבשם. על החכמה, **י** שבשם, נאמר "והחכמה מאין תמצא", שייך ל"לא ימצא". גם ראיה שייכת לחכמה, שפנימיותה בטול, והיא בסוד "נקודה דנעיץ" בכל האצילות, נקודת חג הפסח בכלל, "חג המצות", החג של בטול הישות, ולכן לאחר לשון מציאה באו שלשה לשונות של ראיה כאשר הראיה האחרונה היא בפרשת ראה, "אבא יסד ברתא". לשון "חמץ" נאמר רק ב-**ה** עילאה, בינה, מקור היש, דמינה דינין מתערין – "**ולא יראה לך חמץ**" = **אמת**, 21 ברבוע, יראה, 6 בחזקת 3, ועוד 225, 15 ברבוע – בכל שאר המקומות נאמר "שאר", ודוק). אם נוסיף את שם הפרשה שבה מופיע כל לשון – **בא בא בא ראה** (סך הכל **מב** אותיות, רמז לשם של **מב** אותיות של מעשה בראשית – **לא ימצא לא יראה לא יראה לא יראה** = **בראשית** [**לא ימצא לא יראה לא יראה** של פרשת בא = 666, משולש 36 כו', בכל לשון יש 6 אותיות – 6 6 6. הר"ת, **לי לי לי** = 120, משולש 15, חיי משה רבינו המתחלקים ל40-40-40, האוס"ת = 546 = **יעקב יעקב יעקב**]) – נקבל 1296 = 36 ברבוע, 6 בחזקת 4.

[ד] שם יב, טו.

[ה] כפי שלמדו חז"ל מ"אך ביום הראשון" ש"אך" מחלק את היום הראשון – שלפני פסח – ודין "תשביתו" חלק רק

מדין תורה "מבטלו בלבו ודיו"[ו], אלא שחז"ל תקנו שאף על פי כן נדרש גם בעור החמץ בפועל, כדלקמן בארוכה. דין בטול חמץ[ז] ממחיש כי במחשבת האדם (הגברא) יש כח ותוקף לבטל את מציאות החמץ (החפצא) לגמרי (עד שיש מי שאומר[ח] שאין חיוב כרת באכילת חמץ מבוטל משום שהאוכלו כאוכל עפרא דארעא). כח המחשבה הזה הוא תוקף הדעת – הכח המייחד את עם ישראל (שאת בחירתו מדגישים בכל חג, "אתה בחרתנו מכל העמים", בחירת העצמות בעם הדומה ליוצרו, שגם בו כח הבחירה, כח הדעת).

"מרובה מדה טובה"[ט], וכשם שבכח הדעת להביט במציאות ולבטלה כעפר (על דרך "נתן עיניו בו ועשאו גל של עצמות"[י]) כך בכח הדעת של היהודי להביט במציאות ששבה לעפרה ולהחזירה לקיום – "זוטא דאית בכו מחיה מתים"[יא] (שעל כן קוראים בשבת חול המועד פסח את חזון העצמות היבשות ביחזקאל). ובנידון דסוגית בטול חמץ, עולה מזה שגם בבטול חמץ חל הכלל "אתי דיבור ומבטל דיבור"[יב], אפשר לבטל את הבטול (כדעת החלקת יואב[יג] ולא כדעת הסטייפלר[יד], שלדעתו בטול הוא מציאות שהחמץ אינו חשוב בעיניו ולא שייך לבטל מציאות. ולא כן הוא, שבבטול הבטול הוא מחיה את המציאות של החמץ מחדש מכאן ולהבא[טו]). וכן מזה מוכח שפעולת הבטול הוא "כח האדם" ולא "כח המעשה"[טז], שהרי לא שייך לחזור בו מחלות מכח המעשה"[יז], ודוק.

חמש הגבורות שבדעת

במהות וטעם בטול חמץ נאמרו טעמים שונים, וניתן להתבונן בחמשה טעמים"[יח] המכוונים כנגד **ה** הגבורות המתפשטות מעטרא דגבורות שבדעת – תוקף הגבורות שבדעת לבטל את החמץ – ל-**ה** הקצוות שבלב, מחסד עד הוד. נמנה את הטעמים כסדרם הפנימי:

חסד: סילוק רצון

ר' איסר-זלמן מלצר[טי] באר (בדעת הרמב"ם) שעיקר הבטול נלמד מ"לך" (כדרשת הספרי: "'לא יראה לך' – בטל בלבך") וענינו סילוק רצונו של האדם בחמץ עד שהוא מואס בו[כ]

מחציו השני. ורמז יפה: "**אך**" באלפא-ביתא דאח"ס בט"ע מתחלף ב-**חץ**, לשון חצי, כדרשת חז"ל.

[ו] טושו"ע תלג (ובכ"ד) ורמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ב ה"ה (ובכ"ד) עפ"י פסחים פ"ג מ"ז.

[ז] לדעת רש"י (ודעימיה) שאין הבטול מדין הפקר, אלא השבתה בלב, כדלקמן.

[ח] הובא בספר המכתם פסחים ו, ב ד"ה "אמר רבא".

[ט] יומא עו, א (ובכ"ד).

[י] שבת לד, א (ובכ"ד).

[יא] עבודה זרה י, ב.

[יב] גיטין לב, ב (ובכ"ד).

[יג] אבן העזר כא.

[יד] כתבי קהילות יעקב החדשים סג.

[טו] כפי שהדגיש בעל החלקת יואב שדין "אתי דיבור ומבטל דיבור" הוא רק מכאן ולהבא.

[טז] חקירה בה דן הברכת אברהם פסחים ב, א סימן "גדר ביטול חמץ".

[יז] כפי שכתוב בקובץ הערות עו-ב בסופו (לא בענין בטול חמץ דייקא, אלא בכלל).

[יח] הובאו כך בקובץ יסודות וחקירות השלם ערך בטול חמץ – עיי"ש לעוד מהמובא לקמן, וראה גם באנציקלופדיה תלמודית ערך בטול חמץ.

[יט] אבן האזל חמץ ומצה פ"ב ה"א ד"ה "והנראה".

[כ] וכלשון המאירי פסחים ו, ב: "שמאחר שבטלו כבר שמהו עפר והמאיסו על עצמו" ובהמשך דבריו "ולא עוד אלא שמאחר שעשאה לעצמו כעפר כל חמץ מאוס אצלו" (ובמקום אחר נתבאר סוד מיאוס ה**חמץ** – בזמן איסורו, אך לאחר מכן ניתן להגיע לאהבה אליו, "אתהפכא" בתכלית, כרמוז לקמן בפנים – גם בדברי התניא פי"ד כיצד גם על

ומוציאו מכלל אוכל (ומכאן מובן מדוע חששו שאין האדם מבטל את החמץ בלב שלם, ולכן נדרש גם בעור – כדלקמן – שהרי מדרגת מיאוס ברע היא מדרגתו של הצדיק הגמור דווקא[כא], ולא כל אדם זוכה לכך).

סברה זו מכוונת כנגד החסד, שהרי הרצון-האהבה לחמץ שייך לחסד שפנימיותו אהבה (ולאחר הפסח גם יכולה לחזור אהבה זו, עד לתיקון השלם של החמץ בשני הלחם בחג השבועות). לשיטה זו הבטול נלמד מהמלה "לך" כנ"ל, מלה יסודית בצווי הראשון ליהודי הראשון, אברהם אבינו, שמדתו חסד – "לך לך"[כב], ופרש רש"י (כדברי חז"ל בכ"ד) "לך לך' להנאתך ולטובתך" (ממנה לומדים שעל יהודי לעשות מה שטוב לו – עם כל קבלת העול ומסירות הנפש שיש ב"לך לך" מודגש הצורך ב"לך", שהוא חלק מבחירת ה' בנו והוצאתנו להיות בני חורין). ברגע שהאדם מסלק את טובתו והנאתו מהחמץ שוב אינו עובר בו על "לא יראה לך".

גבורה: בטול גזרת התורה כאילו החמץ ברשות האדם

הר"ן מסביר[כג] כי בטול החמץ קשור לדין המיוחד של "שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן הכתוב כאילו ברשותו, ואלו הן – בור ברשות הרבים [שבאמת אינה רשותו של אדם] וחמץ משש שעות ולמעלה [שבהיותו אסור בהנאה בעצם יצא מרשות האדם, שאין לו בו שום טובת הנאה]"[כד] – בטול החמץ גורם לכך שהתורה לא עושה את החמץ כאילו הוא ברשות האדם, ולכן אינו עובר בו על "בל יראה" ו"בל ימצא".

גזרת התורה – המחמירה עם האדם ועושה את החמץ כאילו הוא ברשותו – שייכת לספירת הגבורה, ולכן גם סברת בטול חמץ המבטלת גזרה זו שייכת לגבורה.

תפארת: "תשביתו" – בטול ובעור

רש"י[כה] (כראשונים נוספים[כו]) מפרש שבטול חמץ נלמד מדין "תשביתו" – מכיון שלא נאמר 'תבערו' או 'תשרפו' (כבשאר איסורי הנאה) לומדים שדי בהשבתה בלב (וכתרגומי "תשביתו" – "תבטלון") – וזהו דין מיוחד (שונה מדין הפקר הכללי) שמאפשר בטול חמץ. הראשונים[כז] מדגישים שודאי – ומוכח מהגמרא[כח] – שגם לסוברים ש"תשביתו" הוא

הבינוני "לשית עצות בנפשו להיות מואס ברע כגון בעצת חכמינו ז"ל אשת **ח**מת **מ**לאה **צ**ואה כו'").

[כא] תניא פ"י (אך ראה ביאור הרבי על "אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה" בליל ב' דחג הפסח תשי"ח כי בהעברת עם ישראל בתוך הים בחרבה – בשביעי של פסח – ניתן הכח בכל אחד להגיע למדרגת צדיק גמור, וי"ל שעל כן מעיקר הדין "מבטלו בלבו ודיו" כצדיק גמור שייך בכל יהודי. ויש לומר שכח זה מאיר במיוחד בשביעי-אחרון של פסח, זמן העברת עם ישראל בתוך הים בחרבה, קשור לענין אורו של משיח שמאיר אז, התעוררות הניצוץ של משיח שיש בכל אחד ואחת מישראל – "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'". והוא חידוש ביחס לימים הראשונים של פסח. ומזה יובן מש"כ "ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת וגו'", שבאכילת המצות "ששת ימים" יש עדיין עבודת אתכפיא, בטול הישות, אך ביום השביעי עצרת, הישות בטלה מאליה עד כדי מאיסה גמורה בה, דרגת צדיק גמור שעבודתו היא עבודת האתהפכא דווקא).

[כב] בראשית יב, א.

[כג] ריש פסחים ד"ה "ומהו".

[כד] פסחים ו, ב.

[כה] שם ד"ה "ודעתו עליה".

[כו] בה"ג הלכות פסח. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פ"ב ה"ב. שבלי הלקט השלם סימן רו.

[כז] רמב"ן, ר"ן ומאירי בריש פסחים.

[כח] פסחים ה, א.

מקור דין בטול חמץ הוא כולל גם את האפשרות של בעור חמץ (בוודאי לאחר זמן איסורו, ששוב לא ניתן לבטלו).

יחסית, בטול ובעור הם קו הימין (שראשיתו בחכמה, שפנימיותה בטול) וקו השמאל (שראשיתו בבינה, אליה שייך יסוד האש ו"מינה דינין מתערין" לבער ולשרוף, כדעת רבי יהודה, את החמץ בפועל) ודין "תשביתו" הכולל את שניהם שייך איפוא לתפארת (וכן במקומות נוספים – כדוגמת הסדר הפנימי של שש הזכירות – שייכת השבת, שרש "תשביתו", לתפארת). הבטול מבטל את החמץ מתורת לחם ועושה אותו כעפרא[כט] – משנה את צורתו-תפארתו מתורת לחם מפואר לעפר פשוט.

ובדרך הרמז: "**תשביתו**" – **שבת** (**זך** פעמים **הוי**') ועוד **תיו** (**טז** פעמים **הוי**', בגימטריא **בעור חמץ**[ל] ובגימטריא **יצחק-יצחק**, שמדתו גבורה ולו שייך כללות דין השבתת חמץ, בבטול או בבעור, כנ"ל שכל הסברות שייכות לעטרא דגבורות שבדעת) – עולה "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**"[לא], מאמר השבטים ליעקב אבינו[לב] (ישראל סבא) שמדתו תפארת ומאמר משה רבינו (נשמת התפארת ביחס ליעקב אבינו, "משה מלגאו ויעקב מלבר") לכללות העם, "תפארת ישראל" (ענינו של פסוק היחוד "שמע ישראל" הוא יחוד הוי' ואלקים – שעל כן הוא הכפולה הראשונה של שניהם, **מג** פעמים **הוי'** העולה **אחד** פעמים **אלהים**, כנודע – שאף נדרשים לקמן בסוד הבטול והבעור).

נצח: הוצאת החמץ מרשות האדם

ר' שמואל רוזובסקי מבאר[לג] (בדעת הרמב"ם) שכיון שאין לאדם צורך בחמץ – "ומה היא השבתה זו האמורה בתורה? היא שיבטל החמץ בלבו ויחשוב אותו כעפר, וישים בלבו שאין ברשותו חמץ כלל, ושכל חמץ שברשותו הרי הוא כעפר וכדבר שאין בו צורך כלל"[לד] – הוא נחשב כאילו אינו ברשותו.

הנצח הוא ענף החסד – בחסד בטול הרצון-האהבה (הרגשי, כמתאים למורגש) מהווה בטול ואילו בנצח בטול הצורך (הפרקטי, כמתאים למוטבע) הוא הבטול. הנצח הוא "לבר מגופא" ויש בו כח להוציא "לבר" את החמץ מה"גופא"-ה'אני' של האדם (התלות בין צורך לרשות, לפיו כאשר בטלה הצורך הדבר יוצא מרשות האדם, מגלה סברא עמוקה שיש בה טעם גם לכיבוד הורים, כבוד רבו וכבוד מלכות – המלך זקוק לעם, שהרי "אין מלך בלא עם", ולכן העם הוא ברשות המלך; הרב זקוק לתלמיד ולכן התלמיד ברשותו; הורים צריכים את ילדיהם ולכן הילדים ברשותם – ושרשה של סברא זו בסוד "ברא כרעא דאבוה"[לה], רגל ימין, הנצח, סוד נצחיות הדורות בה נצרך האב לבנו, שהרי "כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת"[לו], הפך הנצח, חיים נצחיים, וד"ל).

[כט] מהרי"ק בדעת רש"י וריטב"א פסחים ו, ב.

[ל] במספר קדמי **בעור** עולה 1144, **מד** (המילוי הכי קטן של שם הוי' ב"ה, מילוי ה'פשט': **יוד הא וו הא**) פעמים **הוי'** ו-**חמץ** עולה 676, **הוי'** ברבוע, וביחד הם עולים 1820 (**סוד** פעמים **הוי'** – מספר הופעות שם הוי' בתורה, כנודע); חלק הקדמי, הנוסף על השרש, הוא 1404, ב"פ **שבת**, בסוד "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות מיד הן נגאלין" (מאמר הקשור במיוחד לקביעות חג הפסח בשבת, כבשנה זו). צירוף **שבת** אחת לשרש (**בעור חמץ**, העולה **תיו**) הוא סוד "**תשביתו**" – "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**", כנ"ל בפנים – וה-**שבת** הנוספת (המשלימה ל-1820) רומזת לסופי התבות של שלש המלים הקודמות בתורה ל"שמע ישראל": "זב**ת** חל**ב** ודב**ש**".

[לא] דברים ו, ד.

[לב] פסחים נו, א.

[לג] בחידושי ר' שמואל פסחים עמ' יב.

[לד] הלכות חמץ ומצה פ"ב ה"ב.

[לה] גיטין לב, ב (ובכ"ד).

[לו] נדרים סד, ב.

הוד: הפקר

בתוספות[לז] מבואר כי בטול חמץ הוא דין של הפקר. הדין הוא "לא יראה לך שאור' שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים..."[לח] (ובספרי עה"פ נוסף: "ושל הפקר") וכשהאדם מפקיר את החמץ שוב אינו עובר עליו.

הפקר שייך לספירת ההוד[לט], בה עלול להתקיים (מתוך הפקרות שלילית) "הודי נהפך עלי למשחית"[מ] (שעל כן גם הפקרות דקדושה שייכת להוד, כמבואר במ"א). ההוצאה "לבר מגופא" שבנצח מקבלת משנה תוקף בהוד (עד ל"נהפך עלי", כנ"ל), בה לא די שהחמץ שהאדם לא נצרך לו יוצא מרשותו, אלא הוא נחשב ל"של אחרים"[מא].

"לא מצי מבטיל" בזמן איסורו

כפי שכבר הוזכר, כל דין הבטול חל רק בטרם נאסר החמץ על האדם – בחצות היום – אך "לבתר איסורא... לאו ברשותיה קיימא ולא מצי מבטיל"[מב]. בטעם העדר היכולת לבטל אחרי חצות נאמרו שלשה טעמים[מג]:

- החמץ, האסור בהנאה, אינו ברשותו של האדם ולכן לא יכול לבטלו (כפשט לשון הגמרא).
- הבטול מועיל לכך שהתורה לא תכניס את החמץ לרשות האדם, אך לא מועיל להוציאו מרשותו[מב].
- הבטול מועיל רק לחמץ חשוב – אותו הוא מבטל מחשיבותו – אך לאחר האיסור החמץ לא חשוב ולכן לא שייך גם לבטלו[מג].

שלשת הטעמים הללו תואמים לשלשת הקוים (שעיקרם הספירות חסד-גבורה-תפארת) בטעמי בטול חמץ שהוסברו לעיל: הטעם הראשון, התולה את אפשרות הבטול בכך שהחמץ ברשותו של האדם, שייך למבואר בטעמי החסד והנצח שמהות הבטול היא סילוק הזיקה-הרשות של האדם (באהבה רגשית או בצורך מעשי); הטעם השני, שהבטול מועיל לכך שהתורה לא תכניס את החמץ לרשותו של האדם, שייך ישירות למבואר בטעם הגבורה, שמהות הבטול היא בטול גזרת התורה לפיו החמץ עומד ברשות האדם; הטעם השלישי, בטול חשיבות החמץ, מתאים לטעם התפארת – בטול תפארת-חשיבות החמץ והפיכתו לעפר, ודוק.

ב. תקנת בעור חמץ

תקנת חז"ל – בעור חמץ

אכן, על אף שמדין תורה די בבטול החמץ, חז"ל תקנו שלא די בבטול ונדרש גם בעור[מד] של החמץ מהעולם (ולשם כך נדרשת בדיקת חמץ,

---

[לז] פסחים ד, ב ד"ה "מדאורייתא".

[לח] פסחים ה, ב.

[לט] **הפקר-הוד** משלימים ל-**ת**, **כ** ברבוע. הפקר-הוד במילוי (**הא פא קוף ריש הא וו דלת**) עולים **חוה** פעמים **א-דני**, סוד "איהי בהוד", ובצירוף השרש (400) עולה הכל **הוד** פעמים "**אם כל חי**" (חוה, האשה הראשונה, ש"איהי בהוד").

[מ] דניאל י, ח.

[מא] כשיטות לפיהן הפקר מכניס את החפץ לרשות אחרים – ראה שיעור ט"ז שבט ש"ז (פ"ה, ומתוכו בנקודה "הפקרות דקדושה").

[מב] תורת הקנינים ח"ב עמ' תצט חקר בין הטעם הראשון לטעם השני.

[מג] קובץ שיעורים פסחים ח (בדעת רש"י).

[מד] **בטול-בעור** עולה משולש **כה** (**ע** במספר קדמי – "עיין עליו"). בהכאה פרטית – **ב** פעמים **ב**, **ט** פעמים **ע**, **ו** פעמים **ו**, **ל** פעמים **ר** – עולה משולש 115 (**בעל הדד**, שהנקודה האמצעית שלו היא **חן**, סוד "שקר החן"), העולה **בטול-בעור** ועוד **בטול** פעמים **מצה**.

כפתיחת מסכת פסחים "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ"). מדוע?

ומפני ב' דברים נזקקו חכמים לכך הא' לפי שהביטול וההפקר תלוי במחשבתו של אדם שיפקירנו בלב שלם ויוציאנו מלבו לגמרי ולפי שאין דעת כל בני אדם שוין ואפשר מי שיקל בדבר ולא יפקירנו בלב שלם ולא יוציאנו מלבו לגמרי לפיכך גזרו שאין ביטול והפקר מועיל כלום עד שיוציא את החמץ מכל גבולו (עיין סי' תמ"ה) הב' לפי שהאדם רגיל בכל השנה בחמץ ומחמת רגילותו קרוב הוא לשכחה שישכח את איסורו ויאכל ממנו אם יהיה מונח בגבולו בפסח לפיכך הצריכו לחפש אחריו ולבדוק ולהוציאו מכל גבולו קודם שיגיע זמן איסור אכילתו.[מה]

הטעם הראשון הוא פגם בצד המואר שבנפש – חסרון בשלמות הכוונה, המודעת והרצונית, לבטל ולהרחיק את החמץ. הטעם השני (אותו נוקט אדמו"ר הזקן כעיקר בהמשך דבריו) נובע מהצד האפל בנפש – מקור ה**שכחה** (אותיות **חשכה**) וחסרון המודעות.

בטול-בעור-בטול

אכן, גם לאחר קיום הבעור מבטלים את החמץ – פעם אחת לאחר הבדיקה ושוב לאחר השריפה (שני חלקי מצות בעור חמץ בפועל), וכדלקמן – כדי להציל את האדם מאיסורי "בל יראה" ו"בל ימצא" מדאורייתא באם ימצא גלוסקא יפה[מו] של חמץ שאינה בטלה מאליה כמו הפירורים שנשארו לאחר הבדיקה[מז].

אם כן, ישנו בטול מדאורייתא, המועיל גם ללא בעור; מצות בעור שתקנו חכמים; ועוד בטול שתקנו חכמים. הסדר של בטול-בעור-בטול הוא על דרך "[שמע ישראל] הוי' אלהינו הוי' [אחד]" – הבטול, פנימיות החכמה, שייך לשם הוי' ב"ה, "הוי' בחכמה"[מח] (וכידוע **בטול** ועוד **הוי'** עולה **חכמה**), והבעור שייך לבינה, סוד "אלהים חיים", "אלהינו", בה שייך יסוד האש (וכנ"ל). וכן, הבטול הוא מדין תורה שבכתב, סוד "מוסר אביך" שבחכמה, והבעור הוא תקנת חכמים בתורה שבעל פה, סוד "תורת אמך" שבבינה. הבטול שבסוף, שגם הוא, כמו הבעור, מתקנת חכמים, שייך כבר לספירת הדעת (כמבואר בסוד "הוי' אלהינו הוי'" כנגד חב"ד) – "אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת"[מט].

בקריאת שמע בכל יום – הגילוי ש"הוי' אלהינו הוי' אחד" – מתחוללת יציאת מצרים בכל בנפש ישראל, שעל כן מזכירין יציאת מצרים בקריאת שמע דווקא, כמבואר בתניא[נ].

"בפיך ובלבבך לעשותו"

בגמרא מפורש כי הבטול הוא בלב – "מבטלו בלבו" – אך אם הבטול הוא מטעם הפקר קשה "דלענין הפקר ממונו הפקר בלב לא מהני ולא מידי, דדברים שבלב אינם דברים"[נא]. יש ש"מבטלו בלבו" רק ממעט שאין צריך להשמיע

[מה] שו"ע אדה"ז או"ח תלא, ד.

[מו] לבו של אדם נמשך לגלוסקא יפה ולאשה יפה (וראה לעיל הערה כ). וכמה רמזים: **גלוסקא** (**גלו** = 39, **סקא** = 161, 3 פע', 13, 7 פע' 23) עולה 200 (**עצם** כו'), ובצירוף **אשה** (יהלום 17, "מצא **אשה** מצא **טוב**") עולה 506 (יהלום 22, **טובה**). **גלוסקא יפה אשה יפה** = **שמשון** (**עתיק יומין** כו') = **יב** פעמים **חן** כו'.

[מז] שם תלד, ו.

[מח] משלי ג, יט.

[מט] אבות פ"ג מי"ז.

[נ] פרק מז.

[נא] חידושי הר"ן פסחים ו, ב ד"ה "הבודק צריך שיבטל".

[נב] ר"ן פסחים פ"ב. מאירי פסחים לא, ב.

לאזניו, אך יש לומר את הבטול בפה[נג] (אכן, המשמעות הפשוטה של "מבטלו בלבו" היא במחשבה בלבד – כמתאים לבטול שבחכמה – ונאמרו[נד] טעמים מדוע לא חל כאן הכלל "דברים שבפה אינם דברים", אלא שחכמים תקנו בכל זאת להוציא את הדברים בפיו[נה]).

אם כן, עולה כי עקרו של הבטול הוא בלב, של ההפקר בפה (**הפקר** למפרע **רק פה**) – ומצד גוון ההפקר שבבטול תקנו לומר אותו בפה[נו], אף שיועיל גם בלב בלבד (אם הוא נעשה בלב שלם ובדעת תקיפה, "מחשבה" ולא "התרצות") – והבעור צריך להיות במעשה בפועל (ומכיון ש"המעשה הוא העיקר" לא הסתפקו חז"ל בבטול ותקנו שיש לבער את החמץ ולעקור את מציאותו לגמרי). עולה, אם כן, שבמצות בעור חמץ כדבעי למהוי מקיימים "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך [הפקר בפה] ובלבבך [בטול בלב] לעשׂתו [בעור במעשה]"[נז]. ורמז נאה: **בטול בלב**, **הפקר בפה**, **בעור במעשה** עולה ג"פ (ממוצע כל בטוי) **בעור חמץ**!

ג. בדיקת חמץ

דין בדיקת חמץ

מסכת פסחים פותחת "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ" – זו ראשית עבודת סילוק החמץ. בפשטות בדיקת חמץ היא תקנת חכמים הפותחת את בעור חמץ – שעל כן מברכים לפני הבדיקה "על בעור חמץ" – שתקנו חכמים משום שלא הסתפקו בבטול דאורייתא (כמתאים לכך שהיא נעשית "אור לארבעה עשר", בתחלת הלילה, הזמן המיוחד לתורה שבעל פה דווקא. המלה "אור", פתיחת המסכת, לפי מסקנת הגמרא פירושה "לילי" ולא "נגהי", היינו שימוש של חז"ל דווקא). אכן, באם לא בטל את החמץ יש ארבע דעות במקור דין בדיקת חמץ[נח]:

- חיוב דאורייתא מדין "תשביתו" (הכולל בטול ובעור, כנ"ל, ואם לא בטל עליו לבדוק על מנת לבער)[נט].
- חיוב דאורייתא מדין "ושמרתם את המצות"[ס].
- חיוב דאורייתא מסברא – כיון שהחמץ אסור מדאורייתא יש לבדוק כדי לא לעבור עליו (כשם שיש חובה לבדוק פירות שדרכן להתליע במחובר)[סא].
- חיוב מדרבנן (על אף שלא בטל, משום שמדאורייתא אינו עובר על חמץ שאינו ידוע[סב] או משום שמדאורייתא אין עיקר לבעור אלא רק לבטול[סג]).

[נג] היחס בין הרהור ודבור ואפשרות של ממוצע ביניהם נתבארו בארוכה בשיעורי "הרהור ודבור" – כ' אד"ר עד ג' אד"ש ע"ו.

[נד] ראה קובץ יסודות וחקירות הנ"ל הערה יח.

[נה] וראה באריכות שו"ע אדה"ז תלד, ז ובקו"א אות ג שם.

[נו] **הפקר בטול** (כנוסחנו "לבטל ולהוי הפקר כעפרא דארעא" – המוסיף את ההפקר על הנוסח המקורי של הגאונים, ראה שו"ע אדה"ז תלד, ז בסופו והנסמן שם) עולה 432, **ריו-ריו**, "ולא **יראה** לך חמץ ולא **יראה** לך שאר" וכו' (היינו שהממוצע הוא **ריו**, כאשר ה'כנף' היא **אחד** ברבוע).

[נז] דברים ל, יד.

[נח] כך נמנו בקובץ יסודות וחקירות השלם ערך בדיקת חמץ – עיי"ש.

[נט] ר"ן ריש פסחים ד"ה "אלא". מאירי פסחים ב, א ד"ה "והוא".

[ס] פירוש פני משה לדרשת הירושלמי בריש פסחים.

[סא] ברכת אברהם ב סימן "בענין מצות בדיקת חמץ".

[סב] מקור חיים ריש סימן תלא.

[סג] בית יוסף (או"ח תלא ד"ה "ומדאורייתא") בדעת הטור.

ארבע הדעות מכוונות כנגד אותיות שם הוי׳ ב״ה: ״תשביתו״ הוא סוד השבת – מוחין דאבא, חכמה; דין שמירה – ״ושמרתם״ – שייך לבינה, ״שמור׳ לנוקבא״ (וכן הלימוד בירושלמי שם הוא בדרך ״אם אינו ענין לאכילת מצה תנהו ענין לביעור חמץ״ – דרך לימוד של נבון ה״מבין דבר מתוך דבר״ שבבינה, ובפרט היינו בינה-אמא הכלולה באבא, כמתאים למוחין דאבא של הירושלמי); סברא דאורייתא היינו מוחין דז״א, שממנו יש כבר יניקה לחיצונים ועל כן מחויבת בדיקה שמא יבוא לעבור על איסור ח״ו (כבדיקת פירות מתולעים); חיוב דרבנן (״מאן מלכי? רבנן״) היינו מלכות – ״מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה״[סד].

טעם בדיקת חמץ על אף שמבטלו

אכן, כאשר ישנו בטול הבדיקה היא מדרבנן לכל הדעת – כשם שתקנו חכמים בעור חמץ על אף שדי בבטול, הם תקנו להתחיל את הבעור בבדיקה (עליה מברכים בפועל ״על בעור חמץ״ כנ״ל). בטעם בדיקת חמץ גם במקום שהאדם מבטל את החמץ שלו נאמרו שלשה הסברים[נח]:

- רש״י כתב[סה] שבודקים את החמץ כדי לא לעבור עליו ב״בל יראה ובל ימצא״ (והסבירו האחרונים שהחשש הוא שמא ימצא גלוסקא יפה ויחזור בו מבטולו[סו] או שמא ישכח את בטולו[סז]).
- תוספות כתבו[סח] שהבדיקה היא שמא יבוא האדם לאכול חמץ שימצא.
- הר״ן כתב[סט] שתקנו לבדוק מחשש שיקלו בבטול ולא יבטלו כדבעי בהוצאת החמץ מהלב לגמרי.

שלשת ההסברים מכוונים כנגד חכמה-בינה-דעת: ״בל יראה״ ו״בל ימצא״ הם איסורי הראיה והמציאה – תכונות החכמה; בבינה שרש היצר הרע, ״מינה דינין מתערין״, ושם מתחילה מציאות ה״יש׳ המאפשרת גלוסקא יפה – שעל כן שם החשש שמא יבוא לאכלו (ואילו בטעמו של רש״י, לדעת האחרונים הנ״ל, החשש הוא לא שמא יבוא לאכלו אלא שמא יחזור בו מבטולו ויעבור על ״בל יראה״ ו״בל ימצא״, כנ״ל); ההקלה בבטול היא קלות דעת – חסרון בבטול יפה ותקיף (עיקר כח הדעת היהודית, ״מחשבה״ ולא ״התרצות״ כנ״ל).

סדר העבודה

אם כן, בפועל אנחנו מקיימים את שלש הפעולות – **בדיקה-בטול-בעור** (בגימטריא **מרור** – מי שמקיים כדבעי את בעור החמץ על כל שלביו, מתוך התמרמרות על חמצו הגשמי והרוחני, יוצא ידי חובת מרירות במשך כל השנה) – ומכיון שאנו מבטלים את החמץ גם לאחר הבדיקה וגם לאחר הבעור[ע] ישנם בידינו ארבעה שלבים, בדיקה-בטול-בעור-בטול[עא], כנגד אותיות שם הוי׳ ב״ה מלמטה למעלה – הבדיקה מדרבנן היא בסוד המלכות (כנ״ל כמה פעמים) והבעור ביסוד האש בבינה (כנ״ל כמה פעמים), **ה** תתאה ו-**ה** עילאה (וכאן הן המשך אחד, ״הא בהא תליא״), כאשר שני הבטולים הם

[סד] הקדמה לתקו״ז – ״פתח אליהו״.

[סה] על המשנה בריש פסחים ד״ה ״בודקין״.

[סו] רע״ב על המשנה בריש פסחים ד״ה ״בודקין״. ראה לעיל בענין ״אתי דיבור ומבטל דיבור״.

[סז] רבי מנחם החסיד, הובא באור זרוע בפירוש רבי שמואל מפלייש.

[סח] פסחים ב, א ד״ה ״אור״.

[סט] ריש פסחים ד״ה ״אלא״.

[ע] ראה באורך שו״ע אדה״ז או״ח תלד, י-יג.

[עא] במלים **בדיקה-בטול-בעור-בטול** (שכולן מתחילות ב-**ב**, כפתיחת התורה ב״**ב**ראשית״ – ראשית העבודה) יש **גדי** אותיות והכל עולה **גדי** פעמים (היינו שהוא הממוצע) **כט**, **חויה** וכו׳.

בסוד "מה שמו ומה שם בנו"[עב] – בטול גמור של כל החמץ (לאחר הביעור) בחכמה, **י**, ובטול חלקי (של החמץ שלא הוצנע לאכילה למחרת, לאחר הבדיקה) בתפארת, **ו**:

י	בטול חמץ לאחר הבעור
ה	בעור חמץ
ו	בטול חמץ לאחר הבדיקה
ה	בדיקת חמץ

[עב] משלי ל, ד.

מוצאי י"ט שבט ע"ח - נצח ישראל, ירושלים

דמותו של שלמה המלך (אנגלית)

שיעור חדש שבט

א. חידת שלמה המלך – מגדולה ושלמות לטעויות והתדרדרות

הקדשת השיעור

ערב[א] טוב, בקר טוב וצהריים טובים לכל אחד סביב העולם. שיעורים קודמים הקדשנו לדבר על דמויות מרכזיות בתנ"ך. הערב נמשיך זאת בדיבור על דמות שטרם דברנו עליה – המלך שלמה. דברנו על אביו, דוד המלך ודברנו גם על המשיח, משיח בן דוד.

הסבה שבחרנו לדבר השבוע על שלמה המלך כי בדיוק לפני שבוע היה היארצייט של אחד מחברינו היקרים – הרב שלמה שוואַרץ ע"ה. השם המלא שלו הוא שלמה-יצחק – אולי נתייחס גם לשם השני, יצחק – אבל שמו הראשון, בו היה ידוע, הוא שלמה, כמו שלמה המלך. לשלמה יש כמה צורות שונות – באידיש הוא זלמן, כך שאדמו"ר הזקן, הרבי הראשון של חב"ד, רבי שניאור-זלמן, הוא גם שלמה. זלמן הוא כמו סלומון באנגלית.

גדולת שלמה והתדרדרות מלכותו

כולנו יודעים שהמלך שלמה הוא דמות גדולה של מלך, המלך שבנה את בית המקדש הראשון, שעמד 410 שנים בירושלים. כולנו גם יודעים ששלמה המלך נקרא "החכם מכל אדם". כשהוא היה צעיר, מיד אחרי שאביו הסתלק והיה עליו להתחיל את מלכותו, היה לו חלום. בחלום ה' התגלה אליו ושאל אותו מה הוא בוחר – עושר, אריכות ימים, נצחון במלחמות שלו וכו'. הילד הצעיר – הוא היה בן 12 – אמר לה' שמבקש שרק תתן לי חכמת אלקים לשפוט בצדק את עמך ישראל. ה' ענה לו שמכיון שבקשת רק חכמה לשפוט את העם – ולא בקשת מה שאנשים אחרים, ובמיוחד מלכים, היו מבקשים, עושר, חוזק, אריכות ימים ונצחון – אתן לך חכמה שלא היתה לאף אחד לפניך ולא תהיה לאיש אחריך, ויחד עם זאת אתן לך כ'בונוס' גם את הדברים האחרים שלא בקשת[ב]. אם כן, רואים שהוא בקש חכמה וקבל חכמה ונעשה האיש החכם מכל אדם.

בשל כל התכונות הגדולות וההישגים האלה – במיוחד ההישג של בנין מקדש לה', דירה לה' בעולם הזה, המטרה לשמה ה' ברא את העולם – הייתי חושב שהוא היה הצדיק הכי גדול בכל הזמנים, שהוא המשיח. באמת הוא היה יכול להיות משיח, הוא רצה להיות משיח, עבד על זה קשה – אבל לא הצליח.

לא רק שלא הצליח להיות משיח, אלא שבסוף ימיו נכשל וכל המלכות שלו החלה להתדרדר, עד שלאחר פטירתו המלכות נחצתה לשנים. היו רק שלשה מלכים שמלכו על כל עם ישראל, על כל **יב** שבטי ישראל – שאול, דוד ושלמה. המשך תיעוד ההיסטוריה היהודית, כפי שהוא מתואר בספר מלכים ובספר דברי הימים, מתאר לנו את התוצאות האומללות של סוף מלכות שלמה ומה

[א] נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

[ב] מלכים-א ג, ד-טו.

שהן גרמו להיסטוריה היהודית ולעם ישראל. קשה מאד להבין איך שלמה, שהיה האדם הכי חכם – אפילו יותר ממשה רבינו, לא היה אדם חכם ממנו – והוא מילא את תכלית הבריאה בבנין המקדש, ובאותו זמן המלכות שלו מתדרדרת, עם כל הגדולה שלו.

שלמה – שלמות ושלום

שלמה פירושו שלמות – הוא פרפקציוניסט. שלמה בעברית הוא גם מלשון שלום, לכן חז"ל מסבירים את שלמה כ"מלך שהשלום שלו". הוא שייך לשלום ומנוחה, כתוב עליו "... הוא יהיה איש מנוחה והנחותי לו מכל אויביו מסביב כי שלמה יהיה שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו"[ג] – שלום לארץ ישראל, לעם ישראל.

שנות מלכות דוד, שלמה ורחבעם

הוא מלך ארבעים שנה – כמו שאביו מלך ארבעים שנה, וכמו שגם משה רבינו הנהיג את דורו ארבעים שנה, הרבה דמויות גדולות הנהיגו 40 שנה ושלש אלה הן הכי חשובות שבהן. המלך דוד התחיל למלוך בגיל 30, כך שהוא חי 70 שנה, והמלך שלמה התחיל למלוך בגיל 12[ד], כך שהוא חי רק 52 שנים – כמו שנות חייו של שמואל הנביא, שהמליך את דוד. הבן של שלמה, רחבעם – שבימיו נחלקה המלכות, בעקבות חטאי אביו שלמה – חי 58 שנים.

רחבעם עשה בחירה לא-טובה בתחלת מלכותו[ה]. העם התנגד מאד למלכות שלמה בשל המסים הכבדים שהוא הטיל על העם, ומעוד סיבות שאולי נזכיר בהמשך, והם באו ליורש העצר בתחלת מלכותו ובקשו הקלה במסים. הוא התייעץ עם היועצים הזקנים שהציעו לו לקבל את הבקשה, להקל את המסים מעל העם, וכך לצלוח את הסיטואציה הקשה ולקיים את המלכות, אבל הוא לא שמע לעצתם אלא לעצת הצעירים – מי הם היו, בני כתתו, שנקראים "ילדים" אף שהיו בני 41 שנה כמוהו, החברים שלו – שהציעו לו שבמקום להקל את המסים להכביד אותם, כדי להפגין את כחו. העצה הזו גרמה לפיצוץ ובדרך נס הוא יצא בחיים והגיע לירושלים. הוא מלך מגיל 41 במשך 17 שנה – לא כמו אביו וסבו, שכל אחד מהם מלך 40 שנה, אך חי יותר מאביו, 6 שנים יותר – עד גיל 58.

הקשר בין שלמה ליצחק

כעת נראה שתי התייחסויות, פשוטות אבל יפות, לקשר בין שלמה המלך ליצחק (הזכרנו את שלמה-יצחק):

כאשר מחברים את שנות החיים של דוד (70), שלמה (52) ורחבעם (58) מגיעים ל-180, חיי יצחק (החיים הכי ארוכים של יהודי כפי שכתוב בפירוש בתנ"ך). רק שנות שלמה ורחבעם הן 110 – כשנות יוסף הצדיק וכשנות יהושע בן נון.

יש גימטריא מאד יפה, שתוארו של שלמה – "**החכם מכל אדם**" (זהו לא פסוק, אבל כך כותבים חכמינו כשמצטטים מספר משלי או משני הספרים האחרים שהוא כתב) – שוה בדיוק **יצחק** (וכן **ידידיה-שלמה** – שני שמות של שלמה המלך – עולים יחד **ישחק**). זהו רמז יפה

[ג] דהי"א כט, ב.

[ד] יש עוד מלך, מבית דוד, שמלך בגיל 12: "בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלם ושם אמו חפצי בה". והסימן: "וקרא **זה** אל **זה** ואמר". שלמה נודע כמלך טוב ומנשה כמלך רע, אך כד דייקינן בהו שלמה מתחיל טוב ונגמר רע (יחסית), וכמו שיתבאר, ואילו מנשה מתחיל רע ונגמר טוב (כבעל תשובה, כאשר מקום שבעלי תשובה עומדים כו'). ז.א. שבמדה מסוימת מנשה משלים (ומתקן) את שלמה. **שלמה-מנשה** = 770 (הממוצע = 385, **שכינה**, הפירמידה של 10). בכל שם יש אותיות **משה** – "**'משה משה'** לא פסיק טעמא בגווייהו". **משה** במ"ק = 12, **זה** – "משה נתנבא ב'**זה**'".

[ה] מלכים-א יב, א-יט.

לקשר בין שלמה המלך לאב השני, יצחק, האב שפונה לשמאל.

נטיית שלמה שמאלה

נסביר בהמשך שלשלמה היתה נטיה פוליטית שמאלה, מה שאולי היה אחת מהסיבות להתדרדרות המלכות. יצחק אבינו הוא כל כך גדול, עד שלעתיד לבוא יאמרו לו דווקא "אתה אבינו", הוא יעלה מעל שלשת האבות[1]. למה? כאשר משיח יבוא השמאל יעלה מעל הימין. בחסידות מוסבר ששלמה רצה להשיג זאת כבר בימיו, את היתרון והעליה של השמאל על הימין. אבל, כמו הרבה דמויות אחרות בתנ"ך, הוא הקדים את זמנו – הזמן עוד לא היה מתאים לגלות את שרש השמאל, שלאין ערוך גבוה מהימין.

מה הדוגמה הכי טובה לנטיה שלו שמאלה? כתוב שבימיו היתה כזו עשירות במדינה[2] עד שהכסף לא נחשב למאומה, רק זהב נחשב. מה ההבדל בין כסף לזהב? בקבלה זהו בדיוק ההבדל שהזכרנו – כסף הוא ימין, אהבה, וזהב הוא שמאל, יראה. יש משהו ביראה – יראת ה', עבודת ה' מהצד השמאלי – בה הקשר לה' יותר עצמי ועיקרי מאשר במשיכה לה' ששייכת לקו הימין. זו הסבה שזהב יקר מכסף. אבל מוסבר בחסידות שהיתה לשלמה טעות, מהטעויות הגדולות שלו – רואים שגם האדם החכם באדם יכול לטעות. גם משה רבינו טעה, אבל הוא טעה רק כאשר כעס – "בא לכלל כעס בא לכלל טעות", לכן אף פעם אל תכעס – אבל שלמה המלך, שהיה חכם ממשה, עשה הרבה טעויות, ולא כי הוא כעס אלא כי היו לו אמביציה וחזון להגיע ליעדים שהקדימו את זמנם (וכמה שהיה חכם לא היה "חכם הרואה את הנולד").

שוב, העובדה שהוא אפילו מאס בכסף, ורצה רק זהב – זהב טהור של 24 קאראט, לא פחות... – היתה מתוך רצון להפגין את מעלת מקור צד שמאל על צד ימין, אך הזמן לא היה בשל לכך. היו לו שתי טעויות – אחת, שהזמן לא התאים; השניה, שאפילו בעתיד – כשיתגלה ששרש השמאל הוא מעל הימין – הכסף עדיין יהיה שוה ערך, יצטרכו אהבה, לא יהיה "לא נחשב... למאומה". הזהב יותר יקר, אבל גם לאהבה, כסף, תמיד נשאר ערך חשוב.

שאלה: בניגוד לכסף זהב הוא מאד רך וצריך משהו לחזק אותו. איך זה קשור לכשלון שלו באהבת הזהב ובנסיון לגלות ששרש השמאל גבוה יותר?

תשובה: הסברנו שהטעות לא שאהב את הזהב, זהב הוא טוב, אלא שבטל את הכסף. הוא לא הבין את הערך של הכסף. יש לכך שתי פרשנויות. אחת, שאמרנו בשיעור, שהוא שאף לימים בהן היראה תעלה על האהבה – הזהב

---

[1] שבת פט, ב.

[2] על אף העשירות של המדינה רואים ממרד העם בראשית ימי רחבעם כי לפרטים היה קשה, בשל הכבדת המסים עליהם, עד שהפעולה הראשונה שלהם היתה הריגת שר האוצר דווקא. יש מי שמסביר זאת בכך ששלמה הדגיש את מעלת הכלל – שהתבטאה ביחוס קדושה למדינה, כך שכבוד המלכות הוא בעצם כבוד ה', כעולה מהפסוק "וישב שלמה על כסא הוי' למלך" – בלי לדאוג לפרט ובסופו של דבר הפרטים התמרדו נגד התפיסה של קדושת הכלל (ראה באריכות ובריבוי דוגמאות להעדפת הכלל בימי שלמה במאמר-משיעור הרב שרקי ל' סיון ס"ד, עפ"י דברי הרב קוק). היום נדמה שפוליטית דווקא הימין דואג לכלל והשמאל לפרטים, אך כנראה שבשרש קו השמאל – סוד הזהב שבבינה – יש דווקא דאגה לכלל (כנודע שהבינה-האמא היא תפיסת האומה ככלל, ואכ"מ).

יש מי שמציין שאל המורדים בשל הכבדת עול המסים הצטרפה גם קבוצה שהתקוממה על הבעיות הדתיות (מפלגה דתית) – ריבוי הנשים של המלך והעבודה הזרה שלהן – ושתי הקבוצות האלה יחד גרמו לפילוג הממלכות עליו נבא אחיה השילוני.

יעלה על הכסף. יש עוד הסבר בחסידות, שבעתיד, כאשר לא יהיה יצר הרע וכולם יהיו צדיקים גמורים, כולנו נהיה מסוגלים לקבל כל דבר מה׳ בזכות – לא כצדקה של ה׳. הפסוק הוא ״שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה״. אחד הפירושים של הפסוק הזה בחז״ל שיש כאלה צדיקים שהם כל כך ״אבירי לב״ – חזקים ותקנו את הלב שלהם – שהם ״רחוקים מצדקה״, שאינם זקוקים לצדקה של ה׳ כי כל דבר שהם מקבלים הוא בדין. המלך שלמה רצה שכולם בדורו יהיו בדרגה הזו, אבל הוא טעה – כי היום כולנו זקוקים לכך שה׳ יתן לנו את חסדיו בצדקה, איננו יכולים לתבוע בדין כי איננו זכאים, וכל מה שאנחנו מקבלים מה׳ הוא צדקה. זהו עוד פירוש להעדפת שלמה את הזהב – שזהב רומז לקבלה בדין וכסף לצדקה.

ב. נשות שלמה

מאהבת ה׳ לטעות אהבת הנשים הרבות

הדוגמה הכי מפורסמת לטעות של שלמה היא שהתחתן עם 1000 נשים, מה שאסור לחלוטין מן התורה למלך. כתוב שלמלך מותר לשאת הכי הרבה 18 נשים. משיח ישא אשה אחת – אחת היא מספיק (״אחת היא יונתי תמתי״ בלי ה״ששים המה מלכות ושמנים פילגשים ועלמות אין מספר״) – אבל אם עדיין אינך מבין ש׳אחת מספיק׳ אל תעבור את ה-18 נשים. הוא עבר בהרבה את 18 הנשים – זו טעות שלו שעוד נסביר. הוא עשה הרבה טעויות, ובשל הטעויות שהוא עשה, כל המלכות שלו – 40 שנה של שלום ומנוחה ושלוה לעם ישראל – התדרדרה.

שלמה הוא דמות חידתית: מצד אחד, הוא אדם מלא אהבה – הוא אהב את אלף הנשים שלו. כשהוא היה בן 12, בזמן בו חלם את החלום שספרנו עליו, כתוב ״ויאהב שלמה את הוי׳״. הוא הלך לישון עם אהבת ה׳, ואם אתה הולך לישון באהבת ה׳ יש סיכוי שיהיו לך חלומות אלקיים. בגיל 12 הוא היה מאה אחוז בסדר, הוא אהב את ה׳. אחר כך מאהבת ה׳, האהבה הראשונה שכתובה בו, הוא הגיע לאהוב את נשיו – הוא אהב במיוחד את בת פרעה, אבל הוא אהב את כל אלף הנשים שלו (ובלשון הפסוק ״והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת בת פרעה [ששקולה כנגד כולן]״[ח]).

כוונת שלמה בנישואי אלף נשים – תיקון קליפת נוגה

מה היה הרעיון שלו בנישואין לאלף נשים? האריז״ל כותב שהוא חשב שבאנרגיה האלקית שבאה ממנו – לכל אלף הנשים הללו, שכל אחת נציגה של אחת מאומות העולם, היא הנפש הכי יקרה בתוך אותו עם – הוא יתקן לחלוטין את קליפת נוגה.

בקבלה כתוב שיש ארבע קליפות – שלש מהן טמאות לגמרי, שאי אפשר להעלות, אסור לנפש יהודי להתקשר אליהן, ויש קליפת נוגה שלעתים עולה ולעתים יורדת. מכיון שהיא באמצע, מצב בינים, לפעמים היא פונה לקדושה ולפעמים לטומאה. מכיון שהיא באמצע היא יכולה להפיל ניצוצות של קדושה לקליפה וגם לקחת ניצוצות מהקליפה ולהעלות אותן. היא השטח, המקום, של הגיור. נושא שאנחנו מדברים עליו רבות בשיעורים שלנו בשנים האחרונות, שכעת הזמן להאיר ולזהות את כל הניצוצות שיש בהם פוטנציאל או נכונות של גיור, דבר הכרחי כדי להביא משיח. כל הניצוצות האלה נמצאים ב׳לימבו׳ בין הקדושה והטומאה, מצב הבינים של קליפת נוגה – לשון אור בעברית, אבל אור עמום, לא נקי.

[ח] ״**נשים נכריות**״ הן הלעומת-זה של אמותינו הקדושות **שרה רבקה רחל** ו**לאה** (ועולות גם **אשת פוטיפר**, שרצתה להפיל את יוסף הצדיק באותה טעות; באמת, בסופו של דבר, נשא יוסף הצדיק את בתה **אסנת**, העולה בגימטריא **אלף נשים**, כנודע).

שלמה המלך חשב שיש לו את הכח לעשות זאת. הוא בקש מה׳ חכמה אלקית לשפוט נכון את העם, אבל הוא לא שפט את עצמו נכון, כל הטעויות שלו הן כי טעה בשיפוט העצמי שלו, בפוטנציאל שיש לו בחיים הנוכחיים שלו. הוא חשב שיש לו כח להאיר לכל קליפת נוגה בכל העולם ולהפוך אותה קדושה – כך אומר האריז״ל (שאף מביא בענין את הפסוק – אותו מביאים חז״ל על שלמה המלך ביחס לפרה אדומה – ״אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני״). אם הוא יצליח בכך (להעלות את קליפת נוגה כולה לקדושה), שלש הקליפות הטמאות יתבטלו מהמציאות, כי כל האחיזה שלהן בחיות היא באמצעות קליפת נוגה. הוא חשב שבנישואים שלו לאלף הנשים (שבזהר נקראים גם ״אלף יומין דחול״) הוא יעלה את קליפת נוגה לקדושה.

ריבוי נשים ומיעוט ילדים – ילדי שלמה בתנ״ך

יש משהו מדהים בתנ״ך לגבי שלמה, שהוא התחתן עם אלף נשים ש-700 היו מלכות, נשים, שלכל אחת מהן הוא בנה ארמון – ובסוף ימיו גם אפשר להן לבנות מקדשים לעבודה הזרה של העמים מהם הן באו, זו היתה הסבה הרוחנית להתדרדרות מלכותו – ו-300 היו פילגשים.

לכאורה, אם היו לו כה הרבה נשים, היו צריכים להיות לו המון ילדים. אבל כשאתה מסתכל בתנ״ך אתה לא מוצא ילדים – רק בן אחד, רחבעם, יורש העצר שלו. הוא בן של האשה היחידה הצדיקה, שהוא באמת היה אמור לשאת – נעמה, נעמה העמונית, שגם היתה גיורת, אבל גרת אמת, כמו רות. יש שתי גיורות מהן בא משיח – רות המואביה, סבתא-רבא של דוד, ונעמה העמונית. הן באות ממואב ועמון, אומות שנולדו לבנות לוט, האחיין של אברהם. בכל אחת מהאומות האלה יש נשמה מיוחדת, נשמה משיחית. האריז״ל מסביר שהמשיח חייב לבוא דרך ניצוצות שעוברים על ידי גרי צדק, ושתי הדוגמאות הגדולות הן רות המואביה ונעמה העמונית. נעמה היא אמא של רחבעם, ולא נזכרים עוד בנים של שלמה בתנ״ך.

אכן, פחות ידוע, יש שתי בנות של שלמה המלך שנזכרות בשמן במפורש בתנ״ך. איפה הן מופיעות? יש פירוט שלם של האחראים על המסים האנושיים ששלמה לקח מהעם לבנין המקדש – כמו שירות מילואים שמכירים היום. כך היה בימי שלמה, שכל חדש גייסו אנשים למלאכה פיזית – בנין המקדש ודברים נוספים ששלמה בנה במדינה. בכל חדש היו אנשים שנלקחו כ׳מס׳ לעבודה הזו מכל האנשים. התנ״ך מספר ומונה את שמות 12 הנציבים שהיו אחראים – כל אחד בחדש שלו – ושני מהם היו חתנים של שלמה, נשואים לבנות שלמה עצמו. בת אחת נקראה בשמת – שם שמופיע יותר מוקדם בתנ״ך. בשמת לשון בשם – שייך גם לשם הרבנית של הרבי, שעוד כמה ימים היארצייט שלו. היא נקראת **חיה-מושקא** (בגימטריא **שלמה המלך**), ומושקא גם פירושו בשמת. בת נוספת, עוד יותר מסתורית ולא ידועה, נקראת טפת – שם יפה לילדה קטנה, בת שלמה, טפת... טפת בא מלשון טפה, שרומזת גם לילד קטן – תינוק – וגם לשון הטפה, כמו שחז״ל דורשים על ״טטפת״ שמלשון הטפה-דבור. בכל אופן, זהו שם הבת השניה של שלמה.

אם כן, בכל התנ״ך מכל אלף הנשים שלו אנחנו מוצאים רק שלשה ילדים, דבר מדהים. ניתן סימן לשלמה ושמות ילדיו: עוד כמה שבועות נקרא את מגלת אסתר, בה מוזכר השרביט של המלך, ביטוי של כח של המלך לשלוט. פעם אחת כתוב במגלה ״שרבֵט״ חסר (ופעמיים ״שרביט״ מלא, אין עוד שרביט בתנ״ך). המלה הזו – **שרבט** – רומזת בר״ת לשלמה ושלשת ילדיו בתנ״ך: **ש**למה **ר**חבעם **ב**שמת **ט**פת. **שרבט** עולה 511, בדיוק כמנין **אלף נשים**. כל אלף נשים מרוכזות בשלשת הילדים האלה... ניתן קרדיט ששתי הבנות היו צדיקות גדולות. הבן לא היה בחור כל כך טוב... התנ״ך אומר שהוא היה מלך רע, הוא

לא היה מהמלכים הטובים. הוא עבד עבודה זרה, פרי החינוך ה׳ליברלי׳ של שלמה, כפי שמתבטא בהתיחסותו לאלף נשיו. שלמה אפשר לנשים שלו לעבוד עבודה זרה – לא לטעות שהוא עצמו עבד חלילה, כפי שחז״ל מדגישים – אבל הוא לא מנע זאת מהן, לא מחה, ואפילו אפשר להן לבנות מקדשים לע״ז שלהם.

שלשת ספרי שלמה

לשלמה המלך היו אלף נשים, אבל אפשר להגדיר שלש מהן כנשים הכי חשובות בחייו – נעמה העמונית, בת פרעה ומלכת שבא. שלמה המלך כתב שלשה ספרים בתנ״ך, כאשר על שנים מהם היתה שאלה האם בכלל יכללו בתנ״ך. הראשון הוא שיר השירים, כי הוא שיר אהבה בין איש ואשה, ולא כל החכמים רצו לכלול את שיר השירים בתנ״ך. מי שהכריע בתוקף ש׳כן, הוא חלק מהתנ״ך!׳ הוא רבי עקיבא, גדול התנאים, שאמר ש״כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים״. הודות לרבי עקיבא ודעתו שיר השירים נכלל בתנ״ך. השני הוא קהלת – ספר עצוב, פסימי, כך הוא נשמע – והרבה פסוקים בו נשמעים סותרים דברי תורה, כולל בספרים האחרים של שלמה עצמו, ולחכמים היתה בעיה קשה עם ההכללה שלו בתנ״ך, אבל אחרי שיישבו את הסתירות-לכאורה בפסוקים האלה החליטו לכלול אותו בתנ״ך.

האריז״ל אומר ששלשת הספרים של המלך שלמה – שנערכו על ידי חזקיהו המלך, כמו שמפורש בסוף ספר משלי – מקבילים לשלשת האבות. הוא כתב שלשת הספרים שלו בהשראת שלשת האבות, שמקבילים לשלשת הרגשות הבסיסיים – אהבה-יראה-רחמים. פשוט ששיר השירים הוא ספר של אהבה, בהשראת אברהם. הוא כתב ספר של יראה ופסימיות, קהלת, ספר ששייך לצד שמאל – אמרנו שלמלך שלמה יש נטיה לשמאל – הספר של יצחק אבינו. משלי הוא האמצע, הספר שכנגד יעקב, כנגד מדת הרחמים (**שיר השירים קהלת משלי** ועוד **אברהם יצחק יעקב** משלימים ל2628, המשולש של 72, **חסד**, ה״יומא דאזיל עם כולהו יומין״, וכמו שיתבאר. וביחד עם **שלמה** = 3003, המשולש של 77, **עז-מזל-מגדל**).

שיא ספר האהבה של שלמה

בשיר השירים, ספר האהבה שלו, הייתי מצפה שתשתקף האהבה שלו לנשיו. השיא של שיר השירים הוא הפסוק השביעי בפרק השביעי – ״מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים״. אחת הזמירות שאנחנו שרים בשבת מתחיל בפסוק הזה. בהרבה קהילות בעם ישראל קוראים את שיר השירים בכל ערב שבת. החג בו קוראים את שיר השירים – כמה פעמים – הוא פסח, חג האביב והאהבה. השיא הזה של שיר השירים, האהבה הכי גדולה בין איש ואשה – שהיא משל לאהבה בין הקב״ה ונשמות ישראל – מתחלק לשלשה ביטויים, ״מה יפית, ומה נעמת, אהבה בתענוגים״. שלשת הביטויים הללו מקבילים לשלש הנשים הגדולות בחייו של שלמה המלך.

״מה נעמת״ – נעמה העמונית

הכי ברור ש״מה נעמת״ שייך לנעמה – שמה של אשתו הצדקת, הוא אהב את שלשתן אבל היא היחידה הצדקת, היחידה ששמה מופיע בפירוש בפסוק בשיר השירים. עליה כתוב שהיא ״פרידה טובה״. כשמדברים על הצד המואר והצד האפל של שלמה המלך – כמו שתיכף נרחיב – הרי שנעמה שייכת לצד המואר שלו, המואר שבמואר. אבל הבן שנולד להם, רחבעם – אף שהיה יכול להיות משיח (שצריך להיות בן דוד וגם בן שלמה) – עשה טעות גדולה ולא היה מלך טוב.

"מה יפית" – בת פרעה (ונישואין פוליטיים קדושים)

מי הן שתי הנשים הנוספות, אחת שהיתה יפהפיה, "מה יפית", ואחת שהיא "אהבה בתענוגים"? הנסיכה הראשונה שהוא נשא, שעומדת-בולטת לעצמה מבין כל נשיו, היתה בת פרעה. בת פרעה היא ה"מה יפית" – המפרשים כותבים שהפסוק של שלמה בתחלת שיר השירים "לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי", הולך על בת פרעה. במקום אחר כתוב "עגלה יפהפיה מצרים". בת פרעה היא סוסה יפה, כך כתוב בתחלת שה"ש, ובהמשך היא הופכת להיות "מה יפית" (האות העיקרית ב"יפית" היא ה-**פ** ר"ת **פ**רעה, ס"ת "יפי**ת**" הוא גם ס"ת **ת**בת).

אמרנו קודם שבנישואין לבנות מלכים שלמה רצה לתקן את קליפת נוגה בכלל, אבל ברמה הפשוטה הנישואים שלו היו פוליטיים, חלק מהסכמי שלום עם המדינות, והראשונה והבולטת שבהן היתה מצרים, שבדרך כלל לא הרשו לבנות המלכים שלהם להתחתן מחוץ לממלכה. הנכונות של פרעה לתת את בתו לשלמה היתה יוצא מן הכלל גדול. אם כן, אלה נישואים פוליטיים.

איפה יש נישואים פוליטיים קדושים? הזכרנו שעוד כמה ימים היארצייט של הרבנית. הרבי נשא את בת דודתו, ואמר שבנישואין האלה נעשה שייך לחסידים, 'נעשיתי שייך לכם'. זו דוגמה לנישואין שהיו להם השפעות מרחיקות לכת הרבה מעבר לקשר האהבה בין חתן וכלה. אלה נישואין שגרמו להכתרת הרבי לרבי – אפשר לקרוא להם נישואין פוליטיים. אפילו הרבנית חנה, אמא של הרבי, אמרה בבירור לרבי הריי"צ שתתן לו את בנה רק אם יבטיח שהוא יהיה הרבי הבא – מצדה אלה לגמרי נישואים פוליטיים. אלה נישואים פוליטיים בקדושה, לא דבר אסור... כתוב בחז"ל שנישואין עבור כסף הם שליליים, לא טוב לילדים, אבל להתחתן כדי להיות שייך לקהילה ולהיות מסוגל להיות מנהיג של הקהילה – אלה לא נישואין עבור כסף אלא נישואין מסבה טובה, למען עם ישראל ולמען ה' אלהי ישראל. צריך להתחתן מתוך אהבה, אבל זה יכול להיות בונוס. אצל המלך שלמה זה היה שלילי.

איך קראו לבת של פרעה ששלמה נשא? האריז"ל אומר חידוש. האם היה לה שם פרטי? בתנ"ך היא נקראת רק בת פרעה, הנסיכה, אבל חז"ל אומרים מה היה השם הפרטי שלה – בתיה. בתיה הוא גם השם של בת פרעה שהצילה את חיי משה ואחר כך גדלה אותו בארמון פרעה. חז"ל מלמדים אותנו – אומר האריז"ל – שבתיה המקורית, בת פרעה במצרים, שגדלה את משה ויש לה היכל ברקיע בין היכלות הנשים הצדקניות, היא עצמה בת פרעה שנשאה לשלמה. לכל אישיות יש צד מואר וצד אפל, והצד האפל שלה – החלק הרע שבה, לפי האריז"ל – התגלגל בבת פרעה ששלמה המלך נשא, והיא נקראת באותו שם. שתיהן נקראות בתיה, והן אותה אישיות, אבל בתיה הראשונה היא החלק הטוב של אותה נשמה ובתיה השניה היא הצד הרע של אותה אישיות. שלמה המלך נשא אותו ביום חנוכת המקדש ו"בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי" (מאמר חז"ל שמוזכר ונידון בפרק של "באתי לגני" של השנה). היא עבדה את העבודה זרה שלה ושלמה לא מחה בה, ולכן נחרב המקדש.

"אהבה בתענוגים" – מלכת שבא

מי האשה השלישית? גם לה אין שם פרטי בתנ"ך, והיא נקראת רק "מלכת שבא". אם בת פרעה היא "מה יפית" ונעמה העמונית היא "ומה נעמת" הרי שמלכת שבא היא "אהבה בתענוגים". מלכת שבא שמעה על חכמת שלמה – גם סיפור ארוך איך שמעה על חכמתו – המופלאה והעל-טבעית של שלמה. היא היתה מאד חכמה ומאד עשירה ובאה בעצמה

לירושלים לבחון את שלמה המלך עם חידות. הוא עמד בכל החידות שלה, ענה לכל השאלות שלה, והיא עמדה נפעמת – כל מה ששמעתי עליך לא מגיע לחצי גדולתך וחכמתך באמת כפי שראיתי בעיני. איך העבדים שלך מתנהלים, איך אתה מנהל את הממלכה, איך הכסא שלך בנוי, איך אתה אוכל כל יום – בכל דבר יש סודות גדולים של חכמה.

חז"ל אומרים שאחרי שהוא חלם את החלום בגיל 12 – השעה הגדולה שלו בחיים, כנ"ל – עברו 4 שנים ואז החל לבנות את המקדש במשך 7 שנים והוא סיים בגיל 23. כתוב שכאשר סיימו לבנות את בית המקדש עשו שמחה גדולה הקריבו הרבה קרבנות ועשו סעודה גדולה. כתוב רק שאכלו, אבל לא כתוב ששתו. חז"ל מלמדים אותנו שבכל השנים האלה, מגיל 12 עד שסיים לבנות את המקדש בגיל 23, הוא לא שתה יין, לא שתה אלכוהול בכלל. אחר כך, כאשר המלכה בת שבע הופיעה, הפסוק אומר שהיא התפעלה מכל מה שהתרחש בארמון, כולל מה שאכלו ומה ששתו – הוא שתה וכולם כבר שתו. זו דוגמה לירידה של המלך שלמה – הוא התנזר מאלכוהול עד שסיים לבנות את המקדש ואז נעשה שתיין.

בכל אופן, כתוב שהמלך שלמה נתן לה כל מה שהיא בקשה – מה הכוונה? חז"ל אומרים שהיא בקשה שיהיה לה ילד ממנו והוא הסכים. הילד הזה לא מופיע בתנ"ך, אבל הוא רמוז במה שכתוב שהוא נתן לה כל מה שהיא רצתה. הם בילו לילה אחד יחד, ומהילד שנולד בא נבוכדנצר, מלך בבל שהחריב את המקדש[ט].

מחד, שלמה עצמו צריך להתגלגל בירמיה, שמנבא את החורבן, והבן שלו עצמו בא להחריב את המקדש – כמו שאמרנו קודם, הוא צריך להתגלגל ולתקן זאת ולבנות מחדש את המקדש[י].

רמז שלש הנשים בפסוק

הכל קשור לפסוק שאנחנו לומדים. נעשה עוד גימטריא: נעמה – היא "מה נעמת"; בתיה – היא "מה יפית"; מלכת שבא – "אהבה בתענוגים". והנה, **שלמה בתיה נעמה מלכת שבא** שוה, באופן מדהים, בדיוק "**מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים**" (רק שמות הנשים – ללא שלמה – עולים 1375[יא], 1000 ועוד **שלמה**, בסוד

[ט] יש את המסורת של האתיופים – שהחזיקה מעמד עד הדור שלנו, אין מלכות אולי בכל אומות העולם שהחזיקה כל כך הרבה זמן כמו מלכות כוש – שהבן של שלמה ומלכת שבא הוא המלך הראשון של השושלת הזו שנקרא מנליק. עד הנצרות, אלף שנים, זו היתה ממלכה יהודית ואז הנצרות כבשה והפכה את הממלכה לנוצרית. המסורת המשיכה בכל אופן. אנחנו אומרים שנבוכדנצר יצא משם, אבל לאו דווקא סותר. גם משה רבינו התחתן עם אשה כושית, ולפי האגדה הוא היה מלך בכוש.

[י] אם כן, גם המקדש הראשון (שנקרא גם על שם דוד, "ראה ביתך דוד") וגם המקדש האחרון נקראים "**מקדש שלמה**" = 819 = **אחדות פשוטה** = הפירמידה של **אחד** = **דעת משה** = **דעת המכריע** = **דוד מלך ישראל חי וקים** = **ימות המשיח** וכו'.

[יא] כשמצרפים את שמות הנשים (1375) לפסוק "**מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים**" (1750) מקבלים 3125 – 5 בחזקת 5 (סוד ה-**ה** של "**בה**בראם") – הרומז בגימטריא לכמה שלישיות חשובות ומקבילות (כמבואר באורך בכ"ד בספרינו): **השתלשלות**, **התלבשות**, **השראה**; "**בדבר הוי' שמים נעשו**", "**כלם בחכמה עשית**", "**כל אשר חפץ הוי' עשה**"; **מודעות עצמית**, **מודעות אלהית**, **מודעות טבעית**. ולענייננו, אהבת בתיה בת פרעה היא מודעות עצמית – שרש חטאו של שלמה המלך (כמבואר בפנים); אהבת נעמה העמונית היא מודעות אלקית (מדרגת ההתלבשות-ההבדלה המתוקנת והעיקרית בעולם הזה, שעל כן היא אשתו הצדקת וממנה נמשכת מלכות בית דוד בעולם הזה); ואהבת מלכת שבא היא מודעות טבעית (הבאה על רקע חכמת שלמה, חכמת הטבע – סוד ההשראה דלעתיד לבוא, אך בזמן הזה, כהמתקה טרם זמנה, נולד ממנה נבוכדנצר), וד"ל.

"האלף לך שלמה"). אחת מהן טובה ושתי האחרות לא.

ג. שלמה ואשמדאי – הצד המואר והצד האפל

"מלך והדיוט ומלך"

אם כן, שלמה הוא אישיות מאד מענינת – הוא הגדול שבגדולים, השם שלו אומר שלמות ושלום. כאשר הוא נולד כתוב שה' עצמו – על ידי נתן הנביא – קרא לו בשם אחר (תופעה שאין לה רע), ידידיה, הידיד-של-ה'. מהלידה שלו הוא האוהב-הידיד של ה', והשם שלמה אומר שלמות, והוא הביא את העולם לתכלית הבריאה – בנין המקדש – ובאותו זמן הוא גם עושה טעויות גדולות.

כדי להבין זאת בצורה נכונה צריך לעיין באגדה שמוזכרת בגמרא[ב] על המלך שלמה. עם כל החכמה שלו, הוא משל בכל העולם, על כל הטבע, ובשיא מלכותו הוא מלך גם העולמות העליונים, אבל אז הוא התחיל ליפול. הוא נפל חמש פעמים... בשיא שלו – כמו שלאדם יש שיא הקריירה, ואז הוא היה גם בשיא הרוחניות שלו – הוא משל על העולמות העליונים, אחר כך הוא ירד ומלך רק על העולם הגשמי כולו, ואז הוא נפל שוב ומשל רק על ישראל, ואז הוא נפל שוב – אבד את כל הארץ – ומשל רק על העיר ירושלים, ואז הוא נפל אפילו יותר ומלך רק על המטה שלו, אבל אפילו במטה שלו הוא פחד ללכת לישון, כמו שנסביר יותר, והיה זקוק לששים גיבורים, חיילים, סביב מטתו כדי לשמור אותו מפחד בלילות, משדים שיתקיפו אותו בלילה בשנתו. זה לא מספיק, בסוף הוא נפל שוב ומלך רק על המקל שלו ולא יותר. יש שתי דעות מה היה בסוף – רב ושמואל – האם מלך רק על מקלו או רק על חולצתו.

אחר כך יש לרב ושמואל עוד מחלוקת, האם הוא חזר למלכותו הראשונה או לא – האם היה "מלך והדיוט" או "מלך והדיוט ומלך". בלשון התלמוד המחלוקת היא "הדר או לא הדר" – איננו יודעים, שתי דעות של גדולי החכמים. בעברית "הדר" הוא גם שם של מלך – המלך השמיני של אדום. מוסבר בקבלה שבשבעת מלכי אדום התקיים "וימלך... וימת", נפלו בלי לקום, ואז יש שעוצר את התהליך ומתחיל תהליך הפוך, בא המלך "הדר" – המלך השמיני בו לא כתוב "וימת" והוא ראשית התיקון. המחלוקת היא האם לשלמה המלך היה את הכח של הדר, הכח לתקן, כח של "אור חוזר". בעברית פשוטה, האם לשלמה המלך היה כח לעשות תשובה – לחזור לה' – או שלא היה לו כח? האם הוא עשה תשובה או שלא עשה? זו השאלה בתלמוד – האם הוא חזר או לא חזר, "הדר או לא הדר"? – אמורא אחד אומר שלא ואמורא אחד אומר שכן, וחותם הסוגיא הוא (כדעתו) "ומאן דאמר הדר – מלך והדיוט ומלך" (ורמז: **ידידיה-שלמה** עולה **הדר-הדר**, ממוצע שני השמות).

[ב] סנהדרין כ, ב:
אמר ריש לקיש בתחילה מלך שלמה על העליונים שנאמר וישב שלמה על כסא ה' [ורמז: "**וישב שלמה על כסא הוי' למלך**" – הפסוק ממנו לומדים שמלך אף על העליונים, כמו ה' – עולה **השגחה פרטית**.] ולבסוף מלך על התחתונים שנאמר כי הוא רודה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה רב ושמואל חד אמר תפסח בסוף העולם ועזה בסוף העולם וחד אמר תפסח ועזה בהדי הדדי הוו יתבו וכשם שמלך על תפסח ועל עזה כך מלך על כל העולם כולו ולבסוף לא מלך אלא על ישראל שנאמר אני קהלת הייתי מלך על ישראל וגו' ולבסוף לא מלך אלא על ירושלים שנאמר דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים ולבסוף לא מלך אלא על מטתו שנאמר הנה מטתו שלשלמה וגו' ולבסוף לא מלך אלא על מקלו שנאמר זה היה חלקי מכל עמלי רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו הדר או לא הדר רב ושמואל חד אמר הדר וחד אמר לא הדר מאן דאמר לא הדר מלך והדיוט ומאן דאמר הדר מלך והדיוט ומלך.

שעתו של שלמה – בגיל 12

אנחנו רגילים להשתמש במודל קבלי כדי להסביר: גדולת שלמה המלך היתה בצעירותו. יש דמויות שהגדולה שלהן היא בזקנותן, אבל אצל שלמה היה הפוך – הוא היה גדול כשהיה צעיר ומאז התדרדר. הוא היה בנקודת השיא של חייו בחלום בו בקש מה׳ חכמה לשפוט את עמו בצדק. כתוב ״אין לך אדם שאין לו שעה״ והשעה של שלמה המלך היתה בגיל 12, לפני בר מצוה (בגיל של ״מופלא הסמוך לאיש״). לפעמים השעה יכולה להיות כשאתה בן 70 או בן 120. אצל המלך שלמה היא היתה בגיל 12.

בכל אופן, השעה שלו – השיא הרוחני שלו – היתה אהבת ה׳ ויראת ה׳ והתייחסות לה׳ בלי מודעות עצמית. בלשון הקבלה מדרגה זו שייכת לשליש העליון של ספירת התפארת.

מדת שלמה המלך – ספירת התפארת

כדי להסביר נאמר הקדמה חשובה שבאה מהאריז״ל: שלמה המלך היה מלך והייתי חושב שהספירה שלו היא מלכות, העשירית בספירות. עשר הספירות הן ערוצי האור בהם ה׳ ברא את העולם, ולכל נשמה יש יחס לספירה מסוימת, ומכיון ששלמה הוא מלך מסתבר לומר שהספירה שלו היא ספירת המלכות. או, בהיותו החכם באדם, אולי הספירה שלו היא חכמה. לכן, מוסבר בכמה מקומות בחסידות, ששלמה המלך הוא החכמה של המלכות – במלכות עצמה יש עשר ספירות, ומבין עשר הספירות של המלכות הוא החכמה של המלכות[ג].

אבל כשמסתכלים באריז״ל רואים שהוא אומר משהו אחר – שהספירה של שלמה המלך היא תפארת[ד]. התפשטות ספירת המלכות מתחילה מהיפי של המלך. בקבלה הרבה פעמים מלך ומלכות היינו תפארת ומלכות – יש יחוד וזיווג בין המלך למלכות. המקדש שבנה שלמה היה העבודה הארכיטקטונית הכי יפה בעולם, בכל ההיסטוריה. העובדה שהוא אהב נשים אומרת שהוא אהב יפי. האריז״ל אומר מאד ברור ששלמה שייך לתפארת. מה ששמו אומר שלמות הוא גם תכונה של תפארת, כי תפארת כוללת בשלמות את כל הרגשות – שלמות היא גם כינוי ליפי בעברית, התפארת כוללת את כל הפרטים, את כל הגוונים, כל צבעי הקשת כלולים בתפארת. זהו הענין של שלמה המלך, כפי שאומר האריז״ל.

העובדה ששלמה רומז גם לשלום מבוטאת במילים ״מלך שהשלום שלו״. שלום, בקבלה, כמו שידוע לכל מי שמכיר טפת קבלה (טפת היא

ג אכן, חוץ מהזיקה המיוחדת של שלמה לתפארת – המבוארת בפנים – שלמה המלך הוא מלכות דאצילות. בשרש הוא באצילות אבל יש לו גם את כסא שלמה – כסא מיוחד שאין כדוגמתו, שהיה סגולת כל המלכים בעולם. בתרגום שני של מגלת אסתר הוא מתואר בפרוטרוט, עם כל הפלאים שהיו בו. כסא שלמה הוא עולם הבריאה בכלל, עלמא דכורסיא. עצם הכסא, עליו יושבים, הוא הג״ר – היכל קה״ק דבריאה. **ו** מעלות הכסא הן הו״ק. יש לו **ד** רגלים – מלכות.

ד **שלמה**-**תפארת** = 1456 = **הוי**׳ פעמים **להוי**׳ = ח״פ **יעקב** = ז״פ **יצחק**. אם כותבים את **ט** אותיות **שלמה**-**תפארת** ברבוע הפנות (**שמאת**) הן כפולת **אחד** וממילא גם השאר כפולת **אחד**.

שלמה-**תפארת** במספר קדמי עולה 5551 = 61 פעמים 91 = ז״פ 793 (**מלכת שבא**, שהיא סוד העבור [שרצתה להתעבר משלמה], שארית החדש, מספר מגן דוד שהוא מספר מגן דוד וגם מספר השראה, 13, כפול מספר השראה, 61). רק החלק הקדמי הוא משולש 90 (**מלך**), 45 (משולש 9) פעמים 91 (משולש 13).

האריז״ל אומר שהוא תפארת כי מקשר אותו למשה (כדלקמן בסוד גלגולי שלמה), שגם הוא תפארת –סוד ״אספקלריא המאירה״ בה מתנבא משה, ״משה נתנבא ב׳**זה**׳״ (הגיל של שלמה כאשר מלך, שיא החיים שלו כנ״ל). גם לשלמה יש זיקה לאספקלריא המאירה, כך שמשה ושלמה הם ״וקרא זה אל זה״.

שם הבת שלו כנ"ל), שייך לספירת היסוד, הכח שמחבר איש ואשה. האריז"ל מסביר שהביטוי "מלך שהשלום שלו" מכוון לתפארת שהיסוד שלה – התפארת ממשיכה ומתאחדת עם היסוד שעומד תחתיה בעץ החיים של הספירות. הוא המלך של התפארת ויש בו את הכח לעשות שלום – הכח לאחד את האנרגיה הזכרית והאנרגיה הנקבית של היקום.

שלבי מלכות שלמה: ירידה מהשליש המכוסה דתפארת (מודעות אלקית) למודעות עצמית

נחזור להסבר השלבים של מלכותו: החלק העליון של התפארת שייך לאהבה ויראה בלי מודעות עצמית. הוא מקביל לשנים בו שלמה המלך מלך על העולמות העליונים והתחתונים בו-זמנית, משל על הכל. המודעות שלו לגדולה שלו – המלך שלמה היה גדול שבגדולים – גרמה שיאבד את העולמות העליונים וישאר רק עם הטבע התחתון. עדיין יש לו הרבה כח – הוא עף על כנפי נשרים, הוא לא נזקק למטוסים כי היו לו נשרים לעוף עליהם, וכל הטבע היה בשליטתו. כשהוא ירד עוד מדרגה הוא נשאר רק עם הארץ שלו, ארץ ישראל, אחר כך רק עם הבירה – ירושלים – ואז אבד גם זאת ומשל רק בביתו הפרטי, סביב מטתו, זו היתה כל המלכות שלו. אבל אפילו שם הוא פחד ללכת לישון ואבד גם את השלטון הזה, ובסוף משל רק על המקל שלו או על החולצה שלו, אין לו יותר מהחולצה.

השליטה רק בעולמות הגשמיים שייכת לשני השלישים התחתונים של התפארת – היא עדיין בתפארת, אבל בשני השלישים התחתונים. השליטה רק בארץ ישראל שייכת לספירת הנצח. השלטון רק על ירושלים שייך להוד, כמאמר חז"ל "'ההוד' זו ירושלים". השליטה רק במטה שלו – וגם בה הוא פוחד ללכת לישון שם – שייך לספירת היסוד, כח החבור בין איש לאשה, ענין המטה. הממשלה רק על המקל או רק על החולצה שייכת למדרגה התחתונה, המלכות.

מהמדרגה הזו מתחילה האפשרות של אור חוזר. אז עולה השאלה האם הוא חזר או שלא חזר, האם במדרגת המלכות היה אור חוזר או שלא, ויש שתי דעות – אחד אומר שכן ואחד אומר שלא.

שלמה ואשמדאי – הצד המואר והצד האפל

נחזור אחורה: שלמה הוא דמות מאד בעייתית. הסיפור הכי ארוך שמופיע בחז"ל[טו] – לא כתוב

[טו] גיטין סח, א-ב:

שדה ושדות... אמר מר הכא תרגימו שידא ושידתין שידה ושידתין למאי איבעי ליה דכתיב והבית בהבנותו אבן שלמה מסע נבנה וגו' אמר להו לרבנן היכי אעביד אמרו ליה איכא שמירא דאייתי משה לאבני אפוד אמר להו היכא אישתכח אמרו ליה אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהדדי דידעי ומגלו לך אייתי שידה ושידתין כבשינהו אהדדי אמרי אנן לא ידעינן דילמא אשמדאי מלכא דשידי ידע אמר להו היכא איתיה אמרי ליה איתיה בטורא פלן כריא ליה בירא ומליא ליה מיא ומיכסיא בטינרא וחתמיה בגושפנקיה וכל יומא סליק לרקיע וגמר מתיבתא דרקיעא ונחית לארעא וגמר מתיבתא דארעא ואתי סייר ליה לגושפנקיה ומגלי ליה ושתי ומכסי ליה וחתים ליה ואזיל שדריה לבניהו בן יהוידע יהב ליה שושילתא דחקיק עלה שם ועזקתא דחקיק עלה שם וגבבי דעמרא וזיקי דחמרא אזל כרא בירא מתתאי ושפינהו למיא וסתמינהו בגבבי דעמרא וכרא בירא מעילאי ושפכינהו לחמרא וטמינהו סליק יתיב באילנא כי אתא סיריה לגושפנקא גלייה אשכחיה חמרא אמר כתיב לין היין הומה שכר וכל שוגה בו לא יחכם וכתיב זנות ויין ותירוש יקח לב לא אישתי כי צחי לא סגיא ליה אישתי רוה וגנא נחית אתא שדא ביה שושילתא סתמיה כי אתער הוה קא מיפרזל אמר ליה שמא דמרך עלך שמא דמרך עלך כי נקיט ליה ואתי מטא דיקלא חף ביה שדייה מטא לביתא שדייה מטא גבי כובא דההיא ארמלתא נפקא איחננא ליה כפא לקומתיה מיניה איתבר ביה

גרמא אמר היינו דכתיב ולשון רכה תשבר גרם חזא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא רויא דהוה קא טעי באורחא אסקיה לאורחיה חזא אמר ליה אנסיה מישתיא שקל לבינתא אותיב אחברתה אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו הדור אשקיוה למחר אמר להו ואמאי לא קא בעי לי מלכא לגביה אמרו ליה אנסיה מיכלא שקל לבינתא מחברתה אותבה אארעא אתו אמרו ליה לשלמה אמר להו הכי אמר לכו נגידו מיניה מיכליה [לסוף] תלתא יומי עייל לקמיה שקל קניא ומשח ארבעה גרמידי ושדא קמיה אמר ליה מכדי כי מיית ההוא גברא לית ליה בהדין עלמא אלא ד׳ גרמידי השתא כבשתיה לכולי עלמא ולא שבעת עד דכבשת נמי לדידי אמר ליה לא קא בעינא מינך מידי בעינא דאיבנייה לבית המקדש וקא מיבעי לי שמירא אמר ליה לדידי לא מסיר לי לשרא דימא מסיר ליה ולא יהיב ליה אלא לתרנגולא ברא דמהימן ליה אשבועתיה ומאי עבד ביה ממטי ליה לטורי דלית בהו ישוב ומנח לה אשינא דטורא ופקע טורא ומנקיט מייתי ביזרני מאילני ושדי התם והוי ישוב והיינו דמתרגמינן נגר טורא בדקו קינא דתרנגולא ברא דאית ליה בני וחפויה לקיניה זוגיתא חיורתי כי אתא בעי למיעל ולא מצי אזל אייתי שמירא ואותביה עלויה רמא ביה קלא שדייה שקליה אזל חנק נפשיה אשבועתיה אמר ליה בניהו מאי טעמא כי חזיתיה להההוא סמיא דהוה קא טעי באורחא אסיקתיה לאורחיה אמר ליה מכרזי עליה ברקיעא דצדיק גמור הוא ומאן דעבד ליה ניחא נפשיה זכי לעלמא דאתי ומאי טעמא כי חזיתיה להההוא רויא דקטעי באורחא אסיקתיה לאורחיה אמר ליה מכרזי עליה ברקיעא דרשע גמור הוא ועבדי ליה ניחא נפשיה כי היכי דליכליה לעלמא מאי טעמא כי חזיתיה להההוא חדוותא בכית אמר ליה בעי מימת גברא בגו תלתין יומין ובעיא מינטר ליבם קטן תליסרי שנין מאי טעמא כי שמעתיה להההוא גברא דאמר ליה לאושכפא עביד לי מסאני לשב שנין אחיכת אמר ליה ההוא שבעה יומי לית ליה מסאני לשב שנין בעי מאי טעמא כי חזיתיה להההוא קסמא דהוה קסים אחיכת אמר ליה דהוה יתיב אבי גזא דמלכא לקסום מאי דאיכא תותיה תרחיה גביה עד דבנייה לבית המקדש יומא חד הוה קאי לחודיה אמר ליה כתיב כתועפות ראם לו ואמרינן כתועפות אלו מלאכי השרת ראם אלו השדים מאי רבותייכו מינן אמר ליה שקול שושילתא מינאי והב לי עיזקתך ואחוי לך רבותאי שקליה לשושילתא מיניה ויהיב ליה עיזקתיה בלעיה אותביה לחד גפיה ברקיעא ולחד גפיה בארעא פתקיה ארבע מאה פרסי על ההיא שעתא אמר שלמה מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וזה היה חלקי מכל עמלי מאי וזה רב ושמואל חד אמר מקלו וחד אמר גונדו היה מחזר על הפתחים כל היכא דמטא אמר אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים כי מטא גבי סנהדרין אמרו רבנן מכדי שוטה בחדא מילתא לא סריך מאי האי אמרו ליה לבניהו קא בעי לך מלכא לגביה אמר להו לא שלחו להו למלכוותא קאתי מלכא לגבייכו שלחו להו אין קאתי שלחו להו בידקו בכרעיה שלחו להו במוקי קאתי וקא תבע להו בנידותייהו וקא תבע לה נמי לבת שבע אימיה אתיוה לשלמה והבו ליה עזקתא ושושילתא דחקוק עליה שם כי עייל חזייה פרח ואפילו הכי הוה ליה ביעותא מיניה והיינו דכתיב הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על יריכו מפחד בלילות.

[תרגום: שדה ושדות... אמר מר כאן תרגמו שד ושדות. שֵׁד וּשְׁדוֹת למה היה שלמה צריך? - שכתוב: ״וְהַבַּיִת בָּהִבָּנֹתוֹ אֵבֶן שְׁלֵמָה מַסָּע נִבְנָה״ וגו׳, אמר להם לחכמים: איך אעשה? אמרו לו: ישנו שמיר שהביא משה לאבני אפוד. אמר להן: היכן נמצא השמיר? אמרו לו: הבא שֵׁד וּשְׁדָה, ונעל אותם ביחד, אולי הם יודעים ויגלו לך. הביא שֵׁד וּשְׁדָה ונעל אותם ביחד. אמרו השדים: אנחנו לא יודעים, אולי אשמדאי מלך השדים יודע. אמר להם: היכן הוא נמצא? אמרו לו: הוא נמצא בהר פלוני. כרה לו אשמדאי בור ומילא בו מים, והיה מכסה אותו בטיט וחותם אותו בחותמו, וכל יום היה עולה לרקיע ולומד בישיבה של

מעלה, ויורד לארץ ולומד בישיבה של מטה, ובא ובודק את חותמו, ומגלה את בורו ושותה, וחוזר ומכסהו וחותם אותו והולך. שלח שלמה לבניהו בן יהוידע. נתן לו שלשלת שחקוק עליה שֵׁם וטבעת שחקוק עליה שֵׁם וגיזי צמר ונודות יין. הלך וחפר בור מתחת לבורו של אשמדאי ושאב את כל המים וסתמו בגיזי צמר, וכרה בור מעל בורו של אשמדאי ושפך לתוכו יין וסתמו, והלך וישב בראש האילן. כשהגיע אשמדאי, בחן את החותמת, גילה את בורו ומצא שם יין. אמר: כתוב "לֹא חַיַּיִן הַמָּה שָׁכָר וְכָל שֹׁגֶה בּוֹ לֹא יֶחְכָּם", וכתוב: "זְנוּת וְיַיִן וְתִירוֹשׁ יִקַּח לֵב". לא שתה. כשהיה צמא מאוד לא התאפק, שתה והשתכר ונרדם. ירד בניהו וזרק עליו את השלשלת וקשרו. כשהתעורר השתולל. אמר בניהו: שֵׁם אדונך עליך! שֵׁם אדונך עליך! כשלקח אותו ובא, חלפו ליד דקל. נתחכך בו אשמדאי והפילו. עברו ליד בית - הפילו. עברו ליד צריף של אלמנה אחת. יצאה והתחננה לפניו. התכופף אשמדאי כדי לא לשבור את הבית, ונשברה לו עצם. אמר: זהו שכתוב: "וְלָשׁוֹן רַכָּה תְּשַׁבֶּר גָּרֶם". ראה עיוור שתועה בדרך - החזירו לנתיבו. ראה שיכור שטועה בדרך - החזירו לנתיבו. ראה חתונה שהיו שמחים בה, בכה. שמע איש אחד שאומר לסנדלר שיעשה לו נעליים לשבע שנים, צחק. ראה קוסם שעושה קסמים, צחק. כשהגיעו לשם, לא הכניסו לשלמה המלך במשך שלושה ימים. ביום הראשון שאל: מדוע לא מביאים אותי אל המלך? אמרו לו: המלך נאנס מחמת שתיה. לקח לבינה והניחה על חבירתה. באו ואמרו לשלמה. אמר להם: כך אמר לכם: השקוהו שוב. למחרת אמר להם: למה לא מביאים אותי אל המלך? אמרו לו: נאנס המלך באכילה. לקח לבינה שהיתה מונחת על חברתה והניחה על הארץ. באו ואמרו לשלמה. אמר להם: כך אמר לכם: מנעו ממנו מאכל. בסוף היום השלישי הביאוהו לפניו. לקח קנה ומדד ארבעה אמות וזרק לפניו. אמר לו: כשאתה תמות לא יהיה לך בעולם הזה אלא ארבע אמות. עכשיו כבשת את כל העולם ולא שבעת עד שכבשת גם אותי? אמר לו: אינני צריך ממך כלום. אני רוצה לבנות את בית המקדש, וצריך את השמיר. אמר לו: השמיר לא מסור בידי. הוא מסור בידי שרו של ים, ואינו נותנו אלא לתרנגול הבר (=דוכיפת?), שנאמן לו על שבועתו. ומהו עושה בו? מביאו להר שאין בו ישוב, ומניחו על שן ההר ומתבקע ההר, ומביא זרעים של עצים וזורע אותם שם ונוצר ישוב. לכן מתרגמים את שמו: חוצב ההר. בדקו את קן תרנגול הבר שיש לו בנים, וציפו את הקן בזכוכית לבנה. כשבא, רצה להיכנס ולא הצליח. הלך להביא את השמיר, והניחו עליו. זרק בו אבן והפילו. לקח את השמיר. הלך תרנגול הבר וחנק את עצמו על כך שעבר על שבועתו. שאל בניהו: למה כשראית את העיור שתעה בדרכו העלית אותו בחזרה לנתיבו? אמר לו: הכריזו עליו בשמים שהוא צדיק גמור, ומי שעושה לו דבר טוב יזכה לעולם הבא. ומדוע כשראית את השיכור שתעה בדרכו העלית אותו בחזרה לנתיבו? אמר: הכריזו עליו ברקיע שהוא רשע גמור, ויש לעשות לו דברים טובים כדי לכלות את עולמו. ומדוע כשראית את החתונה בכית? אמר לו: אותו חתן עתיד למות בתוך שלושים יום, והכלה תצטרך להמתין ליבם קטן יג שנים. ומדוע כששמעת את אותו אדם שאמר לסנדלר לעשות נעליים לשבע שנים צחקת? אמר לו: האדם הזה אין לו שבעה ימים לחיות, ומבקש נעליים לשבע שנים? ומדוע כשראית את הקוסם צחקת? אמר לו: מכיון שהוא ישב על אוצרו של המלך. שיעשה קסמים על מה שמתחתיו. המתין איתו עד שבנה את בית המקדש. יום אחד מצאו כשהוא לבד. אמר לו: כתוב "כְּתוֹעֶפֶת רְאֵם לוֹ" אנו מסבירים: כתועפות - אלו מלאכי השרת, ראם - אלו השדים, במה אתם גדולים מאיתנו? אמר לו: הסר ממני את השלשלת ותן לי את טבעתך ואראה לך את גדולתנו. הסיר את השלשלת ונתן לו את הטבעת. בלע את הטבעת, הרים כנף אחת לרקיע וכנף אחת לארץ וזרקו ארבע מאות פרסה. על אותה שעה אמר שלמה: "מַה יִּתְרוֹן לָאָדָם בְּכָל עֲמָלוֹ שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ". "וְזֶה הָיָה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי". מהו 'וזה'? רב ושמואל, אחד אמר: מקלו, ואחד אמר: מעילו. היה מחזר על הפתחים, מקום שהיה מגיע היה מכריז: "אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלָם". כשהגיע לסנהדרין, אמרו החכמים: אפילו שוטה אינו תוקע עצמו לדבר אחד. מהו זה? שאלו את בניהו: האם קרא לך המלך לאחרונה? אמר להם: לא. שלחו למלכות: האם בא המלך אליכן לאחרונה? אמרו: כן, בא. שלחו להן: בדקו את רגליו. שלחו להם: הוא בא בכפכפיו, ותובע את נשותיו כשהן נידות, ותובע גם את בת שבע אמו. הביאו את שלמה ונתנו

בתנ"ך – הוא הסאגה בין המלך שלמה למלך השדים אשמדאי. מלך השדים אשמדאי בשלב מסוים סילק את המלך שלמה והחליף את מקומו לזמן ארוך, ישב על כסאו ושלט במקומו. הוא הרחיק את המלך שלמה האמתי, שהסתובב כקבצן, בכה ואמר שהוא המלך שלמה, וחשבו שהוא משוגע, זרקו עליו אבנים, בקושי נתנו לו משהו לאכול. הוא אמר לכולם שאני שלמה המלך, אני קהלת. מאיפה בא כל הסיפור הזה? ודאי צריך להיות איזה רמז בכתוב. זהו הסיפור הכי מדהים ונפתל באגדתא, שאולי אין כמותו בכל התלמוד.

כל הסיפור מתחיל מהצורך למצוא את התולעת שיכולה לחתוך את אבני המקדש, תולעת השמיר המסתורית. אמרו לשלמה שאסור להשתמש בברזל כדי לחתוך את האבנים למקדש, לכן אתה צריך את השמיר – אותו צריך לקבל מאשמדאי, מלך השדים. הוא שלח את בניהו בן יהוידע, שר הצבא שלו, למצוא את התולעת. אשמדאי אמר לו ששר הים נתן לתרנגולת הבר לשמור על התולעת. זהו סיפור ארוך שלא נחזור על כל הפרטים שלו. כל פרטי הסיפור הזה, מתחלה עד הסוף, מאד מפורטים ויש מי שמשתדלים להסביר וליישב אותם.

יש כיוון אחד של פרשנות שנלך בו, של אחד הפרשנים האחרונים[טז], שכל דמות-אשמדאי נמצאת בתוך שלמה – זה הוא עצמו, הצד האפל שלו. בשיעור בחדש שעבר שאלנו מי הרמב"ם האמתי, אמרנו שהרמב"ם האמתי יקום... מה הרעיון? יש כאן דמות שאיננו יודעים מי היא – וכאן הרבה יותר קיצוני מאשר התיאור של הרמב"ם. ברמב"ם עדיין מדובר על אותה אישיות. כאן אומרים שיש מישהו שאיננו יודעים אם הוא שלמה המלך האמתי או אשמדאי מלך השדים. יש מפרש שאומר שמדובר באותו אדם, רק שאלה שני צדדים קיצוניים של אותה אישיות – אחד הוא מלך ישראל, שממלא את תכלית בריאת העולם, והאחר הוא מלך השדים.

חזרת שלמה

בסוף הסיפור זרקו על שלמה אבנים כי הלך ברחוב ואמר "אני קהלת הייתי מלך בירושלים" – "אני קהלת", אני שלמה המלך, אני צריך להיות מלך בירושלים – פתיחת אחד משלשת הספרים שלו. מהפסוק הזה מתחילה האגדתא במדרש. למה "הייתי במלך בירושלים" ולא "מלך בירושלים"? כי כעת הוא הלך וצעק כך בכל העולם.

הוא הגיע לסנהדרין, שמכירים אותו, אבל אשמדאי לקח ממנו את מלכותו בגלל החסרונות שלו. אשמדאי עשה עצמו דומה לשלמה המלך ועשה ששלמה ייראה אחרת. שלמה הלך וצעק שהוא שלמה עד שהגיע לסנהדרין. הסנהדרין היו אנשים חכמים, ואמרו שמשוגע לא אומר אותם דברים כל כך הרבה זמן – הלוגיקה שלו לא בנויה לכך – אבל המשוגע הזה חוזר כל הזמן על אותו דבר, הוא מאד עקבי ואומר אותו דבר, אז אולי יש משהו מאחורי השגעון שלו. איך נבדוק? הרי שלמה יושב על כסאו... איך נבדוק אם האדם הזה הוא משוגע או לא? נשאל את מפקד הצבא, בניהו בן יהוידע – צדיק גדול, דמות מאד משיחית – האם שלמה היה איתו בקשר לאחרונה. שאלו אותו והוא ענה שהרבה זמן לא דבר איתו. הלכו לשאול את הנשים שלו, האם המלך בא אליכן לאחרונה? הנשים התחילו למחות, הוא בא, אבל הוא רצה לבוא עלינו בנדתנו. אז אפילו אמא שלו, בת שבע, אמרה

לו את הטבעת והשלשלת שחקוק עליה שֵׁם. כשראה אותו, ברח. ולמרות זאת היה שלמה מפחד ממנו. וזהו שכתוב: "הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם אֲחֲזֵי חֶרֶב מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חַרְבּוֹ עַל יְרֵכוֹ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת".]

[טז] ראה באריכות מאמר "חידת שלמה ופשרה" בספר דרכה של תורה לרב נחום רבינוביץ' שליט"א (ויש עוד שכתבו כך).

שהבן שלי שלמה נסה לבוא עלי. זה הדליק אור אדום עבור הסנהדרין. הם נתנו למשוגע שטען שהוא שלמה קמיע עם החותם של שלמה – חלק מאד חשוב של הסיפור הוא החותם של שלמה המלך, יש מי שאומר שהיה מגן דוד, ויש מי שאומר שהיה פנטגון, כוכב מחומש, עם שם ה׳ המפורש – ובכח הקמיע הזה הוא נכנס לתוך הארמון, הכניע וסילק את אשמדאי וחזר למלכותו.

בכל אופן, זהו סיפור באמת ארוך עם הרבה פרטים – אולי הסיפור הכי ציורי ומפואר (תפארת) בכל התלמוד.

אישיות שלמה – שלמות האור והחשך (מואר ואפל)

השורה התחתונה, כמו שאמרנו קודם, שיש מפרש שאומר – ואני חושב שזהו פירוש טוב – שאשמדאי הוא הדרך בה חז״ל מציירים את הצד האחר, הצד האפל, של שלמה עצמו[יז].

הפסוק אומר ״האלף לך שלמה״[יח]. מה פירוש? היו לו אלף נשים. או שנדרש ״ה-אלף״, אלף וחמשה, בדיוק מספר השירים שכתוב בתנ״ך שהוא כתב – ״ויהי שירו חמשה ואלף״[יט], כולם כלולים ב״שיר השירים״. יש כאן גימטריא יפה, **״האלף לך שלמה״** עולה **ישראל**, 541. **אלף** אותיות **אפל** – הצד האפל של האישיות. יש קשר בין **אלף**, 1000, לצד ה**אפל**. דברנו בשיעורים בשבועות האחרונים על כך שלכל נשמה יש צד מואר וצד אפל.

המלך שלמה כתב שלשה ספרים בתנ״ך – שיר השירים, משלי וקהלת (שהם כנגד האבות-חג״ת, כנ״ל, ורמז: 1000 = **קו ימין קו שמאל קו אמצע**, שלשת הקוים כנגד שלשת הספרים – אף שיש לשלמה המלך נטיה לשמאל, בשביל ״האלף לך שלמה״ צריך את כל שלשת הקוים-הספרים שלו). כתוב שיש שבעה שמות למלך שלמה. שלשת החשובים הם ידידיה (שה׳ נתן לו), שלמה (השם המקורי שלו, ״מלך שהשלום שלו״) וקהלת (״אני קהלת״). קהלת קרוי על שם שהקהיל קהילות ללמד אותם חכמה, זהו הפשט, אבל המלה **קהלת** עולה 535 שעולה **אור-חשך** – יחוד האור והחשך (שבתוך שלמה עצמו)[כ].

אין עוד דמויות בתנ״ך שיש להן 100% אור ו-100% אפל. אפילו משה רבינו, בנקודת השיא של הקריירה שלו, כשהוא נתן את התורה לעם ישראל ובנה את המשכן, גרם ליחוד ה׳ ועם ישראל באופן של אחור באחור, אבל כאשר שלמה המלך בנה את המקדש הוא גרם שהיחוד בין ה׳ לכנסת ישראל – כללות נשמות ישראל – יהיה פנים בפנים, אור מוחלט (החזרת אחור באחור על ידי משה היתה הרבה יותר קשה, כי פרצוף המלכות היה קודם בעמקי הקליפות והיציאה משם וזיווג אחור באחור הן דבר גדול, וקל יותר להחזיר פנים בפנים ממצב של אחור באחור, אבל בפועל בזמן שלמה הגיעו למדרגה יותר גבוהה). יש לו צד מואר באופן מוחלט. עם

[יז] שתי הדעות בחז״ל הנ״ל, ״**מלך והדיוט**״ ״**מלך והדיוט ומלך**״ עולות בגימטריא **אשמדאי**, הכל שלמה והכל אשמדאי.

[יח] ורמז נוסף של ״האלף לך שלמה״: **שלמה המלך** בהכאה פרטית – **ש** פעמים **ה**, **ל** פעמים **מ**, **מ** פעמים **ל**, **ה** פעמים **ך** – עולה בדיוק 4000, כך שממוצע כל הכאה הוא 1000.

[יט] מלכים-א ה, יב.

[כ] ורמז נוסף על הכפילות-ההפכפכות של שלמה שרמוזה בקהלת ובשמו של שלמה: **שלמה המלך**= 470 = **עת**. אפשר לפרש על ״עת לעשות להוי׳״, הוראות השעה של שלמה (שחלקן התבררו כטעות, כנ״ל באריכות), אבל יותר נכון לפרש על כל **כח** עתים של קהלת שהוא עצמו כתב – **כח** עתים שמעידים עד כמה העת-הזמן הוא הפכפך. שלמה המלך הוא ״עת ללדת״ והופך ל״עת למות״ – כל ההיפוכים אצלו. דוד הוא השרש שלהם, ״**ב-ידך** עתתי״, **יד-דוד** זוגות עתים – אצלו זוגות, אבל אצל שלמה מתפרט וכל פעם מתהפך מאור לחשך.

זאת, יש לו צד אפל, והצד האפל שלו הוא אשמדאי, מלך השדים[כא]. זהו משהו מדהים ביחס למלך שלמה, שצריך לחזור לתקן זאת.

הצד המואר והצד האפל – בנין הבית וחורבנו

האריז"ל אומר שלמלך שלמה יש שלשה גלגולים גדולים בתנ"ך: בהתחלה הוא משה רבינו עצמו, אחר כך הוא שלמה המלך ואז הנביא ירמיהו – שלמה בנה את המקדש וירמיהו מנבא על החורבן. הוא חרב בשל חטאי שלמה, החל מנישואיו לבת שלמה ביום חנוכת הבית – שבעקבותיהם ה' גזר על המקדש שיחרב.

בשורה התחתונה: שלמה המלך בנה את המקדש והמקדש חרב בשלו – לכן הוא צריך לחזור בגלגול לבנות את המקדש. מי שמתחיל משהו גדול ולא משלים אותו אחראי לחזור ולהשלים אותו, כמו שמשה רבינו קבל את הערב-רב וצריך לחזור להשלים זאת במשך כל הדורות. כל הנשמות הגדולות האלה – יוסף, משה ושלמה – נשמות שאהבו גרים אבל ניסו לגייר לפני הזמן ועליהם לקחת אחריות ולחזור שוב ושוב בכל הדורות להמשיך ולהשלים את המלאכה. במיוחד שלמה, שמשמעות שמו היא שלמות, צריך לקחת אחריות ולחזור ולהשלים את העבודה, להפוך את החשך של אשמדאי, הצד האפל שלו, מלך השדים, ולגייר גם אותו.

כעת יש זמן לשאלות (חלק מהשאלות שולבו לעיל).

טעם בריאת הצד האפל עם הצד המואר

שאלה: רואים שכאשר משהו טוב נולד בעולם יחד איתו נולד הצד האפל שלו – למה ה' עשה זאת?

תשובה: ה' ברא את הצד האפל כדי שיהפוך למואר, "כברייתו של עולם, ברישא חשוכא והדר נהורא". העבודה שלנו בחיים היא להבדיל בין האור ובין החשך ואחר כך להאיר את החשך ולהמתיק אותו. זו כל התכלית שלנו עלי ארץ, שעדיין לא הושלמה. השלמת התכלית הזו היא על ידי משיח – משיח הוא חזרה של דוד ושלמה כדי להשלים מה שהתחילו. דוד לא היה מסוגל לבנות את המקדש בשל הדם ששפך, ושלמה כן בנה את המקדש אבל עשה טעויות שגרמו לחורבן הבית, ועליו לחזור. משיח בא משניהם, צאצא של דוד ושלמה, של רות ונעמה. השאלה היא שאלה טובה, שהיא השאלה של כל ההיסטוריה – למה ה' בורא רע יחד עם הטוב? כדי לתת לנו אתגר. האתגר שלנו הוא לזהות את הקיום של החשך ושל האור, להבדיל ביניהם, ואחר כך להפוך את החשך לאור.

הצד האפל של שלמה היה אשמדאי, ובסוף הוא נזקק לששים גיבורים לשמור אותו ממנו, אחרי שהוא החזיר אותו – כל אחד צריך לדעת שיש בו אשמדאי. **אשמדאי** ר"ת **אני שלמה מלך ישראל אחרי דוד**. אשמדאי אומר שהוא שלמה – אני הצד האפל שלו. בכל אחד יש אשמדאי כזה – הזהר והשמר!

שלמה – אב טיפוס של הצד המואר והצד האפל

שאלה: אצל כל אחד – גם האבות וגם האמהות, גם בסיפור של פורים המתקרב – היצר הטוב והיצר הרע הם הצד המואר והצד האפל, ומה שמיוחד אצל שלמה, יותר מכולם, שהם ממש שני הצדדים שלו, הוא האב-טיפוס של כל ענין הצד המואר והצד האפל.

תשובה: זו בדיוק הכוונה. כאשר אומרים "מי שברך" הנוסח הוא "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה אהרן דוד ושלמה הוא יברך וירפא...". מונים כאן שבעה שמות, אבל מדלגים כאן על מישהו – איפה יוסף? באושפיזין של

[כא] **שלמה המלך אשמדאי מלך השדים** = 1275, משולש 50, רמז לשער הנון, "ואי זה מקום בינה", מקום היחוד (בנפש) של האור (הצד המואר של הנפש) והחשך (הצד האפל של הנפש).

סוכות יש סדר אחר, דומה אבל שונה – אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף ודוד, בלי שלמה. אבל ב"מי שברך" השבעה הם בלי יוסף ועם שלמה. יש הרבה הסברים חסידים, במיוחד של רבי צדוק הכהן, מגדולי החסידות, למה ב"מי שברך" נזכר שלמה, האחרון בשבעה. הדואליות של העולם הזה, אור וחשך באותה אישיות, מתבטאת הכי אצלו יותר מאשר אצל כל אחד אחר. זו בדיוק הנקודה.

סיהרא באשלמותא

בדורו של שלמה היתה הלבנה במילואה – "סיהרא באשלמותא", גם נושא שלם. כל השיעור היה שהוא האב-טיפוס בתנ"ך של צד מואר וצד אפל. מה מואר אצלו? במספר קטן הוא עולה 15 והוא הדור ה-15 מאברהם אבינו, היהודי הראשון (סוד המולד, ראש חדש, "אברהם התחיל להאיר"). הצד המואר שלי הכי מואר. כשהלבנה במילואה – מחד רואים לבנה מלאה, ומצד שני זהו הריחוק הכי גדול מהשמש. לכן דווקא באמצע החדש יכול להיות ליקוי לבנה – אם כדור הארץ נכנס בין השמש לבין הלבנה. בכח יש שם ריחוק – הצד האפל הכי אפל ויש פוטנציאל של ליקוי לבנה.

איך מסביר האריז"ל? הוא אומר שכל ה-**כד** התחתון של התפארת האיר בלבנה בזמן שלמה – זו ה"סיהרא באשלמותא" בדור של שלמה. לעתיד לבוא יתווספו עוד **כדכד**, ועל זה כתוב "ושמתי כדכד שמשתיך", ואז יאירו כל ה-**עב** – זיווג שלם – ושלמה יחזור להיות מלך על העליונים והתחתונים, הכל יחד, כמו שהסברנו.

רמז שהשלמות של שלמה היא **עב**: כל הג"פ **כד** – אם מחברים **משלי-קהלת-שיר השירים** מקבלים 1990, ועוד **אברהם-יצחק-יעקב** (שכנגדם) עולה 2628, **עב** במשולש, **לו** פעמים **חכמה**.

"בל יתיצב לפני חשכים"

יש גמרא שלמה שלא הזכרנו – שחכמים רצו לכלול את שלמה המלך עם שלשת המלכים שאין להם חלק לעולם הבא. הכי חריף שיש בחז"ל נגד שלמה. מי הם שלשת המלכים שאין להם חלק לעולם הבא? ירבעם אחאב ומנשה (ראה בהערה לעיל בסוד הקשר בין שלמה למנשה). רצו למנות עוד אחד, שלמה, והיה סיפור שלם שדוד המלך התחנן ולא קבלו, בת קול ולא קבלו, ואז עוד בת קול "חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשכים" – ממש פסוק של אור וחשך. יש הו"א לשים אותו בחשך, אבל למזלו לא דנו אותו ל"אין לו חלק לעולם הבא".

"אור וחשך משמשין בערבוביא"

שאלה: כאשר שלמה נשא את הנשים היתה לו כוונה עמוקה לפי האר"י. אבל לפי השיעור כעת, האם הנישואין היו שייכים לצד המואר שלו או לצד האפל שלו? האם היו כשהיה שלמה או כשהיה אשמדאי?

תשובה: שאלה מצוינת. כפי שאמרנו, "אור וחשך משמשים בערבוביא". גם שמו **קהלת** עולה **אור-חשך**, הם בערבוביא. בנוגע לשאלה הראשונה, ברור שהוא נשא אותן לפני הסיפור עם אשמדאי – הוא אהב אותן ונשא אותן, הכל שלמה. איך אני יודע שיחד עם הכוונה הטובה שלו היה מעורב הצד האפל? כי הוא עשה עבירה, עבר על מצוה מפורשת בתורה – "לא ירבה לו נשים".

ד. שלישיות שלמה (השלמת הפרצוף)

עבירות שלמה על שלש מצוות המלך

שלמה עבר לא רק על מצוה אחת, "לא ירבה לו נשים", אלא על כל שלש מצוות המלך. יש למלך שלש מצוות של "לא ירבה" – "לא ירבה לו נשים... לא ירבה לו סוסים... וכסף וזהב לא ירבה

לו מאד". יש שלשה דברים שאסור למלך לרבות – סוסים, שבאו באותו זמן ממצרים; כסף וזהב; נשים. על כל השלשה האלה הוא אמר 'אני יודע יותר טוב מהתורה'. התורה אומרת שהנשים "יטו את לבבו" מה' – הוא אמר "אני ארבה ולא יטו את לבבי", אבל הוא טעה. אמרנו שעם כל חכמתו לא היתה לו החכמה לשפוט את עצמו – הוא טעה בשיפוט העצמי שלו (וממילא בראית הנולד אצלו).

שוב, היתה לו כוונה טובה, אבל המחשבה שהוא יותר חכם מהתורה – שגרמה לו לעבור על רצון ה' – היא הצד האפל שלו. כמו שאמרנו, הוא עשה שלש עבירות. שלש העבירות שלו מקבילות לשלש הספירות המעשיות, נצח-הוד-יסוד.

החב"ד של בנין המקדש

נסביר עוד נקודה: כל מה שקשור לשלמה הוא משולש. הוא בנה את המקדש עם חכמה-בינה-דעת – "בחכמה יבנה בית, ובתבונה יתכונן, ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים [רומז גם לאשתו נעמה]". חז"ל אומרים שהפסוק הזה נאמר על בנין המקדש – גם בנין המקדש העתידי, ששלמה יחזור לבנות אותו – שנעשה על ידי כחות המושכל, חב"ד.

חבור שני הפסוקים האלה, פסוקי החב"ד העיקריים של משלי שלמה – "**בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן. ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים**" – עולה 7 ברבוע פעמים 61, ז"פ 427 (**מלכת שבא** היה 13 פעמים 61; **שלמה** ועוד **נב** שנותיו = 427, ז"פ 61). **שלמה** ועוד שני הפסוקים עולה **חן** ברבוע – סימן ששלמה באמת משלים את הפסוקים האלה, פסוקים מובהקים של שלמה.

עוד משהו שמזכירים הרבה פעמים – האריז"ל אומר בפירוש שכיון שבנה את הבית על ידי גוים הוא נחרב. לא כמו משה רבינו, שהקפיד לא לקבל נדבה מהערב רב. היות שכל ענין בנין הבית הוא כנגד חב"ד נאמר שהחטא הזה בדעת – שם "עץ הדעת טוב ורע". בתוך החב"ד עיקר החטא בדעת. בתיקון המדינה אצלנו הדעת היא בחירת ה' בעם ישראל, ולגוי אין דעת. בצלאל, שיש לשלמה ניצוץ שלו, ידע לצרף אותיות – בשביל המשכן צריך דעת דקדושה, והגוי הוא "אל אחר איסתריס". ברגע ששלמה נתן לגוים להצטרף לבנין המקדש כבר עבר על צוואת אביו "דע את אלהי אביך ועבדהו".

חזרות חב"ד

בפדר"א כתוב שהסוד של חב"ד חוזר שש פעמים: פעם ראשונה ה' ברא את העולם עם חב"ד – "הוי' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה ובדעתו תהומות נבקעו". פעם שניה בצלאל – "ואמלא אותו רוח חכמה וגו'", מלאכת המשכן על ידי בצלאל מפי משה. פעם שלישית – שלמה על ידי חירם (האמן, לא מלך צור), שגם בו כתוב "חכמה תבונה ודעת" כמו בבצלאל. פעם רביעית בית המקדש השלישי, עליו כתוב "בחכמה יבנה בית [לשון עתיד] וגו'" – זהו הפסוק העיקרי ששלמה עצמו חוזר להשלים את בית המקדש בקדושה, בית המקדש השלישי שלא יחרב עוד. בדור של בית המקדש השלישי ה' נותן לכל עם ישראל חב"ד – "הוי' יתן חכמה [לשון עתיד] מפיו דעת ותבונה". וגם באותו דור – הכל יחד, אבל בסדר זה מונה – ה' יתן למלך המשיח חב"ד, "ונחה עליו רוח חכמה ובינה... רוח דעת ויראת הוי'".

אם כן, יש ו"פ חב"ד, שאפשר לכוון כנגד ששת צירופי חב"ד. יש חב"ד של הבריאה, של המשכן, של המקדש הראשון (שכולל גם את שני, אין לו במיוחד), של המקדש השלישי, של כל עם ישראל, של מלך המשיח. צריך לתת להם מבנה:

צריך לומר שבריאת העולם היינו פרצוף הנוקבא. בפירוש דורשים "הוי' בחכמה יסד ארץ" על "אבא יסד ברתא"; המשכן – "יודע

היה בצלאל לצרף" – הוא ז"א, והיחוד עדיין אחור באחור; פנים בפנים הוא המקדש של שלמה על ידי חירם, כבר אמא; לפי זה הבית השלישי הוא אבא – לא יחרב, "ימותו ולא בחכמה"; "מפיו דעת ותבונה" היינו "דעת גניז בפומא" דאריך; החב"ד של מלך המשיח הם החב"ד דעתיק, רדל"א. יוצא ששלשת האחרונים כאן קורים יחד – הבית השלישי, ישראל ומלך המשיח – רק שהם שלש דרגות שונות, הכל **י** וקוצו של **י** (מחכמה ומעלה הכל למעלה מהזמן וממילא הכל קורה יחד).

ולסיכום:

עתיק משיח

"ונחה עליו רוח חכמה ובינה... רוח דעת ויראת הוי'"

דעת דגניז בפומא דאריך ישראל

"הוי' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה"

אבא מקדש שלישי "בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן. ובדעת חדרים ימלאו"

אמא מקדש חירם "וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת"

ז"א משכן בצלאל "וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת"

נוקבא בריאת העולם "הוי' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. בדעתו תהומות נבקעו"

"חכמת אלהים" ו"חכמת שלמה"

אמרנו ששיא החיים של שלמה היה ביטוי אהבת ה' בחלום שלו. זהו השיא שלו בינו לבין ה'. השיא שלו בעיני הבריות היה בפעולת המשפט הראשונה שלו, בגיל 12, כאשר התקיימה ברכת ה' לתת לו חכמה לשפוט את העם בצדק – במשפט שתי הנשים הזונות והילד. כל אחת מהן אמרה שהילד שלו, ושלמה אמר לקחת חרב ולחצות את הילד ביניהן, והאם האמתית אמרה 'אל תחתוך!' – בעוד האשה השניה אמרה 'לא, תחתוך!' – ואז הוא אמר (לפי חז"ל יצאה בת קול ואמרה) "היא אמו". כאשר העם ראו את המשפט שלו הם התמסרו אליו לגמרי כאשר ראו ש"חכמת אלהים בקרבו".

יש שני ביטויים בתורה לגבי חכמת שלמה – "חכמת אלהים", שנזכרת במשפט הראשון ששפט בחייו, ו"חכמת שלמה", שהיא חכמת הטבע, חכמת המדע שלו. "חכמת אלהים" שייכת ל-**ה** עילאה שבשם, בינה, ו"חכמת שלמה" – חכמה תתאה, שגם הטתה אותו מהדרך – ל-**ה** תתאה שבשם, חכמת המלכות.

אם כן המשפט שלו, עם שתי הנשים הזונות, הוא בפרט הבינה שלו. סתם בנין הבית – אם רוצים לצמצם – הוא החכמה שלו, "בחכמה יבנה בית" (והנה, "**בחכמה יבנה בית**", החכמה של שלמה, עולה בדיוק, "**חכמת אלהים**", הבינה של שלמה! הם "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"). אמרנו שעד שהוא הגיע לדעת הוא כבר פגם. סתם הבינה שלו נקראת "חכמת אלהים בקרבו לעשות משפט", כי אלהים הוא בינה – "אלהים חיים ומלך עולם". יצאה בת קול ואמרה "**היא אמו**", בגימטריא **סג** (**חנה**), השם של הבינה, אמא. הוא אמר לחתוך את הילד – "מינה דינין מתערין" – ובסוף המתיק את הדינים בשרשם. כל משפט שלמה הוא הבינה שלו – היו לנו שיעורים על זה. אומר שהוא מלך נבון, הגם שנקרא חכם. מדגיש את הרחמים – רחמי האם – מתפארת אמא, רחמי האם, נעשה כתר ז"א.

גם כתוצאה ממשפט שלמה נולדה אצלו טעות. את הפסוק "וישב שלמה על כסא הוי' למלך" דרשו חז"ל על כך שבמשפט הנשים הזונות הוא דן בלי עדים ובלי התראה – כך רק ה' דן. הוא רצה תמיד לעשות כך אבל טעה. המשפט הזה היה השיא שלו, והחטא שלו היה מודעות עצמית – ראשית הירידה שלו מהשליש העליון של התפארת לשני השלישים התחתונים, מהחסדים המכוסים של התפארת לחסדים המגולים. הוא רצה כל הזמן לדון בלי עדים ובלי התראה, וניט-שייך. במשפט הראשון נותנים לך סוכריה, חסד

(סוד קידושי כסף, לפני שטר וביאה, כידוע מהבעש"ט), אך אחר כך צריך בדרך של עבודה. אמרנו שהוא רצה שהכל יהיה בדין – "שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה".

שלשת הספרים – "מקשה אחת"

כפי שכבר הוזכר, שלשת הספרים ששלמה חבר שייכים לשלש ספירות המורגש, כמו שהובא כבר לעיל מהאריז"ל – שיר השירים בחסד, קהלת בגבורה ומשלי בתפארת, באמצע.

ורמז נאה: ר"ת **מ**שלי-**ק**הלת-**ש**יר **ה**שירים הם **מקשה**, כמו שכתוב על המנורה הטהורה (סוד "הרוצה להחכים [כשלמה] ידרים"), הכרובים והכפרת (מקשה היא תמיד זהב, אותו חבב שלמה המלך, כנ"ל). יש כמה דעות לגבי סידור הספרים. הדעה הפשוטה היא של רבי יונתן, שדרך ארץ שאדם כותב שירים בצעירותו, כשמתבגר כותב משלים וכאשר מזדקן כותב הבלים. סדר העבודה הוא מלמטה למעלה, מתפארת לגבורה לחסד, והסימן **מקשה** (מתחיל בתפארת, מדת שלמה, כנ"ל, ויוצר את צירוף היסוד, בו פגם שלמה). ווארט יפה, שאף על פי שכל אחד משלשת הספרים שחבר שלמה הוא בסגנון אחר לגמרי, ובקלות היה אפשר לחשוב שיש כאן שלשה מחברים שונים – כולם מקשה אחת.

השלמת הפרצוף

שוב, חכמה-בינה-דעת של שלמה הם חכמת בנין המקדש (ובפרט כל בנין המקדש שייך לחכמה ו"חכמת אלהים בקרבו" – חכמת המשפט של שלמה – שייכת לבינה). שלשת הספרים שלו הם חסד-גבורה-תפארת; ושלש העבירות שלו הן המשולש הבא של הספירות – נה"י. הצד האפל שלו מתבטא בספירות המוטבע, בשלשת הדברים שהוא מרבה (בניגוד למצות התורה) – סוסים בנצח, כסף וזהב בהוד ונשים ביסוד.

נשלים את הפרצוף שאמרנו – חב"ד-חג"ת-נה"י – "הכתר הולמתו" היינו הכתר בפרצוף שלו ("ויתן עליו הוד מלכות" שכתוב רק אצלו. **הוד מלכות = אלף נשים**). עוד לפני שהוא חכם הוא מלך בעצם – "הכתר הולמתו" – ידידיה, שלמה. המלכות שלו היא השליטה שלו על הטבע ממש – "חכמת שלמה", כנ"ל – מדבר על העצים ועל העופות וכו'.

ולסיכום:

כתר
"הוד מלכות" – הכתר הולמתו

חכמה
בנין בית המקדש, בחכמה יבנה בית

בינה
חכמת אלהים... לעשות משפט

דעת
הפגם בעירוב גוים בבנין המקדש

חסד
שיר השירים

גבורה
קהלת

תפארת
משלי

נצח
ריבוי סוסים

הוד
ריבוי כסף וזהב

יסוד
ריבוי נשים

מלכות
חכמת שלמה

גלגולי שלמה

אמרנו כבר קודם שעיקר הגלגולים של שלמה באריז"ל הם **מ**שה-**ש**למה-ירמיהו – ר"ת **משי**. זו כוונה לסירטוק משי בשבת... יש תולעת משי. התולעת של שלמה היא השמיר. ברזל היא המלכות דלעו"ז והמלכות דקדושה היא השפלות – ה"אנכי תולעת ולא איש" של דוד המלך. שמיר לשון שמירה – שומר תורה ומצוות, צריך לשמור עליו על ידי יראת שמים, אבל מצד עצמו הוא תולעת, שפלות. עם מדת השפלות אפשר לחתוך את האבנים. גם אבן היא מלכות, כמו לב האבן. מהי שפלות? גם לב נשבר. אדמו"ר הזקן הקפיד לא לשבור שום דבר – רק לפרק – אז איך עשה לעצמו לב נשבר? הוא לא שבר בדרך של תהו – אבל שבר בתיקון, כמו מחצית השקל, לפי קוים (כחציבת אבנים לפי תכנון מדויק). לתרנגול הבר שמופקד על השמיר קוראים "נגר טורא", שחוצב את ההרים. ההר הוא הגאוה, הישות שצריך לשבור.

אחד הדברים שמקשרים בין משה לשלמה וירמיהו הוא שכל אחד נקרא "נער": על **משה** כתוב "**והנה נער בכה**", **שלמה** אומר – בשיא שלו – "**ואנכי נער קטן**", **וירמיהו** אומר "**כי נער אנכי**". השמות עם הביטויים עולים יחד 49 ברבוע, 7 בחזקת 4.

בגלגולי הרמ"ע מפאנו כתוב על "ופניתי אני לראות חכמה והוללות וסכלות" שרומז – למה שכתוב גם בכתבי האריז"ל הרגילים – לגלגולו בירמיהו שעשו ממנו מהולל. מלכי יהודה, צאצאי שלמה, באו וזרקו אותו לבור הכלא. החכמה של שלמה הפכה להיות הוללות, שהתעללו בירמיהו. הוא מוסיף שהוללות רומז להלל הזקן וסכלות לשמאי – לא פוסקים הלכה כמותו, סימן שהוא טפש... וואוו משונה (הרי בית שמאי מחדדי טפי). בכל אופן, יוצאים ממנו גם הלל וגם שמאי – קשר ל**משה**, ר"ת **מ**שה-**ש**מאי-**ה**לל, כנודע (הוא לא מזכיר זאת כאן). הוא אומר שעיקר הגלגול הוא הלל – שלמה הוא "מלך שהשלום שלו" במקום אחר, ויסוד לא כועס, ולכן הלל לא כועס. שמאי בא מצד המלכות והוא כן כועס, מקפיד.

עוד דבר: על הפסוק "ככל אשר אני מראה אותך... וכן תעשו" מסביר האר"י שהכוונה "ככל אשר אני מראה אותך" עכשיו תקיים כאשר תחזור בגלגול בתור שלמה (קצת קשה שלא כתיב וכן תעשה אלא וכן תעשו, אולי רומז לשלמה של בית ראשון וגם לשלמה דלע"ל, שלמה של בית שלישי). כתוב שיש לשלמה גם ניצוץ של בצלאל.

ה. חכמה ויראה

צוואת דוד לשלמה

שאלה: האם חכמה אינה ערובה לקשר עם ה', מה כן?

תשובה: זו שאלה טובה. ברגע השיא של שלמה הוא מבקש חכמה מה', וה' משבח אותו על כך שבקש חכמה ולא עשירות או אריכות ימים וכו', אבל בסוף הוא נופל. נחזור אחורה – כל אחד ידמיין שהוא שלמה וה' מופיע לו בחלום ומציע לו לבקש מה שהוא רוצה. מה שלמה היה יכול לבקש שלא יחמיץ? זו השאלה הכי חשובה שצריך לקחת היום מהשיעור. האם היה משהו שהוא היה יכול לבקש שהיה מונע את הנפילה שלו? התשובה הפשוטה שהיה צריך לבקש יראת שמים. אבל כבר אמרו חז"ל "הכל בידי שמים [מוכן לתת לאדם אם יתעורר לכך ויבקש זאת] חוץ מיראת שמים". יראת שמים היא עצם ענין הבחירה החפשית "[הכל צפוי] והרשות נתונה" – מה שה' נותן הוא הרשות לבחור ליראה אותו יתברך או לא ח"ו. בכל אופן הצדיקים הגדולים בקשו מה' "נחני בדרך אמת" (רבי פינחס מקוריץ) ו"אבא תשמרני" (רבי דוד מלעלוב), וכך היה שלמה יכול לבקש.

יש עוד נושא שלם שלא דברנו עליו – הצוואה של דוד המלך לשלמה, "דע את אלהי אביך

ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה"[כב]. אלה הדברים של דוד המלך לבנו הצעיר. אבי הבעל שם טוב צוה לו לפני פטירתו, יותר צעיר, כשהבעש"ט היה רק בן שלש, 'אל תפחד משום דבר בעולם חוץ מה' [יראת שמים], ותאהב כל יהודי בכל לבך'. דוד המלך אמר לבנו – הבן הנבחר, עוד לפני החלום, המלים האחרונות שלו לבנו – "דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה". הוא שמע את התשובה הזו לשאלה הנ"ל עוד לפני החלום – שהעיקר לדעת את ה' ולעבוד אותו בכל הלב והרצון. מה פירוש? תמיד להיות מודע לנוכחות ה' ולרצונו-מצותיו. זו היתה צריכה להיות התשובה לשאלה של ה' אליו, ואז סביר שהוא לא היה טועה.

הדבר הראשון שהיה גרוע אצל דוד ואצל שלמה – זהו דבר מאד חשוב להבין – הטעות הכי גדולה היתה שלא חנכו טוב את הבנים. על דוד כתוב בפירוש שלא חנך את הבנים נכון, ולשלמה היה בן אחד והוא לא חנך אותו נכון.

חכמה ויראה – חיצוניות ופנימיות החכמה

שאלה: איך אפשר לומר ששלמה המלך היה "החכם באדם" אם כתוב "ראשית חכמה יראת הוי'" ולו חסרה יראת שמים?

תשובה: שאלה טובה. מוסבר בחסידות ש"ראשית חכמה יראת הוי'" היינו הנקודה הפנימית של החכמה, הבטול. לפעמים יש לך את כל החכמה החיצונית, וחסרה לך הנקודה הפנימית של החכמה. הזכרנו שחז"ל אומרים, לפי לשון התנ"ך, שלשלמה היתה חכמה אפילו יותר ממשה, אבל ביחס לפרה אדומה מביאים שהוא אמר "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", רצה לדעת טעם פרה אדומה ולא ידע, אבל משה כן ידע אותו. אפילו ששלמה היה חכם ממשה משה ידע והוא לא. למה? שלמה היה חכם ממשה בחכמה החיצונית, אבל למשה היתה את הנקודה הפנימית של החכמה שלו לא היתה. בחכמת הטבע שלמה היה חכם ממשה, אבל את הנקודה הפנימית של החכמה – הבטול המוחלט לה', שהוא ה"ראשית חכמה" – לא היתה לשלמה.

האתגר של דורנו הוא להחדיר את החכמה הפנימית של משה בתוך החכמה החיצונית של שלמה ולחבר אותן יחד. [בסוף קהלת הוא אומר "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם" – הוא ידע שזו החכמה, אך לא ידע ליישם.] בגלל הפסוק הזה האריז"ל אומר שזהו ספר של יראה – עם כל הפסימיות שלו, השורה התחתונה היא "את האלהים ירא" ("**את** האלהי**ם** **ירא**" ס"ת **אמת** – "**אמת** מארץ **תצמח**". "**את האלהים ירא**" = 703, המשולש של **הבל**, "הבל הבלים" של ספר קהלת, והיינו ש"סוף דבר הכל [הבל] נשמע, את האלהים ירא וגו'". והוא עולה **משה-משיח**, "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון", "**ישמח משה** [במתנת חלקו...]").

[כב] וכמה רמזים: "**ועתה שלמה בני דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה**" = 2521, השראה של 36 ומגן דוד ה-21; "דע **את אלהי אביך**" = "**חכמת אלהים**" = "**בחכמה יבנה בית**"; "**ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה**" = "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**"!; "**נפש חפצה**"– ר"ת **נח** ("**נח** מצא **חן** בעיני הוי'")– עולה **תריג**.

י"א ניסן ס"ט - בית משפחת נתיב, בת עין

סיפורי רבי מרדכי מנעסכיז

ניחום אבלים על שלמה נתיב הי"ד

א. סיפורי בעל ההילולא ורמזי שלמה

רבי מרדכי מנעסכיז וריפוי משותקים

היום[א] יום הולדת של הרבי שהוא גם היום של נשיא שבט אשר. יש קשר מיוחד בין אשר לבין מנשה – הנשיא ביום הרצח – כי כתוב בפרשת ויחי, בברכות יעקב לבניו, "מאשר שמנה", שמנה אותיות מנשה. כשמחברים אשר מנשה = תמימות, מדת ההוד, להודות על דברים שהם למעלה מהשכל. צריך להיות "הולך תמים".

בלויה, כשדברנו על ח' ניסן, ידעתי שהוא יארצייט של אחד מגדולי הצדיקים, אבל עוד לא קראתי עליו. אחר כך כשחזרתי הביתה קראתי את הסיפורים עליו בספרים השונים – רבי מרדכי מנעסכיז. הוא תלמיד מובהק של רבי מיכל מזלוטשוב. הוא נולד בשנת תק"ב, שלש שנים לפני אדמו"ר הזקן, ונפטר בתק"ס, שלש עשרה שנה לפני אדמו"ר הזקן – חי חן שנים. הוא היה בעל מופת, מבין כל תלמידי הבעל שם טוב היה נודע כהכי בעל מופת. היה כ"כ בעל מופת שבין התלמידים האחרים של רבי מיכל היו שחששו ממנו, זה היה בלתי רגיל אפילו אצל הצדיקים. בכל אופן, בסוף כולם היו מאד איתו ובעדו ובקשו ממנו.

היה בן של המגיד מזלוטשוב, רבי יוסף יאמפולער, שהיה חבר של רבי ברוך ממעזיבוז (נכד הבעל שם טוב, שהיה נחשב הרבי של כל הרביים באותו דור בפולין). באופן מיוחד, כשהלכנו שם דברנו גם על נעליים. הצדיק הזה עשה שני סוגי מופתים – סוג אחד היה תחית המתים, היו כמה סיפורים שממש החיה מתים פשוטו כמשמעו, והדבר השני שהיה מרפא משיתוק, במיוחד משיתוק רגליים. זו היתה המומחיות שלו, לרפא משותקים.

היה סיפור שאיזה אברך חשוב, שגם רבי ברוך ממעזיבוז וגם רבי יוסף מיאמפלי ניסו מאד מאד בכל כחם להמשיך לו רפואה ולא הצליחו. אז הם עצמם פנו לרבי מרדכי מנעסכיז, שהיה ידוע כבעל מופת הגדול של הדור – פעם בשנה, ביארצייט של רבי מיכל מזלוטשוב, היה מגיע למקומו להילולא, ואז הם מסרו לו את התיק לטיפול. היה לו ענין בשתית כוס קפה, שמהשיריים של הקפה שלו היה מרפא את החולים. הוא שלח לאברך הזה קצת 'קאוה' שהוא שתה, יחד עם המקל האישי שלו, ואמר שישתה את השירים של הקפה, יקח את המטה ויבוא אליו – וכך היה בפשטות, "ותהום כל העיר". האברך המשותק לחלוטין שתה טיפה, קם על רגליו והלך.

סיפרנו את הסיפור הזה רק כדי להראות שמאד העריצו אותו. זה מצד אחד, מצד שני יש סיפורים שחששו ממנו – שהיה משהו יותר מדי תהו במופתים שלו – אבל מאד כיבדו אותו והעריצו אותו. הוא החזיק את עצמו מאד ענו, בבטול גמור, אם כי בסוף ימיו היו נותנים לו הרבה כסף בפדיונות והוא התעשר מאד. כשהוא נפטר אמדו את הרכוש שלו בשלושים אלף רובל (כמו שלושים מליון או משהו כזה), ואת הכל צוה לחלק למעות ארץ ישראל.

[א] נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

קישור כל הצדיקים לנשיא הדור

בכל אופן, היות שהיום יום הולדת של הרבי, ה"מזל גובר" של הרבי, רצינו לומר חוץ מהקשר בין אשר למנשה – הענין של הרבי, לא כולם יודעים אבל ברור שאצל כל צדיקי קדם, בפרט מהבעל שם טוב והלאה, אז נשיא הדור (הרבי) הוא מרכז את כולם, וכל הענינים של כולם עוברים דרכו. כל מה שמספרים על איזה צדיק יש לומר שהוא קשור לנשיא הדור, ובמיוחד כאן – כשיש קשר גלוי בין אשר למנשה.

התחלקות הכחות בין התלמידים והתעצמותם

אדמו"ר הזקן קבל את סוד הנגינה מרבי מיכל מזלוטשוב (שקבל מהבעל שם טוב) – בשליחות רבו המגיד – ויש לומר שהתלמיד הזה, רבי מרדכי מנעסכיז, קבל ממנו את המופתים. כמו אתרוג, שיש לו טעם וריח, אבל כתוב שללולב יש רק טעם וזה יותר מטעם האתרוג, ולהדס יש ריח יותר מריח האתרוג. כשמבודדים את התכונות הן מתגלות בעוצמה חזקה יותר. כך לבעל שם טוב היה הכל, וכאשר תלמיד מתלמידיו לקח ענין אחד – הוא התעצם מאד עם אותו ענין. רבי מרדכי מנעסכיז לקח את המופתים.

"מזמור שיר ליום השבת" – התגלות הצדיק כעמוד אש

מה שהכי הפליא אותי: דברנו על כך ששלמה ר"ת "מזמור שיר ליום השבת" (לכן גם הצענו שכולם יגידו השבת שיר השירים, "שיר השירים אשר לשלמה"), לכן ממש הופתעתי לראות סיפור שמקשר את רבי מרדכי מנעסכיז לפסוק הזה שרומז לשלמה.

החוזה מלובלין סיפר שהוא התפלא הרבה שנים – הוא לא הכיר אותו אישית, אבל הוא שמע על בעל המופת הגדול הזה – שהוא לא ראה אותו בעולמות העליונים כאשר עשה עלית נשמה. אבל פעם אחת, בקבלת שבת, כשאמר את המלים "מזמור שיר ליום השבת" פתאום הוא ראה את רבי מרדכי מנעסכיז. המחזה היה כל כך עצום, כאשר ראה אותו, שמיד אחרי שבת נסע אליו.

יש גם המשך לסיפור – הוא נסע, וכאשר הוא התקרב לעיר, והוא היה צדיק מפורסם, אז כל בני העיר נעסכיז יצאו לקבל את פניו, כולל רבי מרדכי. הוא היה שקוע עמוק בשרעפיו, על עגלת הכבוד שלו, ולא שם לב למה שהתרחש. רבי מרדכי הצדיק עלה למרכבה וישב לידו, והוא עדיין לא שם לב. הוא פתח את העינים וראה את הקהל הגדול מסביב ושאל אולי רבי מרדכי נמצא כאן בציבור – הצדיק שאני באתי במיוחד בשבילו – ואמרו לו, הוא לידך. הוא הסתכל עליו, ואמר שגם אם הייתי רואה אותו לא הייתי מכיר אותו, כי ב"מזמור שיר ליום השבת" ראיתי אותו כעמוד אש, ואי אפשר להכיר אותו שהוא אותו אחד.

זה עורר אצלי, שלאחרונה רואים כל מיני צדיקים בחלומות. אם באמת רואים צדיק הוא לא בדיוק כמו שנראה כאן בעולם הזה. שלמה הוא כעת קדוש, ודאי הוא עמוד אש, כמו ב"מזמור שיר ליום השבת" – עמוד של אש.

טאטוא במקום גדר

קראתי את הסיפורים, היו כמה סיפורים (חוץ מה"מזמור שיר ליום השבת" שמיד התקשר לי) שעוררו אצלי מחשבות לגבי מה גם אולי אפשר לחזק פה בישוב לאור מה שקרה. שאלתי מה היה בתקשורת החיצונית, ואמרו שבין היתר תקפו את הישוב שאין פה גדר. זה עכשיו שמעתי, וזה מתקשר עם אחד הדברים.

יש סיפור כזה, שבצעירותו של אותו צדיק הוא נהג גלות, כמו הרבה צדיקים שהיו נוהגים גלות – היה נודד ממקום למקום, כמו עני מקבץ נדבות – ובאותו זמן גם הוא נהג בגלות וגם מי שעתיד להיות הסבא משפולי (כולם היו אברכים צעירים) והחזן מזלוסטוב (צדיק מפורסם

בפולין). שלשת הצדיקים הללו נהגו גלות, כל אחד בנפרד, ובהשגחה הזדמנו לאותו מקום בליל שבת. היתה קרעטשמע של איזה יהודי שהתפרנס ממכירת משקה לגוים, וכל שלשת הצדיקים רצו לשבות אצלו, והוא סרב בכל תוקף. הם הפצירו בו שאין להם מקום אחר – מקום נדח כזה – והם מבקשים לשבות אצלו. אחרי הרבה הפצרות הוא הסביר להם שהסיבה שלא רוצה שיהיו פה כי יודע שיהיה להם מאד רע – מחשכה יש נהירה עצומה של גוים מכל האזור, כולם באים לכאן ושותים ומשתוללים ואי אפשר לישון, והם לא יחזיקו מעמד. אז אומר רבי מרדכי מנעסכיז זי"ע שדוקא בגלל זה אנחנו רוצים להיות כאן. ואז אמר לבעל הבית – אני רק מבקש-מצוה שתעשה דבר אחד: כאשר אתה מטאטא את הבית לכבוד שבת, תטאטא ארבע אמות סביב הבית.

כשהתחילו לנהור הגוים, חבורות חבורות, והגיעו לתחום של ארבע אמות אלו – פתאום נעמדו ואמרו אחד לשני: בעצם מה אנחנו באים לכאן, סתם להפריע ליהודי הזה, אין טעם. והלכו הביתה. דרך אגב, יש סיפורים דומים שהתברר שכל הגוים האלה הם רוחות ושדים, והצדיקים בטלו אותם, אבל כאן לא מסופר ככה – כאן היו גוים אמיתיים. הפלא, הנס כאן, שמכח טאטוא ארבע אמות סביב הבית, לא רק שהם לא נכנסו אלא הגוים עצמם קבלו כזה 'הרהור תשובה', למה לנו להכנס לבית היהודי ולהשתולל שם. כך כל חבורה וחבורה, ומאותו יום והלאה התופעה הזאת נפסקה ונעלמה לחלוטין.

אם כן, מה שחשבתי לפני ששמעתי כאן על הגדר, שהתחום כאן סביב הוא תחום שבת. לא יודע אם מקפידים כל שבת לבדוק את העירוב. בכלל אמרנו ששלמה הוא שבת קדש. צריך לטאטא מסביב – לא גדר, אלא רק לטאטא, ואז לא רק שלא נכנסים אלא מקבלים הרהור תשובה, ימח שמם! זה סיפור אחד, הצעה אחת.

[השלמה מהשיעור במעון[2]: צריך להתפשט. כל ד אמות שאתה מטאטא אפשר ליישב – לטאטא את השטח היינו להכשיר עוד קרקע – וכל פעם שאתה מתפשט ל-ד אמות הסמוכות, בזריזות בששת ימי החול, אז אחר כך אתה מטאטא לפני שבת עוד ד אמות, וכך אפשר לקיים "עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות", ו"עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל". תקון חשוב למה שקרה בישוב – להתפשט ולהתרחב הלאה.]

החלפת בגדים לכבוד שבת

סיפור שני: הבן שלו – שגם היה צדיק גדול, רבי יצחק מנעסכיז (שכתב ספר "תולדות יצחק", אחד מספרי החסידות שכדאי ללמוד פעם) – האריך ימים הרבה, וסיפר מה קרה עם אבא אחרי מאה ועשרים, אחרי חן שנותיו בעלמא דין, כשעלה לשמים.

סיפור אחד שסיפר שמיד שהוא נפטר מהעולם הזה הכניסו אותו להיכל של אחד מגדולי הראשונים, ולכבוד הראשון הזה הוא לא נקט בשמו. הגיעה קבלת שבת – זה גם קשר לשבת – למעלה, בגן עדן, ובא מלאך אחד שליח, ואומר שאני השליח להזמין אותך לקבלת שבת במנין של מיכאל המלאך, שמתפלל לפני כסא הכבוד של השכינה. המנין הזה הוא מנין מיוחד, שלא כל אחד זוכה לו, אבל אתה מכובד.

הוא שמח, אבל ראה שהמלאך לא פונה ל'ראשון' שיושב שם ולומד עם התלמידים שלו – הוא ממשיך ללמוד, לא קם ולא מתכונן לשבת. אז הוא שאל את המלאך – מה עם הצדיק הזה? אני סך הכל אורח בהיכל שלו. אז המלאך אומר – אני רק שליח, אני לא יודע. שלחו אותי להזמין אותך, ואין לי שום מושג מה איתו. טוב, אז ה'ראשון' עצמו רואה שיש 'ברוך', שלא יודע מה לעשות, אז אומר לו – אל תתעכב בשבילי, אם

[2] השיעור הבא.

הוא הזמין אותך תלך, אל תדאג לי. ואז סיפר שאני כמה מאות שנים נמצא כאן ולא מזמינים אותי למנין הזה, כי לא הקפדתי להחליף את החולצה לפני שבת. הוא כותב שם שלפעמים הייתי מחליף את החולצה בשבת בבקר, אבל לפני שבת לא הקפדתי, ובגלל זה לא מגיע לי להשתתף במנין של מיכאל המלאך. אז מה עושים? הוא התעקש – ר' מרדכי אמר שעד שלא מזמינים אותו איני הולך. כעת המלאך נבוך, חזר למשלח ואז חזר ואמר – רוצים אותך שם, ואם זה התנאי שלך שהוא יבוא איתך יחד שיבוא. זה סיפור, ומה הוא מלמד? שצריך להחליף את החולצה לפני שבת, לכבוד שבת קדש (וגם שראוי לסרב להתכבד אם זה על חשבון מישהו אחר).

שלמה ותקון השמלה – "הצנע לכת"

כשקראתי את זה חשבתי ככה: שְׁלמה הוא לשון שְׁמלה, שַׁלמה, כך כתוב. כתוב בכתבי האריז"ל ששני מלכי ישראל שרשם רמוז במלכי אדום – "שַׁמלה ממשַׁרקה", ואחריו "שאול מרחֲבות הנהר". "שמלה ממשרקה" הוא שלמה המלך, ואחר כך "שאול מרחבות הנהר" הוא שאול המלך. הסדר הוא דוקא הפוך. ב"שמלה ממשרקה" לא רק שאלה אותיות שלמה, האריז"ל אומר שבשמלה יש משמעות של שמאל, ושלמה הוא יותר ימין, אבל בכל אופן אלה שני חלקים של אותו ענין.

אם כותבים את כל הבטוי: "שמלה ממשרקה" ועושים דילוג אותיות מהתחלה עד הסוף (1-2-3-4) זה יוצא שלמה. שמלה היא לשון בגד. יש מקום שכתוב בקבלה שאותו מלך מסמל בגדים או לא צנועים או לא לפי המדה, לכן ההקשר כאן בין שַׁלמה לשַׁלמה – "עֹטה אור כשלמה" (אור הוא גם בחינת שבת) – וגם החלפת הבגד-השמלה, זה גם לומר שיש פה ענין של בגדי שבת, אבל גם יש פה רמז, למי שלומד את הקבלה בנושא של המלך הזה, שזה רומז לצניעות הלבוש. זה ודאי נושא שבכל ישוב בישראל אפשר לחזק אותו, "הצנע לכת", כמובן שזה לא רק בנות אלא גם בנים.

יום הרצח – יום "שמלה ממשרקה"

הפלא הוא שהשנה הזאת יש לנו ברכת החמה, וברכת החמה היא תמיד ביום רביעי – היום שנתלו המאורות. בכל כח שנים יש יום רביעי אחד שבו נתלו המאורות, שהחמה חוזרת למקומה הראשון, זאת אומרת שיום ראשון – שזה היום, וכך זה דווקא בשנה הזאת – הוא כמו יום ראשון של מעשה בראשית (כי יום רביעי בו הוא כמו יום רביעי של מעשה בראשית, ועושה מיום ראשון יום בריאת העולם). אבל האריז"ל כותב שלפני בריאת עולם התקון יש שבוע של מלכי התהו, אז יוצא שבקביעות של שנה זאת ח' ניסן, יום הרצח, הוא היום שמלך "שמלה ממשרקה". זה משהו מיוחד בשנה הזאת, בתאריך הזה, ו-שמלה אותיות שלמה.

התֹּרן ממשרקה

[השלמה אחרי השיעור: אמרנו ששמלה ושאול הם שני מלכים. לפני שמלה היה הדד בן בדד – יש בו קצת רמז לדוד, אבל בכל אופן הוא לא כמו שמלה, אותיות שלמה, ובטח לא כמו שאול שזה אותו שם ממש. יותר ויותר מתמקד בדמות מוגדרת.

לגבי שמלה ושאול יש מדרש, שאומות העולם נמשלו לספינה – מה בספינה שמביאים את התורן ממקום אחד ואת העוגן ממקום אחר (שמייבאים את החלקים השונים ממקומות שונים), כך "שמלה – ממשרקה" ו"שאול – מרחבות הנהר", מקומות שלא שייכים לאדום. את תורן הספינה מביאים מעצי הלבנון ואת העוגן מהבשן – זה על פי פסוקים.

יוצא ווארט, שלא כתוב במפרשים, שאומות העולם נוהגים אחרת ממצות "שום תשים עליך מלך" שצריך להיות "מקרב אחיך". אומות

העולם מייבאים מלכים. כמו שהיום עושים איזה נשיא כושי באמריקה. בכל אופן, יוצא שם – כאילו בדרך אגב – ששמלה הוא התורן ושאול הוא העוגן (אם שומרים על הסדר שכתוב).

אומרים שיוסף תמיד פותר חלומות בהפיכת מקום לזמן, שזה חכמת ישראל, ובמדרש הזה חז"ל הופכים את הזמן למקום – שכל שמונת המלכים הם חלקים שונים של ספינה אחת. אצל אומות העולם זה הפוך – מחצינים את הזמן. תרן הוא המספר העיקרי ב"ברוך הגבר", 25 פעמים הוי' (= ברוך גולדשטיין הי"ד = **מרדכי ושלום** לפיד הי"ד), אם כך, רואים שיש גם תרן של הקדושה.

"שמלה ממשרקה" – התרוקנות ההוד

עוד כתוב בקבלה שהמלה "ממשרקה" מתחלקת לממש-רקה – וואט מיוחד. כמו שנעמי אומרת "אני מלאה הלכתי וריקם השיבני הוי'". לפי שיטת האריז"ל ש"בלע בן בעור", המלך הראשון הוא כנגד הדעת, "שמלה ממשרקה" הוא נצח והוד יחד. אבל לפעמים מונים מחסד, ואז הוא רק הוד, לכן אפילו לדעה שהוא נצח והוד – העיקר אצלו הוא הוד. שאול הוא כבר יסוד. דוקא על שלמה כתוב "הוד מלכות". שמלה – אותיות שלמה – עולה הוד פעמים הודי. המלה "הודי" כתובה בפסוק "הודי נהפך עלי למשחית", התהפכות ההוד ל"כל היום דוה" (הודי פעמים דוה) – זה ה"וימלך... וימת". – זה ממש-רקה. עצם זה שאומרים "ממש" הוא משהו מופלא.]

ריפוי חולים עם הרמב"ם

יש עוד סיפור, עוד תקון. אצל כמה צדיקים מסופר שהרמב"ם בא לצדיק והפציר בו וטען למה לא לומד בספר שלו. כנראה תקנת הרמב"ם של הרבי נועדה לתקן את כל הצדיקים שלרמב"ם היתה טענה למה לא לומדים בספרו. יש כזה סיפור אצל רבי זושא, ואצל עוד צדיקים – אצל כל אחד משהו אחר. כאן מסופר שבא לרבי מרדכי וטען כך. היו כאלה שטענו שאין לי כסף לקנות את הספר, ואז הרמב"ם דאג שיביאו לו את הספר, אבל כאן היה סיפור אחר, היה לו את הספר.

כאן רבי מרדכי אמר שאין לי זמן לפתוח שום ספר, כי אני טרוד עם יהודים ומטפל בהם כל היום. זה טיעון צודק, מה הרמב"ם יכול לומר? הרי "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר" גם לתורה הקדומה. אז הרמב"ם הסכים, אבל אמר שאני מבקש שבכל זאת תשים את ספרי על השולחן, ובכל פעם שחולה נכנס ואינך יודע בדיוק מה לומר פתח את הספר ואני אתגלה אליך ואומר לך איזה רפואה לתת לו. כך היה, שהספר היה על שולחנו, ומדי פעם היה פותח אותו והיה נותן לו רצפט לחולה.

לימוד התורה בברדיטשוב

בכל אופן, לא לחשוב שהוא לא למד אף פעם בחיים. בסוף ימיו הוא פעם התלונן לקב"ה למה לא נותנים לי זמן ללמוד. הרי סך הכל אני מנסה לעזור ליהודים, לרפא חולים – זה נקרא "בעל שם" – אבל אני זוכר כשהיינו אברכים בברדיטשוב (כנראה היה שם תקופה) ולמדנו תורה בדבקות אז ארבעים מיל מסביב לא היו 'סיבות' (זה הבטוי באידיש, הכוונה שלא היה מקרה רע). כלומר שמכח לימוד התורה בדבקות זה שמר את כל הרדיוס של ארבעים מיל. זה גם משהו שאפשר לקחת ללב, שצריך להתחזק בלימוד התורה.

"ישמע חכם ויוסף לקח"

יצאו לנו שלשה סיפורים עם שלשה לקחים: לקח אחד של לעשות שיעורים, גם לזכרו של שלמה – שיעורים מיוחדים לזכרו של שלמה לחזק את הלימוד בישוב. דבר שני – שבת, לבדוק כל שבת את העירוב ובכלל לטאטא-לנקות מסביב לכבוד שבת קדש. דבר שלישי הוא

הלבוש – גם צניעות, וגם להחליף את הבגדים לכבוד שבת. כל הלקחים האלה זה מתוך הסיפורים של רבי מרדכי מנעסכיז זי״ע.

[השלמה: עוד שני דברים נוספים – האחד, להרחיב את הישוב, כפי שהוזכר. השני, הישוב מקפיד ב״ה מיום הווסדו על עבודה עברית, אבל אחרי אירוע כזה צריך להדר בכך עוד יותר – הן בהידור של אנשי הישוב בטהרת עבודה עברית גם מחוץ לישוב, והן בהגברת המודעות הכללית לכך שיש ישוב בארץ ישראל שכולו על טהרת עבודה עברית ואפשר להתקיים כך וכו׳ וכו׳, שהישוב יהיה מופת לרבים בענין הזה.]

ידיעת קץ הימין

אחרון אחרון חביב נספר עוד משהו שקשור לתחית המתים. יש רבי גדול, הרבי מקומרנא, ואחד מספריו הרבים הוא ״עצי עדן״ על המשניות. שם כתוב, בספר שלו, שבשנת תשל״ו (יותר ממאה שנה אחריו) יהיה קץ הימים, תהיה תחית המתים. לדאבוננו זה עבר, אבל כך כותב בספר. היו הרבה צדיקים שלא מצא חן בעיניהם כל מיני דברים אצלו – היו לו הרבה ׳מתנגדים׳ בין הצדיקים, ואחד מהם היה ה״דברי חיים״ מצאנז. כשהספר הזה הגיע לדברי חיים, גדול הדור, וספרו לו שיש שם נבואה – שנוקט תאריך מדויק של ״קץ הימין״ (לא סתם משיח, אלא ״קץ הימין״ של תחית המתים), אז הוא התבטא בבטוי חריף ואמר: ״זה שיודע לא אומר, וזה שאומר לא יודע״.

אחר כך, אחרי שהוא אמר את הווארט הזה לבטל את מה שכתוב שם בספר (עם המחבר של הספר), סיים ואמר שיש רק שלשה צדיקי עולם של כל הדורות שנתגלה להם תחית המתים, ״קץ הימין״, שזה יעקב אבינו (כמאמר חז״ל), דניאל איש חמודות (שלו נאמר ״ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגורלך לקץ הימין״) ורבי מרדכי מנעסכיז (לא הבעל שם טוב ולא המגיד וכו׳, והוא ודאי גם לא הכיר אותו אישית). כנראה ששלשת אלו שייכים בעצם לתחית המתים – ״יעקב לא מת״, ו״אם מן מתיא דניאל איש חמודות״ (יכול להיות משיח גם אחרי שמת), והצדיק הזה (שיש עוד המון סיפורים לספר עליו, ולא נאריך) היה מחיה מתים בפועל ממש.

החייאת מת באמצע חתונה

יש עוד צדיקים שיש אצלם כזה סיפור נדיר – יש סיפור על רבי שלמה מקרלין. הזכירו פה צדיקים בשם שלמה (רבי שלמה זלמן אוירבך) – צריך להוסיף את רבי שלמה מקרלין, את רש״י. שלמה זלמן בחסידות הוא בעל ה״מגן אבות״ מקאפוסט. זה גם הצעה ללמוד בו. אחרי הפטירה של אבא שלי היו שיעורים במשך שנה בכפר חב״ד, כל מוצאי שבת על פרשת שבוע, והכל היה מיוסד על הספר הזה. גם בגלל שהסבא, אבא של אבא, היה חסיד של הרבי הזה.

כמו שאמרנו קודם, היו פה-ושם צדיקים שהחיו מתים, אבל אצל רבי מרדכי מנעסכיז זה היה משהו כסדר. היו תלמידים שחששו ממנו – הבאר מים חיים, ר׳ צבי מאליק ועוד. כשהיתה חתונה אצל הבן של רבי יוסף מיאמפלי לא הזמינו אותו, התלמידים שהיתה להם בעיה איתו, אבל הוא שמע שיש חתונה ובא ושמח. תוך כדי החתונה אחד האברכים בא לבית מרקחת שמי שהחזיקה אותו היתה אלמנת ר׳ מיכל, בלע משהו – שחשב שהוא תרופה, אבל היה סם המות – ותוך כדי ריקודי החתונה נפל מת על הארץ. כולם נבהלו, וכל אלה שלא היו כל כך בסדר איתו, אמרו לו – כעת זו ההזדמנות שלך, יש לך ׳סחורה׳, זה ששוכב על הארץ.

הוא היה מתבטא שאם היה לי את השולחן של הרבי והכוס שהרבי שתה בו את הקפה שלו בבקר אני מחיה מתים – זה אמר מזמן. הכח שלו להחיות מתים בא מהשולחן והכוס של הרבי שלו. שלחן כוס = דעת, כנראה שהכח להחיות בא מדעת רבו (תיקון המלך הראשון שמת, בלע בן בעור, שכנגד ספירת הדעת). זה היה שם, אז

הוא הלך לשלחן וגרד ממנו קצת עץ, שם אותו במים רותחים שבשל, פתח בכח את הפה של החסיד ששכב מת על הארץ, הכניס לו לתוך הפה, ואותו אברך קפץ והמשיך לרקוד במעגל. זו דוגמה. יש לו משהו מיוחד.

סוף טוב לסיפור – "הנעסכיזער היה יהודי טוב"

שוב, הצאנזער רב אמר שיש רק שלשה שגילו להם קץ הימין – יעקב אבינו, דניאל, והנעסכיזער. החוזה מלובלין אהב לספר סיפורי צדיקים, וכאשר ספר ספור עם סוף לא כל כך טוב, והרי צריכים לסיים בטוב, אז היה אומר בסוף בלי קשר – "דער נעסכיזער איז געווען א גוטער ייד". הנעסכיזער היה יהודי טוב, רבי. אז זכותו יגן עלינו. יש עוד הרבה סיפורים עליו, וצריך עוד הרבה לחשוב עליו. זה שהחוזה ראה אותו ב"מזמור שיר ליום השבת" – שרומז לשלמה – הוא משהו חשוב ביותר.

גם, שהמזל של הרבי ימשיך את כל ההמשכות של כל הברכות, כל הרפואות.

"שלמה זלמן" על שם ה"מגן אבות"

חשבתי שמן הסתם כשיוולד בן במשפחה ירצו לקרוא אותו בשם שלמה. היות שהוא קדוש יכול להיות שלא צריך לחשוש מזה שנפטר בגיל צעיר. אבל אם בכל אופן רוצים להוסיף שם, לכאורה הכי מתאים זה שלמה-זלמן. זה רק בתור הצעה. היות שגם בדעתך היה את השם הזה באיזה מקום. כתוב שכאשר נולד בן זה גם רפואה לכל המשפחה.

כדאי מאד שיהיה לך את הספר "מגן אבות". זה ספר שבליובאוויטש לא היו לומדים, כי היו קצת מתחרים, אבל הרבי התבטא שיש שם 'זייער געשמעקע מאמרים'. הכל מבוסס על מאמרי הצמח צדק – הוא היה חברותא של הרבי המהר"ש (דוד שלו, אבל היו באותו גיל ולמדו ביחד).

[אמרו ששלמה שתה קפה באותו בוקר, וכל היום היה לאח שהנשים אותו טעם של קפה בפה. שלמה היה אחראי על פנת הקפה בבית הכנסת, ותמיד היו לו שקיות קפה בכיס.]

ביידיש כותבים קאוועע – "קוה אל ה'... חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" (שתי כוסות קוה).

שלמה ושבת הגדול

עוד רמז שחשבתי בשבת: התאריך הראשון שיכול לצאת שבת הגדול הוא ח' ניסן – אם פסח חל בשבת (וזה יכול להיות) אז שבת הגדול חלה ב-ח' ניסן, זה התאריך הראשון שיכול להיות שבת הגדול. שבת הגדול = שלמה שלמה (שלמה הוא הערך הממוצע של שתי המלים שבת הגדול). עוד רמז שקשור לשבת, ולא סתם שבת אלא שבת הגדול. שבת היא הפנימיות של ארץ ישראל. אם רוצים לשמור על הארץ, הלב של שמירת הארץ הוא שמירת שבת.

שלמה זלמן בחסידות ושלמה זלמן בנגלה

עוד משהו, לגבי לימוד נגלה. אמרנו שבלימוד חסידות כדאי ללמוד "מגן אבות", של רבי שלמה זלמן, אבל בנגלה כדאי ללמוד "שמירת שבת כהלכתה" ששם יש את כל החידושים בהלכות שבת של ר' שלמה זלמן אוירבאך. אם רוצים ללמוד בעיון – להשוות לפסקים של אדמו"ר הזקן.

[זה בדיוק 13 שנה, מיום ליום וכנראה משעה לשעה, מהשחרור שלי מהכלא. אין אתנו יודע עד מה.

לאדם (אח של שלמה) ששאל אם רק האבא אומר קדיש: לכם יש הורים, רק האבא אומר. אתם צריכים לקבל קבלות טובות לזכרו ומכחו. במקום שהוא נמצא יש לו הרבה מה להעניק, הרבה כח שרוצה לתת, ושתזכו לקבל את הכח ממנו.]

[השלמות (בדרך חזור):]

ב. המשך סיפורים על רבי מרדכי מנעסכיז

שלשה ילדים במקום בגד – סיפור על אשת רבי מרדכי

היתה לרבי מרדכי אשה טובה. יש צדיקים שמספרים עליהם ההיפך. מהסיפור הבא משמע שהיא היתה צדקת. אפשר לומר שבשביל להחיות מתים כדבר שבשגרה זה "הכל מן האשה". לפני שהוא התעשר, כשהוא היה צעיר ורק התחתן, אז הוא היה באיזה עיר – לא נעסכיז, הוא עבר כמה עירות עד שהגיע לנעסכיז (לשנוב, קוואלי ולודמיר) – כנראה שהוא היה רב והיו כמה בעלי-בתים שהשלישו אצלו כסף. באו גנבים וגנבו את הכסף והוא היה בצרה – זה כסף לא שלו והוא צריך להחזיר. על המקום אשתו באה ואמרה שיש לה בגד אחד יקר, הדבר הכי יקר שיש לה – שילך וימכור את זה ויהיה לו כסף להחזיר. הוא אמר לה שבזכות זה, הוא רואה ברוה"ק שעתיד להיות פעם עשיר גדול, ואז יקנה לה ב-3000 רובל בגד הכי יקר (היא צחקה). זה היה כשהיו זוג צעיר, וכשהתעשר הוא רצה לקיים את ההבטחה שלו – אמר שרוצה לקנות לה בגד ב-3000 רובל. היא אמרה שהיא מוותרת, ושבמקום זה היא זכתה להוליד לו שלשה בנים צדיקים, וזה יותר יקר לה מה-3000 רובל. זה סיפור על אשתו.

הכח להחיות מתים כפיצוי על החזרה לעולם הזה

אמרנו שהזדמן שהוא והשפולער זיידע והזאסלאבער חזן נפגשו בסיפור של המטאטא. יש עוד סיפור שלהם שהיו צעירים, אולי גם בתקופה הזאת ששלשתם נעו בגלות, שכצעירים קבלו החלטה ביניהם שהם לא יהיו גוטער-אידן. כעבור כמה שנים השפאלער זיידע הגיע אליו וראה שהוא כן רבי, מנהיג עדה, והוא שאל – מה זה? הרי קבלנו החלטה! אז הוא ספר לו שפעם הוא הלך בשלג וראה שם יהודי שקפא מקור ומת, וגם הוא קפא מקור ונפטר – מות קליני – אז הוא עלה לשמים ואמרו לו שלא הגיע הזמן שלו והוא חייב לחזור לעולם הזה. הוא אמר שהוא לא מעונין. הפצירו בו שצריך לחזור, אז אמר – טוב, אז שגם היהודי ששוכב לידי מת יקום. הסכימו, אבל אמר שעדיין אין לי ענין לחזור לעולם הזה ולסבול את כל הצרות של עם ישראל. אז אמרו שמבטיחים לך שנמלא את כל משאלות לבך – שמה שתרצה לטובת עם ישראל אנחנו ניתן לך. רק בתנאי זה הוא הסכים לחזור. אז אחרי זה הוא נעשה רבי. כך הסביר לשפולער זיידע.

"חלקה אחת תמטר..."

אם הזכרנו את השלג, יש איתו כמה סיפורי שלג. היו יהודים שהיו מתפרנסים משלג. אם לא יורד גשם אז יש חקלאים שזה הורס להם את הפרנסה, וכך יש אנשים שבלי שלג זה אסון טבע כלכלי בשבילם. סיפור אחד שבאו שני בעלי-בתים ממקום רחוק, מתוך זה שהכירו בו שהוא בעל מופת. נכנס אחד מהשניים לבקש מהרבי משהו, והדבר הראשון שרבי מרדכי הריח שלא יודע אם זה חסיד בכלל – וכפי שנראה מההמשך הוא לא סבל מתנגדים – אז שאל אותו אם הוא חסיד, ואמר שכן, ומאמין בבעל שם טוב.

במאמר מוסגר: כנראה להיות כלי לכל המופתים צריך להיות חסיד, אם כי בתחלת הדרך פעל ישועות גם אצל הגוים והיו באים אליו, עד שבשלב מסוים הפסיק ואמר שכבר הספיק לפרסם את ה' בעולם וכבר לא צריך להתעסק עם הגוים. בענין הזה הוא דומה לאברהם אבינו, "אב המון גוים", שמפרסם ה' בקרב הגוים ("ואת הנפש אשר עשו בחרן"), אך כאשר נולד יצחק והיה צריך להתמסר לחינוך שלו כנראה מיעט בזה (בפרט כאשר אמרה לו שרה "גרש האמה הזאת ואת בנה וגו'" וה' הסכים על ידה "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקֹלה כי ביצחק יקרא לך זרע").

נחזור לסיפור הקודם: היהודי אמר שהוא חסיד, והוא צריך שלג – לא ירד שלג. הוא ברך אותו בשלג, ואחר כך הוא שם לב שעוד מישהו מחכה לו בחוץ. הוא שאל – למה החבר לך לא נכנס? הוא אמר שהוא שכן שלי, והוא גם צריך שלג, אבל הוא 'מתנגד'. הוא עשה חשבון שאם הרבי יעזור לי ממילא גם יעזור לו, כך שאין לו סיבה להכנס. אז הרבי הסתכל חזק על היהודי הזה ואמר "אזוי?!" (ככה?!), ופטר אותם לשלום. ובאמת היה נס גלוי, שרק בחלקה שלו ירד שלג, ואצל השכן המתנגד לא ירד שלג.

"שלא ילכלכו את השלג שלי"

עוד סיפור על שלג: בתוך נעסכיז היה צורך בשלג, ואנשים באו ובקשו שלג. זה היה בסוף ימיו, כשהיה לוקח הרבה כסף – בקשו, נתנו את הסכום, וירד שלג. היה לו שמש שאמר שהילדים ברחוב אומרים שהרבי קבל כסף והוריד שלג. אז הוא אומר לשמש 'אם כן, הנה סכום כסף – לך תקנה נעלים חדשות, שלא ילכלכו את השלג שלי'.

זקן בלבוש עכבר

פעם הגיע אליו זקן אחד, כולם נכנסים אליו והוא פועל ישועות אצל כולם, אבל בשום פנים ואופן לא הסכים שהזקן יכנס. הוא חכה הרבה ימים, שבוע, והוא לא הסכים שיכנס. לא היה כזה דבר. עד שבסוף, אחרי הרבה זמן שהוא חכה, הוא נתן לו להכנס, ועשה לו מה שעשה לו. אחר כך הוא ספר לחסידים מי זה היה. אומר שכל אדם לפי העברות שלו בעולם הזה מתלבש באיזה דמות של חיה, והזקן הזה התלבש בתוך דמות של עכבר, והוא לא סובל עכברים בבית שלו ולא היה יכול להכניס אותו הביתה. לקח לרבי הרבה שבועות עד שהפשיט אותו מהלבוש הזה של העכבר, ואז הסכים לקבל אותו.

כאשר נעשה מהסיפורים פרצוף, הסיפור הזה קשור לקדושת הברית, כי היסוד הוא להתלבש בלבוש של משהו – או לבוש טהור או לבוש טמא. עכבר, באופן מיוחד, מצביע על פגם הברית (גם נגמר עם בר – ברית עכורה).

השר שלום מבעלז ורבי מרדכי מנעסכיז

השר-שלום מבעלז, שלא זכה להכיר אותו, היה אומר עליו שהוא הרבי שלו. כל כך למה? כי פעם אחת בצעירותו, כשלמד תורה, למד מסכת מדות, והתקשה באיזה תוספות יום טוב שם בחשבונות. הוא שבר את הראש שלו על זה הרבה זמן אבל לא הצליח להבין, עד שמתוך יגיעה בתורה נחלש ונרדם על הספר. תוך כדי שהוא נרדם הופיע איזה זקן, שיש לו אזור – חגורה – מלא מפתחות, כל החגורה צרורות של מפתחות. הוא אמר לו – בא איתי. לקח אותו לארץ ישראל, לירושלים, והביא אותו לבית המקדש. ואז הוא התחיל לפתוח את כל השערים שם והראה לו את כל מה שקורה שם. אחר כך אמר לו – עכשיו תסתכל עוד הפעם בתוספות יום טוב ותבין מה שהוא כותב. לפני שהוא התעורר מהחזיון הזה שאל את הזקן מי אתה, אז הוא אמר לו – 'אני מרדכי בן גיטא', שמו של רבי מרדכי מנעסכיז, 'ואני ממונה על מפתחות בית המקדש'. ובאמת כך היה, שכאשר התעורר הסתכל בפירוש ומיד הבין אותו על פי מה שראה.

יכול להיות שהמפתחות של בית המקדש קשורים למה שדברנו לפני כמה ימים על פתיחת העינים – לפתוח את העינים לראות נכון, לראות את בית המקדש ולהבין מה שכתוב, כמו בסיפור הזה.

התכללות שלשת האבות ברבי מרדכי

אם נחזור רגע לסיפור של הדברי חיים, שרק לשלשה גילו את קץ הימים – יעקב, דניאל והנעסכיזר – אז אפשר לומר, ולקשר את זה גם למה שדברנו קודם, עשיית מופתים לגוים, שזה דוקא הענין של אברהם אבינו, שאם ליעקב גילו

את זמן תחית המתים מה גילו לאברהם ויצחק? צריך לומר שלאברהם גילו את הענין של משיח, כמו שהרמב"ן כותב שהמלחמות של אברהם הם מלחמות של משיח, והיעוד המשיחי שלו שכולם יעבדו את ה' "שכם אחד" ("עד מקום שכם"). אם אברהם אבינו הוא הגילוי של ביאת המשיח ויעקב אבינו הוא הגילוי של תחית המתים (שלא מת), שבאה אחר כך, צריך לומר שיצחק אבינו הוא הגילוי של בנין בית המקדש השלישי והנצחי, שאחרי ביאת המשיח, אחרי המלחמות. כי הענין של יצחק הוא "ואכל מכל" – בחינת אכילת הקרבנות, "קדשים" (הוא בעצמו עולה תמימה).

רואים שיש לרבי מרדכי מנעסכיז זיקה לכל אחד משלשת הדברים: מה שהיה עושה מופתים לגוים כדי לפרסם אלקות בעולם זו בחינת אברהם, מה שממונה על מפתחות בית המקדש זו בחינת יצחק, ומה שרק לו גילו את תחית המתים זו בחינת יעקב.

ריפוי כלה עם נסורת השלחן ושירי הקפה

שוב, הוא היה אומר שאם יהיה לו רק את השלחן וכוס הקפה של הרבי שלו הוא יחיה מתים פשוטו כמשמעו. פעם הגיע לזלוטשוב להילולא, ואז כבדו אותו לשתות כוס קפה בכוס של הרבי, ותוך כדי האלמנה של רבי מיכל אמרה שאתה אמרת כך וכך, ויש כלה צעירה שהולכת להתחתן והיא נוטה למות – חולה אנושה – אז נראה אותך. הוא לא הסס, ושוב גרד קצת נסורת מהשולחן ושם את זה בשירים של הקפה שהוא שתה, שלח לה ומיד היא נתרפאה.

החיאת ילדה שטבעה

יש סיפור, בגיל יותר מבוגר, שהוא חיתן משרת ומשרתת – שני יתומים – כמו שמסופר דברים דומים על הבעל שם טוב. הוא עשה חתונה כיד המלך ליתומים, וזה היה יום מאד חם בקיץ, אז כל הילדים של העיר תוך כדי השמחה יצאו להקר באיזו באר מים. באמצע השמחה ילדה אחת נפלה לתוך הבאר וטבעה, ואף אחד לא שם לב. כעבור כמה שעות טובות שחפשו ולא מצאו אותה מצאו את בגדיה שם, ומישהו צלל לתוך הבאר והוציא את הגופה. אז האמא של הילדה רצה לרבי ואמרה – אצלכם שמחה ואצלי אבל, איך זה יכול להיות ביחד?! אז הוא אמר לחמם את הגופה, וכשחממו היא קמה לתחיה. זה גם תחית המתים כפשוטו.

היחס למתנגדים

הסיבה שהיחס שלו למתנגדים היה מאוד קשה, היא בגלל סיפור שהיה לו בצעירותו: כשהיה רבי יותר מבוגר הגיע אליו בחור צעיר מוכה שחין באופן איום ונורא בכל גופו. כשראה את הבחור הזה צעק לשמים – "רבש"ע, שוין געגוג" (כבר מספיק). אז הבחור הזה הלך הביתה ונפטר. אחר כך הוא הסביר לחסידים שכאשר הוא היה בחור צעיר הוא נסע לרבי שלו, המגיד מזלוטשוב, ובתקופה ההיא היה צם הפסקות. אבל אם באמצע השבוע הרגיש שהוא צריך לאכול היה מיד אוכל, כי הרגיש שזה סכנת נפשות. פעם אחת כשהוא נסע לרבי הוא היה בתוך הפסקה, והרגיש שחייב לאכול, אז ניגש לבית היהודי הראשון ובקש משהו לאכול – אמר שחייב לאכול. אז היהודי שם, שהיה מתנגד שרוף, אמר שלא אתן לך לאכול כי אני יודע שאתה חסיד ונוסע לרבי שלך. הוא יצא משם, רץ מהר לבית אחר, ושם נתנו לו לאכול. אותו אחד שלא נתן לו מת, והעונש שלו היה להתגלגל בבחור עם השחין, ולכן כשהוא ראה אותו אמר לה' שזה מספיק – די.

לפני שהוא נפטר, ב-ח' ניסן, הוא השתטח על הארץ בפישוט ידים ורגלים וצעק לשמים – איך אני מגיע לרבי בלי שמאז השתניתי כלום. שמאז שהיה צעיר אצל הרבי שלו – לא התקדם.

צדיקי הדור היו אומרים עליו פתגם "יושב קיסר, ואי אפשר להתקרב אליו".

שיתוק כתוצאה מסגולות שוא

המופת הראשון שעשה כשהגיע למקומו הקבוע, נעסכיז – חנוכת הרבוויסטע שלו שמה – זה שהיתה אשה משותקת בעיר. יש רבנים שבוחנים אותם בדרוש... הוא הגיע לשם והיתה אשה משותקת, אשה חשובה כנראה, והוא גם שלח לה את שירי הקפה שלו והיא קמה והלכה אליו, ותהום כל העיר. אז הוא אמר שהסיבה שהיא חלתה כל כך – ויש בזה מוסר השכל גדול – זה בגלל שעשו לה כל מיני סגולות שונות, כל מיני רופאים. מכאן נלמד מוסר השכל שלא צריך סגולות, רק את רבי מרדכי מנעסכיז.

פקידת עקרות

פעם אחת אשה עקרה הגיעה אליו, והוא אמר לה לקחת הי (שחת), לבשל את זה ולשתות, וזהו. היא נסעה הביתה ובעלה וכולם אמרו שזה שטויות, אז היא לא עשתה את זה. היתה לה שכנה עקרה ששמעה את זה, ועשתה לעצמה את ההי עם המים הרותחים ונפקדה.

גילוי רפואות קדמוניות ברוח הקדש

היה מישהו שהיה חולה ריאות, משהו סופני אז (כמו אצל רבי נחמן), והוא הלך לפרופסרים הכי גדולים אז בעולם ולא מצאו לו רפואה. אז הוא אמר לו לשתות מי סיד – לקחת סיד, לבשל אותו במים ולשתות. כך הוא עשה, והוא התרפא. הוא חזר לאותו פרופסור, והוא מאד התפלא. הוא חפש את זה בכל ספרי הרפואה שלו, כל מה שהיה מצוי בעולם, ולא מצא כזה דבר. אבל הוא לא הרפה והמשיך לחפש, חפש בספריות של ימי קדם, עד שבאיזה ספר ישן של רפואה מימי קדם מצא את הדבר הזה.

כשבנו, רבי יצחק, סיפר את הסיפור אמר שאבא ודאי לא ידע את זה מספר של ימי קדם, אלא רק ברוה"ק שזו הרפואה. אבל הסיק מוסר השכל – שרופאים של ימינו (וזה שייך בכל דור), בדוקא משכיחים את הרפואות הישנות כדי להרוויח כסף מהחדשות.

לברך על סוס...

כשהיה צעיר הוא היה סוחר, וכל השנה חסך כסף, עד שלקראת סוכות הצטברו ששה רובל ונסע ללייפציג לקנות אתרוג מהודר (יש סיפורים דומים על הרבה צדיקים). בדרך פגש יהודי בוכה, שהסביר שהוא שואב מים וסוסו מת ובלי הסוס אין לו פרנסה. הוא נתן לו את ששת הרובל של האתרוג והלה קנה סוס חדש. אחר כך הוא אמר, לפי גירסא אחת, שמה ההבדל – זה מצות ה' וזה מצות ה'. ולפי גרסא שניה, יותר יפה, אמר שכל העולם יברך על אתרוג ואני אברך על הסוס. הסיום הטוב של הסיפור שבסוף הביאו לו אתרוג עוד יותר מהודר. כנראה יש איזה קשר בין אתרוגים לסוסים...

מקים משותק על רגליו

הסיפור של רפואת השיתוק ברגליים הוא סיפור של נצח והוד. אחד מסיפורי היסוד הוא הסיפור עם העכבר. הווארט של המלכות הוא "זיץ א קיסר".

עוד סיפור של נצח והוד, שהיה חסיד בשם ועלועל, כנראה אחד החשובים, שהיה לו בן משותק. הוא הביא אותו, והרבה זמן הרבי לא קבל אותו, ובסוף אומר לו שיאמר לבן שיקום ויבוא אליו. זה לא היה שייך בכלל שיזוז, אבל לאור פקודת הרבי הבן בקושי רב קם וצלע בכל הכח והמאמצים לרבי, אבל ברגע שהגיע לרבי התמוטט לגמרי ונפל על הארץ. הם לא היו מקומיים, אז הרבי אמר לאבא שיקח אותו ויחזרו הביתה. הוא כבר בסדר, רק שבנהר הראשון יטבול ואז הכל יסתדר, וכך היה.

כתיבת ספר תורה על ידי ה"אור פני משה"

עבור רבי מרדכי

היה בעל ה"אור פני משה", חוץ מזה שהיה צדיק היה גם סופר סת"ם הכי מהודר. כשהוא כבר היה יהודי זקן רבי מרדכי בקש ממנו שיכתוב לו ספר תורה והוא סרב, ואמר שהוא מסרב בגלל שמי יודע אם הוא יספיק לגמור את הספר, והוא לא רוצה שמישהו אחר יסיים וגם לא שיגנזו מה שכתב, לכן לא רוצה להתחיל. כך עבר זמן, עד שבסוף הנעסכיזר אמר לו שיהיה בסדר – שמבטיח לו שיגמור את זה.

גם לסיפור הזה יש כמה גרסאות. לפי גרסא אחת משך את זה 15 שנה והאריך ימים ושנים טובות. יש גרסא אחרת שזה היה רק 7 שנים. יש גרסא לסיפור הזה שהסבה שסרב בהתחלה היא בגלל שהרבי ר' אלימלך התגלה אליו לומר לו שלא ילך לנעסכיזער בכלל. ה' סובב את זה שהיתה לו בת חולנית, ולא היה לו שום מנוס רק להביא אותה לנעסכיז, אז ברגע שהוא הגיע ר' מרדכי בקש ממנו את ספר התורה. יש גם גרסא שאת השמות, האזכרות, הנעסכיזער כתב בעצמו בספר. אחר כך ספר התורה הזה התגלגל עד שהגיע בסוף לר' יהושע מבעלז, שקנה אותו בסכום אגדי.

מחזיר מת לעולם על מנת להתיר את העגונה

הרוז'ינער גם מאד החזיק ממנו, אף על פי שלא הכיר אותו. בהסכמה לספר תולדות יצחק, של בנו, כותב עליו שבחים גדולים מאד מאד. והוא סיפר – גם ספור שיש ספורים דומים לו – לענין עגונה. באה אליו עגונה והוא שלח אותה לאיזה קרעטשמע ושם נכנס חיל והתחיל לדבר איתה בדרך חבה, והיא נבהלה. אמר לה – אני בעלך, וראתה שנכון. תוך כדי זה נכנס המפקד וקרא לו מהר, הוא התחצף ואז המפקד ירה בו והרג אותו. היא עוד יותר נבהלה, והלכה וספרה הכל לנעסכיזר. הוא אמר שבעלה מת מזה כמה שנים, אחרי שהתחבר לחבורת פושעים, והוא המשיך אותו לעולם הזה רק כדי שתהיה לה עדות שמת.

סדרת תעניות בדרך הומור

ראינו שיש הרבה דברי חבה והערכה אליו – רבי ברוך, הדברי חיים, הרוז'ינער, וכעת דבר שקשור למגיד מקוזניץ. לסיפור הבא יש גם חוש הומור, שזה אחת מתכונות המנהיג. יהודי אחד בא לקוזניצער ובקש תעניתים, והוא שלח אותו. הוא הגיע לנעסכיז וגם בקש תעניתים – בן אדם שאוהב לצום. הוא אמר לו שקודם משך תקופה יצום כל ערב ר"ח – יו"כ קטן. אחר כך תתחיל לצום יום אחד כל עשרה ימים, ואחר כך כל שני וחמישי, ואחר כך כבר לא תצטרך לצום כי כבר תהיה בעולם העליון. זה סיפור נחמד בפני עצמו. מה שיוצא כאן, או שהתכוון לזה או שלא, סדרה מאד יפה – פעם בחדש, ג"פ בחדש, ח"פ בחדש. זה סדרה של כל מספר אהבה שני, א (1) אלף (3) אלף למד פא (8), וכך עד אין סוף מילויי אלף. זה קשור לחתך זהב – לזה קשור סוד תקון התעניתים. אם היה חי יותר היה צריך לתת לו לצום 21 ימים בחדש (בערך ימי העבודה בחדש).

לא שומע שבחים וקול אשה

פעם אחד מצדיקי הדור היה אצלו (לא כתוב מי) והתחיל לשבח אותו בפניו. זה גם כן דבר שכתוב אצל כמה צדיקים. הוא היה מאד ענו, אבל בכל אופן כאשר התחיל לשבח אותו הוא הטה אוזן. כל הנוכחים תמהו – איך זה יכול להיות, הרי הוא מאד מאד שפל ברך, ואיך מטה אזן לשמוע את שבחיו. אז אותו צדיק אמר לנוכחים, דעו לכם שהוא פשוט לא שומע מה שאני אומר.

מעשה שהיה כך היה – כך סיפר אותו צדיק – שבצעירותו פעם אחת הוא נקלע בחורף, בשלג וקור אימים (סכנת נפשות, כמו שראינו בסיפור קודם), לחדר שהיתה שם אשה. האשה שרה לו,

והוא לא רצה לשמוע קול אשה – "קול באשה ערוה" – וגם לא היה יכול לברוח מהבית בגלל הקור, אז הוא בקש מה' שלא ישמע וה' נתן לו. יכול להיות שזה אחרי הסיפור הקודם, שהוא מת מקור. אז ידע שימלאו כל משאלות לבו, אז פשוט בקש שלא ישמע מה שלא צריך לשמוע. אז כמו שלא שמע קול אשה כך לא שמע את השבחים. הענין הזה גם מסופר על רבי זושא, ויש עוד צדיקים שמסופר עליהם שלא שמעו את השבחים.

בכל אופן, כאן החידוש הוא הסיום. יוצא מכאן רמז ששבחים הם בחינת קול אשה. שמשבחים מישהו זה זמר מעלמא דנוקבא, זמר של אשה.

חסכון בנרות; ווארט על "ה' רֹעי לא אחסר"

כמה שבסוף ימיו היה עשיר גדול, מאד חסך – כל פעם שיצא מהחדר אמר להנמיך את הנרות. הבעל שם טוב תמיד הוסיף אור, כשנכנס, וזה השלים אותו – שכשיוצאים צריך להנמיך את החשמל (אולי זו סגולה להיות עשיר).

עוד צדיק שמביא אותו – שאנחנו אוהבים מאד – הוא הרבי ר' בונים (שלא מביא הרבה צדיקים, עד כמה שזכור לי). בקול שמחה, בהוספות, מביא ווארט שלו על הפסוק "ה' רֹעי לא אחסר". עד כאן לא היתה לנו תורה שלו. הוא פירש "ה' רעי לא אחסר" – שלא אחסר במודע, לדעת ולומר "ה' רעי", שזה לא יצא מפי.

שבע "שלמה" בקו האמצעי של הספירות

חיים הזכיר על שם מי נקרא שלמה הי"ד. בשיר השירים נזכר השם שלמה שבע פעמים (בפעם הראשונה זו המלה הרביעית מההתחלה, "שיר השירים אשר לשלמה", ובפעם האחרונה זו המלה ה-22 מהסוף. יש קשר בין 4 ל-22 – יחד זה שם הוי' ב"ה, יש בלשון הקדש כב עיצורים ועוד ארבע אותיות אהוי שהן משמשות גם כתנועות, כנודע מהאבן עזרא. יש עוד קשר בין ד, שהיא ב ברבוע, לבין ת, האות ה-22, שהיא כ ברבוע).

אפשר לעשות מבנה של שבעה שלמה: שלמה המלך, רש"י, רבי שלמה אלקבץ, רבי שלמה מקרלין, ה"תפארת שלמה מרדומסק" (גם מומלץ שהאבא ילמד), ה"מגן אבות" מקאפוסט ושלמה הי"ד. אפשר להקביל את השבעה למדות, אבל יותר פנימי זה הנקודות על הקו האמצעי: שלמה המלך הוא בחינת אמונה, רדל"א, "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני" – כמה שהיה חכם תיקונו אמונה פשוטה, לכן גם כתב את קהלת שמסיים "סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם". רש"י הוא בחינת תענוג – הוא עיקר התענוג, גם בלימוד תורה שבכתב וגם על הגמרא (כידוע מה שכתוב על כך בלוח "היום יום"). רבי שלמה אלקבץ שייך לרצון – העיקר הוא האלקבץ, הכח של הא-ל לקבץ את כולם – א-ל הוא התקון הראשון של הדיקנא, והוא השרש של יב השבטים שנמשכים ממנו (ולכן מקבץ אותם) – שייך ל-יג תקוני דיקנא דאריך, שכללותו רצון. רבי שלמה מקרלין שייך לדעת – "אם אין דעת הבדלה מנין", הוא המבחין אפילו במסירות נפש מי מת באמת על קידוש ה' ומי מתוך פניה. ה"מכה בפטיש" למבנה זה כמובן ה"תפארת שלמה" מרדומסק בתפארת (כנראה חשב את זה, ולכן קרא כך לספר...). ביסוד זה ה"מגן אבות" – מקבל מהאבות, בחינת "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א". ושלמה הי"ד הוא השביעי החביב, הסיהרא דלית לה מגרמה כלום, דור השביעי ש"חי לעד וקיים לנצח".

ולסיכום:

אמונה	שלמה המלך
תענוג	רבי שלמה יצחקי (רש"י)
רצון	רבי שלמה אלקבץ
דעת	רבי שלמה מקרלין הי"ד
תפארת	רבי שלמה מרדומסק ("תפארת שלמה")

יסוד רבי שלמה-זלמן מקאפוסט (״מגן אבות״) מלכות שלמה נתיב הי״ד

דבר יום ביומו – חג הפסח

איך בודקים חמץ

רבי לוי יצחק שניאורסון, אביו של הרבי מליובאוויטש, היה מהדר ומקפיד בענייני פסח. אשתו, הרבנית חנה, סיפרה שתוך כדי בדיקת החמץ הוא היה בוכה, עד שהרצפה היתה רטובה מהדמעות... למה בכה רבי לוי יצחק?

בבדיקת חמץ בודקים גם את החמץ שבלב, הגאוה הנסתרת. יש בנפש חורים וסדקים, דברים שנוטים לזלזל בהם ולהדחיק אותם - ואת זה בדיוק מחפשים בבדיקת חמץ.

ודאי שכל מצוה מקיימים בשמחה רבה, אבל תוך כדי השמחה יש עבודה פנימית של תשובה עליונה.

[מתוך סודות מן הסדר]

עושים סדר

באחד מסיפורי רבי נחמן מברסלב, בן המלך עומד בפני משימה לסדר כסא מיוחד שהשאיר המלך הקודם ואף אחד לא מצליח לתקן אותו. בן המלך מביט בכסא ומבין שצריך להזיז כמה דברים ממקום למקום. למשל, יש שושנה שנמצאת עכשיו למטה אבל צריך להניח אותה במקומה למעלה... לאחר שסדרו את הכסא מחדש לפי הוראותיו - החל הכסא לפעול ולנגן ניגון נפלא, ובן-המלך שעמד במבחן קיבל את המלוכה.

הרע בעולם הוא תוצאה של חוסר סדר, תוהו ובוהו, בלבול וחילוף מקומות, מה למעלה ומה למטה. החכם האמתי יודע שבמקום להלחם עם צדדי הרע במציאות, צריך פשוט **לסדר** הכל על מקומו הנכון. העולם כבר מוכן לתיקון השלם, רק צריך שכל דבר יהיה במקומו הנכון.

זהו הסוד של **סדר פסח** - כדי להגיע לפסח, לגאולה, צריך רק לעשות סדר חדש. והכל יבוא על מקומו בשלום.

[מתוך סודות מן הסדר]

קושיה וגאולה

את ההגדה מתחילים בקושיות של ״מה נשתנה״. מה נשתנה הלילה הזה שבו פותחים בקושיות?

גלות הנפש הקשה והמעיקה ביותר היא כאשר חנוקים כל-כך עד שמדחיקים את השאלות והקושיות. באותה מידה, שלטון רודני מחזיק מעמד כל עוד הנתינים לא מעזים לפתוח את הפה ולשאול דבר.

אבל כאשר משהו מתחיל להשתחרר בפנים, אנחנו מתחילים להקשות: ״עד מתי״ ולמה ומדוע. זו כבר התחלת המרד בשלטון הרשע, התחלה של חרות.

וכאשר אנחנו מקבלים תשובה ברורה - זו כבר הגאולה עצמה.

[מתוך סודות מן הסדר]

ארבע קושיות קיומיות

בליל הסדר מותר לשאול הכל, כי האמונה ודאית ואז אפשר להעלות את כל הקושיות.

קושיה ראשונה - למה נברא העולם? זו הקושיה ״הלילה הזה כולו מצה״ - כי המצה

מסמלת את תחושת ההתחדשות של הבריאה יש מאין.

קושיה שניה - למה יש רע בעולם? מדוע טוב לרשעים והם מצליחים? זו הקושיה "הלילה הזה מרור", כל כך מר...

קושיה שלישית - למה נבחר עם ישראל מכל העמים? זו הקושיה "אנו מטבילין שתי פעמים", כי החרוסת שבה מטבילים את המרור מבטאת את מעלתם של ישראל וגורלם המיוחד.

קושיה רביעית - למה המשיח עוד לא בא? זו הקושיה "הלילה הזה כולנו מסובין", כי ההסיבה היא דרך בני-חורין ובני-מלכים, כמו שנהיה בביאת המשיח.

[ממאמר ארבע קושיות קיומיות]

ארבעה בנים במספרים

למלה בן יש ארבע גימטריות פשוטות המתאימות לארבעת הבנים בהגדה:

1. **בן** = **אליהו**. זהו הבן החכם, אליהו הנביא מבשר הגאולה שישיב לב אבות על בנים. בנוסף, **חכם** = **הנביא**. וממילא **בן חכם** = **אליהו הנביא**.
2. **בן** = **כלב**. זה הבן הרשע ש'נובח' כמו כלב עז פנים, "מה העבודה הזאת לכם". אבל באמת, העזות של הכלבים יכולה להתהפך לטובה, כמו שכתוב בגמרא שאם כלבים נובחים זה סימן שאליהו הנביא בא לעיר (הבן החכם).
3. **בן** = **בן**. סתם בן, ללא תואר מיוחד. זהו הבן התם, פתוח לכל אפשרות.
4. **בן** = **בהמה**. זהו הבן שאינו יודע לשאול כמו בהמה שאין לה דעת. אבל יש בבהמה גם מעלה, התמסרות מוחלטת לה', "בהמות הייתי עמך".

[מתוך סודות מן הסדר]

פסח מצה ומרור

בגאולה יש שלשה מרכיבים: המצה מסמלת את עצם הגאולה. **מצה** בגימטריא שלש פעמים **גאולה**. למצה יש תכונת בטול - אנחנו רק עומדים ורואים את תכנית הגאולה של הקב"ה.

הפסח מסמל את המשיח. לבשר הפסח יש הרבה טעם וממשות, בדומה לאדם בשר-ודם, המשיח - שליח ה' הנאמן שמגיע ב'פסיחה' וקפיצה, "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות", "פתאום יבוא אל היכלו".

אסור להפריד בין הפסח והמצה, הגאולה האמתית והשלמה היא על-ידי משיח צדקנו. ובכל זאת, אלו שני דגשים.

ומהו נותן המרור בגאולה? את התחושה החריפה של הזעקה ומסירות-הנפש. בעצמה הזו יש משהו גדול, שצריך להשתמר גם בזמן הגאולה.

בדורות האחרונים יש פיצול בין הדמויות. יש שהדגישו את העיקר שעדיין לפנינו - המשיח-הפסח - כמו נשיאי חסידות חב"ד. יש שהדגישו את ניצני הגאולה האלוקית המתרחשת - כמו הרב קוק ובנו הרצי"ה - בחינת המצה. ויש שפעלו מתוך תחושת הסכנה שיש בגלות, המרור - חלקם ללא תודעה יהודית מתוקנת, ראשי הציונות (כמו הרצל וזבוטינסקי), וחלקם מתוך תודעה יהודית מאמינה (כמו הרב כהנא הי"ד בדור האחרון, שהתריע על הסכנה הנשקפת בתוך הארץ).

סוף-כל-סוף - יש לאחד את כל הצדדים תחת דגל המשיח, גאולה אמתית ושלמה על-ידי משיח צדקנו, שיכיל בצורה ממותקת ונכונה את כל העוז והעצמה של הלוחמים לחרות ישראל.

פסח כשר ושמח!

[מתוך התוועדות ו' ניסן]

ניגון • 392 כָּל חֲמִירָא
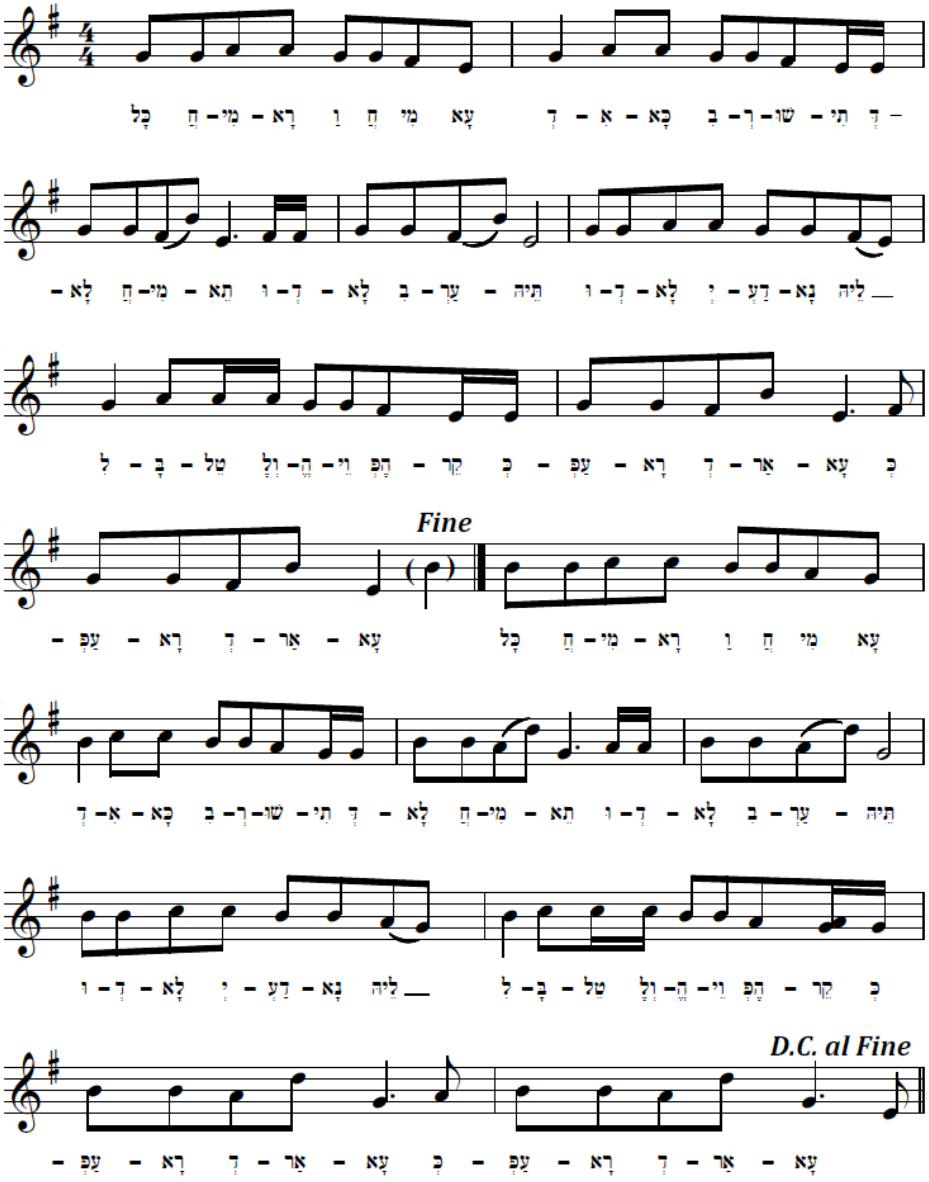
י"ב ניסן תשע"ח